

Mensen die schrijvers volgen

Een onderzoek naar mediatoerisme aan de hand van de Millennium Trilogie *walking* tour in Stockholm

Afbeelding 1: Nagebouwde Millennium office, City Museum Stockholm. Foto: Rosalie Hoyer

Naam	Rosalie Hoyer
Datum	4 augustus 2011
Email adres	316435rh@eur.nl
Student nr.	316435
Opleiding	KCW
Begeleider	Dr. Stijn Reijnders
Tweede lezer	Dr. Koen van Eijck

Abstract

Het fenomeen dat mensen plaatsen bezoeken die gerelateerd zijn aan beroemde boeken, films of tv series wordt ook wel mediatoerisme genoemd. Wat drijft mensen om naar plekken te gaan die verbonden zijn aan fictieve verhalen of personages? Wat doen zij op locatie en hoe beleven ze dit? En welke betekenis verlenen zij hier uiteindelijk aan? In deze thesis wordt onderzoek gedaan naar mediatoerisme aan de hand van de Millennium Trilogie *walking tour* in Stockholm. Sinds de zomer van 2006 wordt deze tour gedaan door mensen van over de hele wereld. De tour is gebaseerd op De beroemde Millennium Trilogie van de Zweedse schrijver Stieg Larsson (1954-2004).

Centraal in dit onderzoek staat de vraag hoe de wereld van de Millennium Trilogie geconstrueerd en beleefd wordt door mensen die deelnemen aan deze *walking tour*. Tot op heden is er weinig onderzoek gedaan naar mediatoerisme naar aanleiding van literaire thrillers zoals de Millennium Trilogie. Voor dit onderzoek zijn er in totaal 15 semi-gestructureerde diepte-interviews gehouden. Daarnaast is er participerende observatie gedaan om inzichten te geven in de handelingen en gedragingen van de toeristen op locatie. Uit het onderzoek is onder andere gebleken dat het genre een grote rol speelt bij het bezoeken van een locatie. Daarnaast is gebleken dat de toerist de locatie zowel fysiek als mentaal wilt beleven. De respondent maakt een constante vergelijking met het beeld in zijn of haar hoofd met het beeld op locatie. Als laatste is gebleken dat de tour onderdeel is van een nog veel groter fenomeen namelijk: ‘De Millennium Trilogie Wereld.’

Keywords: Mediatoerisme, Mediapelgrimage, Millennium Trilogie, Stockholm, Mediatours, Toeristische beleving, *Scandinavian Crime Fiction*

Voorwoord

“Mensen die schrijvers volgen”, afgeleid van de titel van het boek “Mannen die vrouwen haten”, is de weergave van mijn onderzoek naar het mediatoerisme dat volgde na het verschijnen van de Millenniumtrilogie van de Zweedse schrijver Stieg Larsson.

Het onderzoek naar mediatoerisme is nog relatief nieuw. Het is een van de onderzoeksgebieden van Stijn Reijnders op de Erasmus universiteit in Rotterdam. Zijn werk heeft mij geïnspireerd tot het kiezen van dit onderwerp voor deze nadere studie in mijn laatste jaar van mijn opleiding tot Mater in Kunst- en cultuurwetenschappen.

Allereerst wil ik dan ook de heer Stijn Reijnders bedanken voor zijn begeleiding vóór en tijdens het uitwerken van dit onderwerp. Zijn kritische blik en opbouwende feedback hebben mij geholpen om nieuwe inzichten op een wetenschappelijk verantwoorde manier uit te werken. Daarnaast wil ik alle respondenten bedanken die hebben deelgenomen aan dit onderzoek. Als laatste wil ik mijn vader en moeder en al de andere mensen in mijn naaste omgeving bedanken voor de duwtjes in de rug, die ik regelmatig mocht ontvangen en die mij hebben gestimuleerd om het klimmen van de berg als een aangename tocht te ervaren.

Voor u ligt het eindresultaat van mijn master thesis. Dan rest mij nog iedereen veel plezier te wensen met het lezen van deze scriptie

Rosalie Hoyer

Rotterdam, Augustus 2011

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
1.1 Introductie tot het onderwerp	6
1.2 Vooruitblik: opzet van deze thesis.....	9
2. Theorie en eerder onderzoek	10
2.1 Inleiding tot het theoretisch overzicht	10
2.3 Het proces van toe-eigening aan de hand van drie fases	13
2.3.1 De motivatie	14
2.3.2 De beleving.....	16
2.3.3. De betekenisgeving.....	18
2.4 Mediatierisme naar aanleiding van Crime Fiction.....	19
2.5 Probleemstelling, deelvragen en verwachtingen	21
3. Onderzoeksopzet en methoden.....	24
3.1 Vraagstelling.....	24
3.2 Dataverzameling	25
3.3 Data-analyse	28
4. Analyse.....	30
4.1 Inleiding.....	30
4.2 Stockholm: waar de Millennium Trilogie tot leven komt	30
4.3 De motivatie: de weg naar Stockholm.....	38
4.4 De beleving: in de voetsporen van Blomkvist en Salander	46
4.5 De betekenisgeving: de Millennium Trilogie voorbij	59
4.5.1 Het Millennium Trilogie effect.....	67
5 Conclusie en discussie.....	70
5.1 Inleiding.....	70
5.2 Beantwoording deelvragen en hoofdvraag	70

5.3 Reflectie op dit onderzoek	74
5.4 Aanbeveling voor verder onderzoek.....	75
Literatuurlijst	77
Bijlagen	82
Topiclijst voor de interviews	82
Interviewvragen aan de deelnemers van de Millennium Trilogie walking tour.....	83
Topics voor de participerende observatie	85
Interviewvragen aan de gids van de Millennium Trilogie walking tour	87
Fotoreportage van de Millennium Trilogie walking tour	88
Uitgewerkte interviewtranscripten	94
Uitgewerkte korte vragen tijdens de tour en via de email	180
Verslagen van de participerende observatie	182

Mensen die schrijvers volgen

1. Inleiding

1.1 Introductie tot het onderwerp

‘Ze stapte over de drempel, de flat uit, en draaide zich naar hem toe. Haar lichaam zag er broos uit en haar gezicht was gezwollen van het huilen. Hij deinsde bijna achteruit toen hij haar blik zag. Hij had nog nooit in zijn leven zo’n openlijke, gloeiende haat gezien (Larsson, 2005: 244).’

Dit citaat komt uit het boek *Mannen die vrouwen haten* van de Zweedse auteur Stieg Larsson. Het boek is het eerste deel van de beroemde Millennium trilogie. Met meer dan zesentwintig miljoen lezers zijn de boeken de meest gelezen misdaadromans van dit moment. De trilogie kent een divers lezerspubliek over de hele wereld en heeft verschillende nationale en internationale boekenprijzen gewonnen. In 2010 was het derde deel van de Millennium Trilogie het best verkopende boek wereldwijd. Helaas heeft Larsson niet meer het succes van zijn boeken mogen mee maken. In 2004 overleed deze journalist en schrijver. Oorspronkelijk zou deze reeks uit tien boeken bestaan, maar door zijn vroegtijdig overlijden zijn dit er uiteindelijk drie geworden. Van deze boeken zijn tevens films gemaakt, maar deze zijn lang niet zo populair als het geschreven werk (<http://kunst-en-cultuur.infonu.nl>). Het mysterie rondom het overlijden van Larsson heeft er voor gezorgd dat er nog meer succes kwam rondom zijn boeken. Sommige mensen beweren namelijk dat Larsson geen natuurlijke dood is gestorven. Larsson werkte als journalist en was actief tegenstander van het neonazisme. Zijn leven is hierdoor meerdere keren in gevaar gekomen.

De boeken zijn in het Nederlands vertaald als: *Mannen die vrouwen haten*, *De vrouw die met vuur speelde* en het laatste deel *Gerechtigheid*. De drie boeken gaan over de journalist Michael Blomkvist van het millennium magazine, en computerhackster Lisbeth Salander. Samen buigen zij zich over een aantal mysterieuze moorden en verdwijningen. Uiteindelijk krijgt de lezer steeds meer inzicht in het donkere verleden van Salander, waar Blomkvist alles van probeert uit te zoeken.

De Millenniumreeks speelt zich voor een groot deel af in de wijk Södermalm. Dit was van oudsher een arbeiderswijk en behoort tot een van de veertien eilanden waaruit Stockholm bestaat. Voor deze reeks is in Stockholm een speciale tour ontwikkeld. Toeristen kunnen in de voetsporen treden van de personages uit de boeken. Het bezoek aan het huis en kantoor van Mikael Blomkvist, de hoofdpersoon uit de trilogie is een van de hoogtepunten van de tour. Ook wordt er onder andere een bezoek gebracht aan een bierhal die in de boeken regelmatig wordt bezocht door Lisbeth Salander, de tweede hoofdpersoon. Daarnaast gaat de tour nog langs verschillende plaatsen die worden beschreven in het boek

(<http://www.stadsmuseum.stockholm.se>). Wat drijft mensen bijvoorbeeld om het woonhuis van Lisbeth Salander te gaan bekijken? Hoe beleven zij dit en wat betekent deze ervaring?

Het verschijnsel dat mensen plaatsen bezoeken die gerelateerd zijn aan beroemde boeken, films of tv series wordt ook wel mediatoerisme genoemd. Onderzoek naar het fenomeen mediatoerisme is vrij nieuw. Slechts enkele studies binnen de wetenschap zijn de laatste jaren uitgevoerd. Voorbeelden hiervan zijn de onderzoeken van Reijnders (2009), Roesch (2009) en Couldry (2003, 2005). Er is echter nog verdere studie nodig om mediatoerisme beter te begrijpen. Dit onderzoek heeft als doel een antwoord te kunnen geven op de volgende vraagstelling:

Op welke wijze wordt de wereld van de Millennium Trilogie geconstrueerd en beleefd tijdens de Millennium Trilogie walking tour in Stockholm?

Over de toenemende populariteit van mediatoerisme in een niche binnen de toerismesector is nog zeer weinig bekend. Door de 'macht' en het bereik van verschillende mediavormen, integreert de toeristenindustrie steeds verder met de media industrie (Beeton, 2006). Wat de media met mensen doet en wat mensen doen met de media is daarom interessant voor wetenschappelijk onderzoek. Er is nog weinig onderzoek verricht naar de rol en betekenis die mensen geven aan plaatsen die verbonden zijn aan een film of boek. De toeristische beleving van dit soort plekken kan gezien worden als een groeiend onderzoeksveld binnen de wetenschap. Het is daarom interessant en relevant om in deze scriptie een case te onderzoeken waarbij vooral de beleving van toeristen centraal staat. Dit onderzoek moet bijdragen aan de aanvulling van het nog onbekende terrein van mediatoerisme en *crime fiction* tours in de wetenschap.

De meeste bestaande studies naar mediapelgrimages zijn onderzoeken naar de motivaties van toeristen om naar een bepaalde plek te gaan. De beleving van medialocaties en de betekenis die zij geven aan deze plaatsen is in de wetenschap veelal buiten beschouwing gelaten (Reijnders, 2009: 134). Verschillende auteurs geven aan dat er verder studie nodig is om de werking van mediatoerisme beter te begrijpen (Beeton, 2006). Studies gebaseerd op begeleide en onbegeleide tours zijn schaars. Reijnders (2009, 2010) heeft onderzoek gedaan naar verschillende tours. Hij onderzocht onder andere de plaatsen waar James Bond fans op afkomen. Tevens heeft hij een vergelijkingsonderzoek gedaan naar de Baantje, Wallander, en Inspector Morse tour.

Er mist echter nog een onderzoek naar de betekenis die mensen geven aan het bezoeken van plaatsen die verbonden zijn met *crime fiction*. Het is ten eerste wetenschappelijk relevant en interessant om dit te onderzoeken, omdat de typisch Scandinavische detectives op dit moment wereldwijd een groot succes zijn. Men kan zelfs spreken van een *revival* van de Scandinavische misdaadromans en detectives. Daarnaast blijkt Zweden zeer actief te zijn in het aanbieden van mediagerichte tours en locaties. Zo kan men een bezoek brengen aan het attractiepark waar alles te zien is van de beroemde Pippi Langkous. worden er veel tours aangeboden die gericht zijn op detectives. De misschien wel meest bekende tour van dit moment die van de Millennium Trilogie. Hier zijn het afgelopen jaar veel mensen op af gekomen. Men verwacht dat dit voorjaar nog meer mensen de plekken zullen bezoeken die verbonden zijn aan de trilogie. Onderzoek gericht op de toeristische beleving van de Millennium trilogie tour in Stockholm is nog niet eerder gedaan. Het onderzoek in deze scriptie naar de Millennium trilogie tour vormt daarom een dankbaar onderwerp binnen de wetenschap. Het sluit aan op een nieuw en groeiend onderzoeksgebied binnen studies naar mediatoerisme.

De vraagstelling zal worden beantwoord met behulp van semi-gestructureerde diepte-interviews. Deze onderzoeksmethode is geschikt, omdat in dit onderzoek getracht wordt om de wereld van de geïnterviewde te begrijpen. Het epistemologisch standpunt is constructivistisch van aard. De fenomenologische oriëntatie gaat er vanuit dat de actuele en unieke ervaringen van de mens in de wereld centraal dienen te staan, en niet de ‘objectieve’ werkelijkheid (Van Aelst, 2004: 47). Deze interviews worden afgelegd bij mensen die deelnemen aan een begeleide Millennium Trilogie tour in Stockholm. Daarnaast wordt met behulp van participerende observatie inzicht gegeven in de ervaringen en gedragingen van mensen tijdens deze tour. De interviews zullen zo veel mogelijk op locatie worden

afgenomen. Indien dit niet mogelijk is zal het interview telefonisch of eventueel met behulp van het internetprogramma Skype worden afgenomen.

1.2 Vooruitblik: opzet van deze thesis

Alvorens de hoofdvraag kan worden onderzocht is het van belang dat bepaalde theorieën en concepten helder zijn. Deze theorieën vormen de basis van deze thesis. In hoofdstuk twee wordt daarom een theoretisch kader weergegeven. Er wordt ingegaan op de hierboven weergegeven theorieën. Tevens worden vanuit deze theorieën de deelvragen voor dit onderzoek opgesteld. In hoofdstuk 3 worden de data en methoden die worden gebruikt bij dit onderzoek beschreven, waarna in het volgende hoofdstuk (4), de hiermee vergaarde resultaten worden weergegeven en geanalyseerd. Hoofdstuk 5 ten slotte, vat alle bevindingen samen in een conclusie en eindigt met een aantal aanbevelingen voor verder onderzoek en tevens een reflectie op dit onderzoek.

2. Theorie en eerder onderzoek

2.1 Inleiding tot het theoretisch overzicht

Mediatoerisme kan vanuit verschillende invalshoeken bekeken worden. Er kan bijvoorbeeld gekeken worden naar de effecten van mediatoerisme op de bevolking van een stad. In deze thesis staat vooral de toeristische betekenis centraal die de respondenten geven aan de plekken die verbonden zijn aan de Millennium Trilogie en die worden bezocht in Stockholm. In het theoretisch kader worden de theorieën en concepten besproken die relevant zijn voor dit onderzoek. Met behulp van een theoretisch overzicht kan de hoofdvraag worden onderzocht.

Als eerste wordt er in gegaan op het begrip ‘mediatoerisme’. Hierna wordt ingegaan op de manier hoe mensen betekenissen aan plekken ontleen. De betekenis die toeristen uiteindelijk ontleen aan deze plekken kan worden opgedeeld in drie fases. Couldry (2003) beschreef in zijn onderzoek naar mediapelgrimage deze drie fases. Ook Reijnders (2009: 135-138) beschrijft deze in zijn studie, maar dan met betrekking op mediatoerisme. In de eerste fase staan de motivaties van de mensen centraal. Verschillende auteurs zoals Hudson, Ritchie (2006) en Beeton (2006) hebben hierover geschreven. In de tweede fase gaat het om de beleving of ervaring van de mediatoerist. Hier kan gebruik gemaakt worden van de theorieën en literatuur van Roesch (2009) en Reijnders (2009). Bij de laatste fase gaat het om de betekenis die mensen geven aan de bezochte plaatsen. Hierbij speelt het begrip van Pierre Nora *Lieux de mémoire* een grote rol die Reijnders (2009) gebruikt om een nieuw concept: *Lieux d’imagination* te introduceren.

2.2 Mediatoerisme

In Engeland hebben fans en andere geïnteresseerde van de Harry Potter boeken en films de unieke kans om de plekken te bezoeken waar deze beroemde boekenreeks is opgenomen. Mensen hebben de mogelijkheid om zich heel even in de wereld van tovenarij te bevinden. Ook in bijvoorbeeld Nieuw Zeeland bezoeken mensen filmlocaties van de boeken van de Lord of The Rings. Wereldwijd worden rondom films en boeken verschillende tours georganiseerd waar hordes mensen op af komen. Het fenomeen dat mensen op zoek gaan naar locaties uit films, boeken of televisieseries wordt mediatoerisme genoemd (Reijnders, 2011: 7). Hudson en Ritchie (2006) beschrijven dit fenomeen als het feit dat toeristen bepaalde

plaatsen of attracties bezoeken naar aanleiding van een plaats die aanbevolen is via een dvd of bioscoopscherm.

Het toerisme dat ontstaat naar aanleiding van films en tv-series wordt ook wel *film of movie induced tourism* genoemd. Er zijn naast dit begrip meerdere namen voor dit fenomeen zoals *Cinematographic Tourist* (Macionis, 2004). Naast de hiervoor beschreven benaderingen en definities maakt Beeton (2006) onderscheid tussen twee vormen van mediatoerisme. Bij de eerste gaat het om het bezoeken van een film of boek locatie in een bepaalde plaats. Dit wordt *on location tourism* genoemd. De andere vorm die zij noemt is *off location tourism*. Hierbij gaat het meer om het bezoeken van filmstudio's en de set van een film. Ook kan het hierbij gaan om het bezoeken van themaparken zoals de Efteling, maar ook bepaalde festivals vallen hieronder. In deze thesis zal voornamelijk het begrip mediatoerisme worden gebruikt zoals beschreven door Reijnders (2009) aangezien het bij de Millenniumreeks gaat om zowel boeken als films. Bovendien is mediatoerisme een begrip dat meerdere uitingen van media kan omvatten.

Hoewel het fenomeen van mediatoerisme vrij nieuw is, beschrijven sommige auteurs, zoals Watson (2006) over het feit dat mensen al sinds de achttiende en negentiende eeuw geboorte- en woonhuizen en graven van auteurs bezochten. Zij geeft Poet's Corner als voorbeeld uit de achttiende eeuw voor de opkomende fascinatie met plaatsen van beroemdheden die zijn overleden. Poet's Corner is de naam van een gedeelte van Westminster Abbey in Londen. Waar vele schrijvers en dichters zijn begraven. De plek werd gezien als een openbare herdenkingsplaats voor het Britse nationale gevoel, maar door de jaren heen werd de plaats steeds meer door toeristen bezocht die de aanwezigheid van auteurs onder ogen wilden komen. Watson (2006) ziet dit als een nieuw toeristisch model, gedreven door de wens van de kant van de toerist om een meer intieme en exclusieve relatie op te bouwen met de schrijven (Watson, 2006: 23-55). In de negentiende eeuw bleek het bezoeken van dit soort plekken een populaire vrijetijdsbesteding. Ook in Frankrijk en Italië was dit geen onbekend fenomeen. Het woonhuis van de Italiaanse dichter Francesco Petrarca (1304-1374) werd jaren na zijn dood nog steeds bezocht. Er ontstond tevens een mythevorming rondom zijn verhalen. De plaatsen werden door honderden mensen bezocht. De echte wereld rondom de schrijver vermengde zich met de wereld van de verbeelding. Naast het bezoek aan locaties die verbonden zijn aan beroemde werken van schrijvers en dichters blijken mensen al eeuwenlang pelgrimstochten te maken naar plekken die verbonden zijn aan bijvoorbeeld een verhaal of mythe (Hendrix, 2007, Watson, 2006).

Mediavormen zijn de afgelopen jaren sterk ontwikkeld. Zij beïnvloeden tegenwoordig steeds meer de toeristische industrie. In het verleden bezochten slechts een aantal mensen de literaire plekken. Heden ten dage zijn er steeds meer mensen die plekken van populaire films en boeken bezoeken (Beeton, 2006). Zij ziet filmtoerisme als een vorm van mediapelgrimage waar mensen op zoek gaan naar de authentieke ervaring. De toerist zoekt naar locaties die gezien kunnen worden als heilig door hun connotatie met faam en notie van fantasie (Beeton, 2006: 35). Couldry (2003) stelt dat mediapelgrimage niet alleen een fysieke reis is, maar ook een symbolische reis. Het is een reis die plaatsvindt in de echte wereld, maar tegelijkertijd is het een reis naar de wereld van de verbeelding (de mediawereld). Mediapelgrims ontlene betekenis aan deze symbolische grens.

Om te verklaren waarom mensen behoefte hebben aan materiële referenties grijpt Reijnders (2009) terug op Caughey. Caughey concludeert dat mensen in twee verschillende werelden leven; enerzijds leven zij in de echte wereld, anderzijds in de wereld van de verbeelding (hierbij kan gedacht worden aan verhalen en bijvoorbeeld dagdromen). Op plaatsen van verbeelding wordt het symbolisch onderscheid tussen de werkelijkheid en de verbeelding geconstrueerd aan de hand van tastbaar bewijs. Hierbij is een proces van toe-eigening betrokken. Toeristen kennen betekenis toe aan bepaalde plaatsen. Op plaatsen van verbeelding wordt enerzijds een grens aangegeven tussen de werkelijkheid van films of boeken en de fysieke werkelijkheid, en anderzijds krijgen de toeristen de mogelijkheid om de grens tussen beide werelden tijdelijk te overstijgen (Reijnders, 2009: 137-138).

Er kan volgens Reijnders (2009: 137) ook sprake zijn van een eigentijdse verbeelding. Hij introduceert het nieuwe begrip *lieux d'imagination* (plaatsen van verbeelding) in zijn studie naar mediatoerisme. Dit begrip is gebaseerd op het concept *Lieux de mémoire* van Pierre Nora (plaatsen van herinnering). *Lieux de mémoire* zijn plaatsen die dienen als een symbolisch ankerpunt. Aan sommige gebouwen of monumenten zijn historische beelden verbonden die onuitwisbaar zijn. Deze plaatsen kunnen een materiële, functionele en symbolische functie hebben. Het Vrijheidsbeeld in New York kan bijvoorbeeld gezien worden als uitkijkpunt (functioneel), als stenen standbeeld (functioneel) of als symbool voor de vrijheid (symbolische functie).

De plaatsen die Reijnders (2009) beschrijft in zijn studie hoeven niet per definitie fysieke plaatsen te zijn. Het kan bijvoorbeeld ook gaan om personen of bepaalde beelden. Bij Nora's definitie blijft het voornamelijk bij de historische authenticiteit van een bepaalde locatie of gebouw. Reijnders (2009) stelt dat bepaalde plaatsen ook kunnen verwijzen naar

een herdenking van iets dat nooit heeft plaatsgevonden. Toeristen die de Millennium trilogie tour in Stockholm doen kunnen fictieve gebeurtenissen die in de boekenreeks of filmserie voorkomen herdenken en herbeleven. Reijnders (2009: 137) definieert het begrip als volgt: ‘Lieux d’imagination zijn materiële ijkpunten, zoals objecten of plaatsen, die voor bepaalde groepen in de samenleving een symbolische brug slaan van de wereld van de verbeelding naar de beleefde werkelijkheid. Deze verbeelding kan historisch van aard zijn, maar dit is niet noodzakelijk. Er kan ook sprake zijn van een eigentijdse verbeelding. Zelfs futuristische verbeeldingen behoren tot de mogelijkheid.’

2.3 Het proces van toe-eigening aan de hand van drie fases

Reijnders (2009) geeft aan dat toeristen betekenis kunnen ontleen aan hetgeen zij tijdens de tour hebben gezien en beleefd. De toeristische beleving is te verdelen in drie fases die door Reijnders (2009) worden besproken. Hij stelt dat de eerste fase de periode voor de reis is. In deze fase besluit de toerist om naar een bepaalde plek af te reizen die verbonden is aan zijn of haar favoriete boek of film. Hierbij spelen de motivaties van de fans een grote rol. De tweede fase bestaat uit de periode dat de persoon op de bestemming is. Hier spelen ervaringen en beleving een grote rol. De omgeving wordt in deze fase visueel waargenomen. Deze waarneming kan echter ingewikkeld zijn, omdat men van tevoren bepaalde verwachtingen van een plaats kan hebben. Normaliter is er bepaalde voorkennis aanwezig over de locaties die de toeristen gaan bezoeken. Bij de laatste fase geeft de toerist betekenis aan de plek die hij of zij heeft bezocht. Deze fase is belangrijk voor dit onderzoek, maar voordat dit kan worden onderzocht moeten eerst de eerste twee fases in kaart worden gebracht.

Deze indeling van fases komt enigszins overeen met de stappen die een mediapelgrim maakt. Een pelgrimstocht wordt namelijk gekenmerkt door onthechting uit het alledaagse leven. Eerst trekken pelgrims zich terug uit het gewone alledaagse leven. Vervolgens verkeren zij zich in een fase waarin de toeristen misschien wel het verste af staan van hun gewone leven (een liminele ‘antistructuur’). Na deze fase keren zij herboren terug om te re-integreren in de samenleving (transformatie) (Reijnders, 2009: 51-52). In de volgende hierop volgende paragrafen zullen deze fases een voor een worden besproken.

2.3.1 De motivatie

Volgens Macionis (2004) is een motivatie een drijvende kracht in een persoon die hem of haar aanzet tot actie. Om motivaties van de toeristen te onderzoeken kan er gebruik worden gemaakt van de *Push and Pull Factors Theory of Motivation* van Dann (1977).

Oorspronkelijk is deze theorie afkomstig de kwantitatieve onderzoeksmethode. Desondanks is het goed mogelijk om deze theorie te gebruiken als onderdeel van dit kwalitatieve onderzoek, zolang de oorsprong van deze theorie in ogenschouw wordt genomen. Er kan worden gesteld dat er twee factoren zijn die van invloed kunnen zijn om een bepaalde plek te bezoeken. Dit zijn de *push* en *pull* factoren. De *push* factoren hebben betrekking op de persoon. Hierbij kan men denken aan motivaties als het ontvluchten van het dagelijks leven. Het gaat om de behoefte van de toerist. *Pull* factoren hebben betrekking op het feit waarom mensen voor een bepaalde bestemming of locatie kiezen. Hierbij kan gedacht worden aan attractie, objecten, maar bijvoorbeeld ook het weer (Macionis, 2004: 86).

Macionis (2004) stelt dat er drie typen *pull* factoren te onderscheiden zijn. Zij maakt onderscheid tussen *Place*, *Personality* en *Performance* (zie tabel 1). In dit geval kan bijvoorbeeld de omgeving Stockholm erg belangrijk zijn voor een toerist om te kiezen voor deze tour. Ook kan men deze tour kiezen omdat men zich sterk verbonden voelt met de verhaallijn van het boek of de film. Daarnaast kunnen toeristen voor hun favoriete hoofdpersoon van het boek naar een locatie gaan.

<i>Pull</i> factoren (film/boek)			<i>Push</i> factoren (intrinsieke motivaties)
<i>Place</i> (locatie/plaats)	<i>Personality</i> (persoonlijkheid)	<i>Performance</i>	
- Attributen op locatie - Omgeving - Landschappen - Het weer - Culturele oorsprong - Maatschappelijke oorsprong - Activiteiten	- Cast/rolverdeling - Karakters - Beroemdheden	- Plot - Thema - Genre	- Ego versterking - Status/prestige - Fantasie/ontsnapping - Het verbeelde mentaal beleven - Zoektocht naar zelfidentiteit

Tabel 1: *Push and pull* motivaties in mediatoerisme (Macionis, 2004 :90)

Hudson en Ritchie (2006) wijzen erop dat sommige films meer *pull* factoren zullen hebben dan andere. Het *push- en pull* model is een theoretisch hulpmiddel om de motieven van toeristen te delen en te begrijpen. Er moet echter ook rekening gehouden worden met de initiële kijk of leeservaring van de toerist en wat dit uiteindelijk met hen doet.

Herbert (1996) maakt in zijn studie onderscheid tussen algemene toeristen en toeristen die met een specifiek doel naar een plaats gaan. Deze laatste wordt door een locatie aangetrokken vanwege hun intrinsieke interesse in de boeken die zij hebben gelezen en/of de films die zij hebben gezien. Ook kunnen toeristen gemotiveerd raken door de betekenis die zij aan de plaats toekennen. De toegekende betekenis kan voortkomen uit het lezen van het boek of het zien van een film. Toeristen hebben behoeftes aan materiële referenties. Ze zijn op zoek naar tastbaar bewijs. Hierdoor wordt op plaatsen van verbeelding het symbolisch onderscheid tussen de werkelijkheid en de verbeelding gereconstrueerd.

Tooke en Baker (1996) stellen dat wanneer de verhaallijn van een film of boek en de locatie met elkaar verbonden zijn het succesvol kan zijn voor toerisme. Het is vooral belangrijk dat de film of het boek een emotionele ervaring bij lezer of kijker teweegbrengt die zij vervolgens weten te koppelen aan de locaties. Hall (1973) vergelijkt net als Couldry (2003) de mediatours die mensen doen met religieuze pelgrimages. Hij ziet dat het bij mediapelgrimage ook gaat om de zoektocht naar het authentieke. Croy en Walker (2003: 3) stellen dat ondanks de belangrijkheid van de authenticiteit van een plaats, de associatie met een persoon of het verhaal uit een boek of film de uiteindelijke factoren zijn die mensen aantrekt tot een locatie. Riley, Baker, Doren (1998) stellen dat mensen door het kijken van films die zij op het scherm zien worden aangezet om plekken te bezoeken. Ook het herhaaldelijk kijken van een film zorgt voor aanmoediging van het bezoeken van de filmlocatie. Hudson en Ritchie (2006: 257) concluderen dat films die het authentieke imago van een locatie in beeld brengen neigen een succesvollere bestemming te zijn voor filmtoeristen. Consumenten voegen een bepaald icoon toe aan een serie, film of boek. Dit icoon zou de symbolische inhoud van een film, personage, of fysieke locatie kenmerken. Deze iconen worden het focuspunt voor de toeristen die naar mediaplatsen afreizen (Riley et al. 1998).

Bolan en Davidson (2005) stellen dat er zowel feitelijke als fictieve redenen kunnen zijn dat een toerist naar een bepaalde plaats zou willen. Zo zijn er toeristen die willen zien hoe een plaats echt is en aan de andere kant zijn er toeristen die opzoek gaan naar de fictieve plaatsen van de film of uit een boek.

2.3.2 De beleving

In de tweede fase staat de ervaring en de beleving van de toerist centraal. Herbert (1996) stelt dat het bezoeken van een bepaalde plek die verbonden is aan een film of boek overeen kan komen met een persoonlijke ervaring uit het verleden van de toerist. Bepaalde herinneringen kunnen hierdoor herbeleefd worden. De verwachtingen die mensen hebben en de manier van kijken naar bepaalde plaatsen heeft te maken met het begrip *tourist gaze* (Urry, 1990).

Volgens Urry (1990) zijn toeristen constant opzoek naar het beeld dat zij al voor de ervaring met zich mee dragen. Volgens hem gaan toeristen naar plekken om te ervaren (om te zien) Reijnders (2011: 38). Roesch (2009) maakt onderscheid tussen *romantic*, *collective* en *spectatorial gazing*. Bij *romantic gaze* gaat het om het feit dat de toerist alles wil opnemen wat hij of zij ziet. Hij of zij zondert zich vaak ook af tijdens het bezoek. *Collective gazing* is een gezamenlijke activiteit. De toerist deelt de ervaring met de groep. Bij *spectatorial gazing* gaat het ook om het collectieve, maar toeristen proberen hier symbolen en tekens te verzamelen. Toeristen zijn vaak niet alleen geïnteresseerd in het denkbeeldige dat door de toeristische industrie is opgezet, maar ook in de werkelijkheid. Zij kunnen bijvoorbeeld ook geïnteresseerd zijn in technische aspecten. De onderzoeker MacCannell (2001) noemt dit de *second gaze*. Daarnaast stelt hij dat er ook toeristen kunnen zijn die helemaal niet opletten doordat ze ongeïnteresseerd zijn of vergeten te kijken naar bepaalde aspecten. Dit noemt MacCannell (2001) *non-gazing*.

Toeristen die een bepaalde film hebben gezien gaan op zoek naar herkenbare beelden uit de media. Schields (1991) stelt dat bepaalde plaatsen onderhevig zijn aan *place-myths*. Dit kunnen bijvoorbeeld stereotypen beelden zijn die geassocieerd worden met locaties. Wanneer toeristen op de betreffende locatie zijn, bijvoorbeeld plaatsen in Stockholm die verbonden zijn aan de Millennium Trilogie kunnen zij te maken krijgen met *site markers*. De term *marker* kan gebruikt worden om alle informatie van een toeristische locatie te beschrijven. Men kan hierbij denken aan een bijvoorbeeld een reisgids, maar ook verhalen die toeristen te horen krijgen van bezoekers die al eerder op de plaats aanwezig zijn geweest (MacCannell, 1999). Er kunnen twee markeringen onderscheiden worden. De eerste zijn de onverplaatsbare *on-site* markers. De tweede zijn de verplaatsbare *on site* markers. Deze markers kunnen helpen bij het identificeren van een filmlocatie. Bij onverplaatsbare *on-site* markers moet gedacht worden aan borden, wegwijzers, tekens of billboards die een route langs bepaalde plekken moeten verduidelijken. Bij de tweede vorm (verplaatsbare *on-site* markers) gaat het om reisgidsen,

plattengronden, foto's en beschrijvingen. Al deze markers bevestigen de authenticiteit van de plek (Roesch, 2009: 166-169).

Het kan voorkomen dat er bepaalde toegangshinder plaatsvindt op de locatie van een toerist. Het kan bijvoorbeeld zijn dat de plaats niet meer herkenbaar is als filmlocatie. Het kan ook gebeuren dat er natuurlijke toegangshinder plaatsvindt. Hierbij kan men denken aan bergen, rivieren en onbegaanbaar terrein. Daarnaast kan de locatie verschillen met hoe het is weergegeven of beschreven in de film. Voor de toerist kan dit tegenvallen, omdat hij of zij bepaalde verwachtingen had van een locatie (Roesch, 2009: 138). Roesch (2009) spreekt van het optreden van 'ruimtelijke locatie discrepanties' of 'tijdelijke locatie discrepanties'. De eerste vorm treedt op wanneer het denkbeeldige en het waarneembare niet overeen komt. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat de locatie met behulp van visuele middelen is gemanipuleerd, zo zijn er gebouwen of bomen, in een locatie geplaatst die er in het echt niet zijn. Daarnaast is de omgeving erg belangrijk voor de toerist en hoe deze is gefilmd. De locatie kan bijvoorbeeld naast een woonwijk liggen terwijl dat in de film niet zo is. Kleuren en lichtval van filmbeelden worden digitaal bewerkt. Hierdoor kan een locatie erg tegenvallen. Een tijdelijke locatie discrepantie treedt op wanneer de tijd in de film niet overeenkomt met de werkelijke tijd op de locatie. Dit kan bijvoorbeeld een specifiek seizoen of een tijdstip zijn. Een voorbeeld hiervan is dat als een scene in het donker gefilmd is en de toeristen de locatie op klaarlichte dag bezoeken. De verwachting van de toerist komt dan niet overeen met hetgeen dat hij of zij waarneemt. Hierdoor wordt de beleving van de toerist aangetast (Roesch, 2009: 157).

Reijnders (2009) onderscheidt twee type toeristen. Aan de ene kant zijn er toeristen die de behoefte hebben om de wereld van de verbeelding en de wereld van de zintuiglijke werkelijkheid bij elkaar willen brengen. Zij gaan naar de locatie om te kijken of de plaats en de attributen overeenkomen met wat zij in het boek gelezen hebben of in de film hebben gezien. Aan de andere kant zijn er toeristen die onderdeel willen worden van de fictieve wereld van de media. Zij willen bijvoorbeeld een drankje drinken in het biercafé waar Lisbeth Salander vaak in de film zit. Reijnders (2009: 146) noemt het naspelen van een fictieve handeling in de werkelijkheid *ostension*. Een scene, pose of passage die voorkomt in een boek of film wordt nagespeeld in de werkelijkheid. Een toerist kan op dat moment worden opgenomen in de wereld van het verhaal. Binnen deze wereld kunnen kijkers gevoelens van vriendschap ontwikkelen ten aanzien van een 'fictief' personage. De toeristen herkennen zich vaak in de personages. Zo kunnen er bijvoorbeeld gelijkenissen zijn in leeftijd of karakter.

Reijnders (2009) concludeert dat in de beleving van toeristen de verhaallijn, personages en het landschap sterk met elkaar zijn verbonden. Ook kunnen verbeeldingen nieuwe herinneringen opwekken. De toeristische beleving kan tweedelig omschreven worden. Aan de ene kant komen toeristen heel dicht bij de plek of het verhaal van de film of boek. Aan de andere kant realiseren zich dat men nooit echt onderdeel kan zijn, omdat het gebaseerd is op een verzonnen verhaal.

2.3.3. De betekenisgeving

Bij de laatste fase gaat het om de betekenis die de toerist toekent aan de bezochte locaties. Rojek en Urry (1997: 178-179) stellen dat visuele beelden zeer belangrijk zijn in de constructie van een herinnering aan een plaats waar men is geweest. Toeristen construeren hun herinneringen door middel van het maken van foto's en het kopen van briefkaarten met afbeeldingen. De foto's zijn het bewijs dat men op die plek is geweest. Thuis aangekomen worden de visuele beelden verweven met verbaal commentaar om de ervaring te herinneren en om andere erover te vertellen. De auteurs noemen dit een proces van geheugenproductie.

Reijnders (2009) beschrijft in zijn artikel dat bij thuiskomst de foto's van de reis worden samengesteld en voorzien worden van commentaar. Ook worden er speciale verslagen gemaakt die soms op internet verschijnen. De fan komt zo in aanraking met andere geïnteresseerde. De mediatoerist verwerft hierdoor status onder zijn peergroep (*fan cultural capital*). De toerist kan zijn eigen genomen foto's vergelijken met originele filmbeelden of beelden dat zij in hun hoofd hebben. De toerist heeft al enige status verworven door het feit dat hij de filmlocatie heeft bezocht. Hij of zij verwerft meer status naarmate de foto's meer gelijknissen vertonen met het origineel. De fotoreportage kan voor de toerist als herinnering dienen. Het fotoboek kan op ieder moment erbij worden gepakt als toeristen over de reis willen praten. Hierdoor kan er heel even worden terug gekeerd naar de locatie die verbonden is aan het boek of de film. Reijnders (2009: 514) stelt dat belevenissen van plaatsen en objecten op de locatie een proces van reminiscentie opgang kunnen brengen. Hiermee worden herinneringen bedoeld die oproepen aan iets overeenkomstigs uit het verleden. Ook souvenirs kunnen een belangrijke rol spelen bij de betekenisgeving. Souvenirs kunnen worden gedefinieerd als voorwerpen of objecten die verkregen zijn op de locatie die verbonden is aan een toeristische attractie (Beeton, 2006: 16). Beeton (2006) stelt dat souvenirs meerdere

vormen aan kunnen nemen. Hierbij kan gedacht worden aan ansichtkaarten, of een boek, maar ook objecten uit de natuurlijke omgeving, zoals een steen of zand. Daarnaast kan er ook gedacht worden aan markers. Dit zijn souvenirs waarop iets staat geschreven zoals een T-shirt. Als laatste kunnen souvenirs ook lokale producten zoals handgemaakte objecten of voedsel zijn. Door naar souvenirs te kijken of de objecten erbij te pakken kan de toerist terugdenken aan hetgeen hij of zij heeft beleefd tijdens het bezoek aan de locatie.

Roesch (2009) stelt dat het verzamelen van souvenirs onderdeel uitmaakt van de lichamelijke consumptie van de locatie. Souvenirs kunnen een diepgaande betekenis genereren en helpt net zoals bij foto's bij het ophalen van herinneringen. Door middel van ervaringen kunnen toeristen betekenis ontlenen aan een souvenir. Deze ervaringen hebben zowel betrekking op de belevingen voorafgaande van de reis, maar tevens tijdens het bezoek en de periode hierna. Bij thuiskomst kan een toerist een sterke interesse ontwikkelen voor de serie, film of boek die hij of zij heeft bezocht. De toerist zal door het kijken naar de film of het lezen van het boek zijn eigen ervaringen vergelijken. De locatie wordt op deze manier als het ware een eigen souvenir van de film of het boek (Love & Sheldon, 1998).

2.4 Mediatourisme naar aanleiding van *Crime Fiction*

Over mediatourisme naar aanleiding van thrillers is nog weinig onderzoek gedaan. De enige recente studie naar een verwant fenomeen het onderzoek Reijnders (2009) naar detectives. Reijnders (2009) heeft in zijn studie de begeleide tours van drie detectives (Baantjer, Inspector Morse en Wallander) onderzocht. In zijn onderzoek heeft hij geprobeerd een verklaring te vinden voor de populariteit van deze tv-detective tours. Hij komt tot de conclusie dat drie narratieve kenmerken zorgen voor de toeristische aantrekkingskracht van deze tv-detectives. Hij stelt dat ten eerste de *colour locale* een belangrijke rol blijkt te spelen (Reijnders, 2011: 36-37). Elke aflevering begint met een zelfde soort openingsscene. De serie start meestal met een *wide shot* van de omgeving. Dit kan samengaan met een geleidelijke draaiing van de camera. Bepaalde iconen worden herhaald. De tv-detectives sluiten aan op de bestaande *tourist gaze*. Het landschap wordt zo herkenbaar gemaakt voor de kijkers. De *colour locale* blijkt nog meer dan bij welk genre dan ook een belangrijke rol te spelen. Als tweede narratieve kenmerk voor de populariteit van tv-detective tours constateert Reijnders

(2011) dat het verbeelde landschap een rol speelt. De rechercheurs zijn constant in beweging door de narratieve ruimte. De toeristen voelen hier enige verbintenis mee, omdat zij zelf ook op pad zijn tijdens hun reis. Hij of zij kan letterlijk in de voetsporen van de hoofdpersoon treden. Als derde punt kan er worden gesteld dat een kenmerk van de tv-detective is dat er een obsessie is van de toerist met het stoffelijk overschot. De toerist heeft de mogelijkheid om de wereld die ver van hun eigen wereld afstaat zelf te bezoeken. Dit gebeurt dan echter wel uit een veilige positie. Op locatie bevindt de toerist zich heel even in een andere wereld. Enerzijds bevindt hij of zij zich in een wereld tussen fantasie en werkelijkheid en anderzijds in een wereld tussen geestelijke en het stoffelijke (Reijnders, 2011: 46).

Het is echter de vraag of deze drie narratieve aspecten ook een rol spelen bij het mediatoerisme dat ontstaat aan de hand van *crime fiction*. Het verschil tussen een detective en een thriller is dat een detectiveroman een simpele basis heeft van slechts één verhaal waarin een mysterie wordt opgelost (of meerdere, omdat er een aantal afleveringen zijn gemaakt of boeken zijn geschreven) De literaire thriller zit veel complexer in elkaar. Het is niet met een vaste formule geschreven (Collins, 2010). Bovendien wordt er bij de Millennium Trilogie veel meer aandacht besteed aan de ontwikkeling van de personages. Dus men zou kunnen verwachten dat de toerist die naar aanleiding van het lezen of kijken naar de Millennium Trilogie veel meer gefocust is op de ontwikkeling van het verhaal en de personages dan de herkenbaarheid van het landschap.

Binnen het wetenschappelijk onderzoeksgebied van mediatoerisme is nog weinig aandacht besteed aan genre. Roesch (2009) stelt dat de Roman tegenwoordig het populairste genre is. Hier kunnen echter vraagtekens bij worden gezet. Het genre literaire thriller is in opkomst en wordt steeds populairder. Het kan misschien wel gezien worden als de populairste boeken van dit moment. In deze thesis staat de Scandinavische *crime fiction* centraal. Dit soort boeken is populair geworden in Noord-Amerika en Europa sinds 1990. Later is het over de hele wereld populair geworden (Nestingen & Arvas, 2011: 2-3). Door naar het genre te kijken kunnen er andere vormen van mediatoerisme ontstaan. De gedetailleerde beschrijving van de hoofdpersonen van de Millennium Trilogie door Stieg Larsson kan er voor zorgen dat mediatoeristen juist voor het genre naar de locaties gaan. Volgens Riley (1998) is er meer onderzoek nodig naar de connectie tussen het genre van de film en mediatoerisme.

2.5 Probleemstelling, deelvragen en verwachtingen

De bovenstaande literatuur kan gezien worden als leidraad voor deze thesis. De toeristische beleving en de manier waarop toeristen betekenis ontleen aan een locatie, verbonden aan de Millennium trilogie, zal volgens de drie fases van (Reijnders, 2009) worden uitgewerkt. Door het hanteren van deze drie fases wordt er geprobeerd een antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag: *Op welke wijze wordt de wereld van de Millennium Trilogie geconstrueerd en beleefd tijdens de Millennium Trilogie walking tour in Stockholm?* Daarnaast zullen er een aantal deelvragen worden beantwoord die dieper ingaan op het thema en die uiteindelijk helpen bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag.

- 1) *Hoe wordt de Millennium Trilogie tour geconstrueerd?*
- 2) *Welke motivaties hebben mensen om de locaties te bezoeken in Stockholm die verbonden zijn aan de Millennium Trilogie?*
- 3) *Wat doen toeristen op locatie en wat zijn de ervaringen van mensen die locaties bezoeken in Stockholm die verbonden zijn aan de Millennium Trilogie?*
- 4) *Welke betekenis verlenen mensen aan het bezoeken van de locaties tijdens de tour en hoe kunnen de betekenissen op cultuursociologische wijze worden verklaard?*

De hypothesen en de verwachtingen voor deze vragen komen voort uit het voorafgaande theoretisch kader. Voor de eerste deelvraag is het lastig om een bepaalde hypothese te formuleren, omdat er eerst gekeken moet worden naar het lezers en film publiek van de boekenreeks. Mochten bijvoorbeeld meer oudere dan jongeren de boeken dan kan men verwachten dat meer oudere de plaatsen gaan bezoeken die met de boeken en films verbonden zijn. Over het algemeen worden de boeken van Stieg Larsson gelezen door een divers lezerspubliek over de hele wereld. Daardoor kan men wellicht rekening houden met een multiculturele onderzoeksgroep die deelnemen aan de tours. Er kan gesteld worden dat de verwachtingen van toeristen niet alleen gebaseerd zijn op de fysieke eigenschappen van de bestemming, zoals het landschap of het weer. De vorm van media-uiting zal tevens een rol spelen. Hierbij moet gedacht worden aan bijvoorbeeld het thema van de Millenniumreeks. De verwachtingen die mensen zouden kunnen hebben hangt af van het beeld dat zij hebben van de films of de boeken. Mensen zijn geïnteresseerd in misdaadromans en hebben daarom de

boeken gelezen of de films gezien. De betekenis die mensen uiteindelijk zullen lenen zou kunnen worden verklaard aan de hand van de theorie van Iwashita (2006) die beweert dat lezers en kijkers volledig kunnen opgaan in een thema of verhaallijn. Hij onderzocht dit aan de hand van een studie naar Japanse *Harry Potter*-toeristen in het Verenigd Koninkrijk. De locaties die zij bezoeken worden in het geheugen van de toerist opgeslagen. Deze zijn verbonden met het personage in het boek of film. Op locaties hebben mensen de mogelijkheid om de grens te overschrijden tussen de fysieke werkelijkheid en de werkelijkheid van de films en boeken (Reijnders, 2009).

De motivaties en ervaringen van de toeristen kunnen gevonden worden in de literatuur die over de eerste en tweede fase gaat. Er kan gekeken worden naar het *push-pull* model van Macionis (2004) (zie theoretisch kader). Doordat men rekening moet houden met het feit dat dit uit een kwantitatief onderzoek komt is het nuttig om ook te kijken naar andere literatuur. De constructie van een mediatour kan moeilijk worden voorspeld. Wel kan men er van uitgaan dat de hoofdlijnen van een boek of film zijn opgenomen in een tour. Verschillende artikelen en sites op het internet geven aan dat de hoogtepunten van de tour: Het appartement van Mikael en het huis van Lisbeth Salander is. Daarnaast kan er worden voorspeld dat ook het kantoor van Millennium in de tour is opgenomen.

De vierde deelvraag kan worden beantwoord door rekening te houden met de observatie tijdens de tour. Tevens kan er gekeken worden naar de literatuur die is opgenomen in de tweede fase. Het gaat hierbij om de beleving van de respondenten op locatie. Er kan gekeken worden naar onder andere de literatuur van Roesch (2009) en Reijnders (2009). Een hypothese zou kunnen zijn dat mensen op locatie opzoek gaan naar symbolen. Tevens zou de verbeelding die de respondenten hebben vergeleken kunnen worden met de werkelijkheid. Er ontstaat zo een symbolische grens tussen fictie en werkelijkheid.

Over de laatste deelvraag is moeilijk een hypothese te formuleren, omdat eerst duidelijk moet zijn welke betekenis mensen verlenen aan het bezoeken van locaties in Stockholm die verbonden zijn aan de Trilogie. Er kan een vergelijking gemaakt worden tussen de motivaties en de uiteindelijke betekenis die mensen aan de plaatsen verlenen. Daarna kan er een duidelijker beeld gevormd worden hoe deze betekenissen kunnen worden verklaard. Een voorbeeld hiervan zou kunnen zijn dat een verzamelaar alles wat met mediatours te maken heeft in zijn collectie bezit. Hij of zij zou betekenis kunnen ontlene door zichzelf voor te kunnen stellen op locaties. Daarnaast zou hij zo veel mogelijk foto's willen maken die hij thuis er bij kan pakken om zich weer even in de wereld van Lisbeth en

Mikael te begeven. Dit zou bijvoorbeeld te verklaren zijn, omdat hij of zij bepaalde gevoelens zou hebben die gevoed zouden kunnen worden met de beelden. De toerist heeft een beeld in het hoofd en dat wil hij of zij graag bevestigd hebben. Als het beeld klopt is dit een extra goede ervaring. Tevens kan er misschien een soort verlangen zijn naar groepsgevoel. Een ontmoeting met andere mensen en het delen van ervaringen is echter dan het uitbreiden van je *fan-capital* op het internet. Mensen kunnen behoefte hebben van een ontmoeting op locatie. Een wereld die tussen fictie en de werkelijkheid in staat.

3. Onderzoekopzet en methoden

3.1 Vraagstelling

Om de beschrijvende onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is kwalitatief onderzoek gedaan. Het gaat niet om het in kaart brengen van cijfers, maar bij kwalitatief onderzoek gaat over het verkennen van een vraagstuk of thema. Dit soort onderzoek heeft als doel ervaringen, gedragingen en de beleving van de betrokkenen te interpreteren en te verklaren. Kwalitatieve gegevens hebben ook betrekking op de aard, waarde en de eigenschappen van het onderzochte verschijnsel (t'Hart, Boeije & Hox, 2005: 253-277). Kenmerken van kwalitatief onderzoek zijn dat de gegevens verkregen worden door directe waarneming. Daarnaast wisselen dataverzameling en data-analyse zich met elkaar af. Als laatste wordt de voorkeur geven aan verschillende soorten gegevens en bronnen (Reulink & Lindeman, 2005). Als men kwalitatief onderzoek doet probeert men zicht te krijgen op de belevingswereld en belevingswaarde van een individu of sociaal verschijnsel. Centraal daarbij staat de betekenis die mensen geven aan gebeurtenissen in hun wereld (Michelbrink, 2009: 34).

De vraagstelling geeft aan dat het om een explorerend onderzoek gaat. In dit geval gaat het om het onderzoeken van het thema mediatoerisme. In dit onderzoek is dit thema verder uitgewerkt aan de hand van semi-gestructureerde diepte-interviews en participerende observatie. In deze scriptie staat het onderzoeken van 'beleving' centraal. Om dit te onderzoeken is er gebruik gemaakt van een case study. De 'case' omvat toeristen die participeren in de Millennium trilogie tour. Uiteindelijk moeten de resultaten van dit onderzoek antwoord gaan geven op de geformuleerde vraagstelling:

Op welke wijze wordt de wereld van de Millennium Trilogie geconstrueerd en beleefd tijdens de Millennium Trilogie walking tour in Stockholm?

3.2 Dataverzameling

De respondenten die onderzocht zijn hebben deel genomen aan de Millennium *walkingtour* in Stockholm. De respondenten zijn de onderzoekseenheden. Hierbij gaat het om zowel mannen als vrouwen die zijn geïnteresseerd zijn in de boekenreeks en of filmreeks en de locaties die daar aan verbonden zijn. Het operationaliseren van de theoretische begrippen en het verzamelen van data voor dit onderzoek wordt gedaan door middel van interviews en observatie.

Een interview is een verbale methode om informatie te achterhalen van mensen. Interviews kunnen worden onderverdeeld in gestructureerde, semi- of half gestructureerde en ongestructureerde interviews. De methode die wordt gekozen hangt af van de structurering vooraf. Deze structurering kan worden onderverdeeld in vier elementen. De eerste twee elementen gaan over het feit dat de inhoud van de vragen en de manier waarop deze worden gesteld kunnen min of meer vast liggen. De andere twee elementen bestaan uit dat de volgorde waarin de vragen worden gesteld kan variëren en dat de mogelijke antwoorden vooraf door de onderzoeker zijn bepaald of open zijn (Hart, Boeije, Hox, 2005, Migchelbrink, 2009). In dit geval is het interview een zeer geschikte methode, omdat het gaat om de opvattingen, betekenissen en handelspatronen van de mensen die aan de Millennium Trilogie tour deelnemen. In het voorafgaande theoretisch kader kon men lezen dat de betekenis die aan plaatsen wordt ontleend te verdelen is in drie fases, namelijk voor, tijdens en na de tour. Deze fases kunnen goed onderzocht worden middels interviews. De interviewmethode wordt gehanteerd om de motivaties van respondenten die deelnemen aan de Millennium trilogie tour achterhalen. Daarnaast is er doormiddel van een interview achterhaald hoe de toeristen de tour ervaren hebben. Als laatste kan door middel van interviews achterhaald worden welke betekenis de mensen ontlene aan een locatie die zij bezocht hebben tijdens de tour.

In dit onderzoek is er gebruikt gemaakt van semi- gestructureerde diepte-interviews. Deze interviewmethode is gehanteerd, omdat onderzocht moest worden wat de motivatie zijn voor de respondenten om deel te nemen aan de Millennium trilogie tour. Daarnaast is er doormiddel van een interview te achterhalen hoe de respondenten het ervaren en welke betekenis zij er uiteindelijk ontlene aan de plaats en locatie die zij hebben bezocht tijdens de tour. Semi-gestructureerde diepte-interviews hebben als voordeel dat het mogelijk is om dieper op bepaalde onderwerpen in te gaan die van te voren niet waren voorzien. Het

onderzoek van Reijnders (2009) is hier een voorbeeld van. Reijnders (2009) maakte gebruik van diepte-interviews in een studie die vergelijkbaar is met dit onderzoek. In zijn studie verricht hij exploratief onderzoek naar drie detective tours.

Bij semi-gestructureerde diepte-interviews gaat de onderzoeker het veld in met een aantal topics en vragen. Deze kunnen naarmate het gesprek vordert worden aangepast. In dit geval is er gewerkt met een vragenlijst, maar deze is niet dwingend aan de respondenten opgelegd. De respondenten hebben een actieve rol vervuld waardoor zijn of haar eigen mening voldoende naar voren is gekomen. Als een vraag door de respondent verkeerd werd begrepen was het mogelijk om door middel van een andere vraagstelling toch een antwoord te krijgen op de vraag. De interviews zijn op een informele manier gehouden. Het epistemologisch standpunt is constructivistisch van aard. De kennis die in dit onderzoek is verkregen is geen absolute waarheid, maar een constructie. De verwachting was niet dat de respondenten dezelfde antwoorden zouden geven op de gestelde vragen. Met behulp van de LSD techniek (luisteren, samenvatten en doorvragen) zijn er verschillende vragen gesteld. (Kvale & Brinkmann, 2009).

De veldwerkperiode heeft plaats gevonden van in 8 tot en met 12 juni 2011. De periode na het veldwerk is besteed aan het verwerken en analyseren van de gegevens. In totaal zijn er twee tours gedaan. De eerste tour heeft plaatsgevonden op 8 juni 2011. Het betrof een begeleide tour in het Engels. Hier waren acht deelnemers aanwezig uit Nederland, Amerika en Canada. Een zelfde tour is gedaan op 11 juni 2011. Het was vooral interessant om de tours te vergelijken, omdat er wellicht een vergelijking gemaakt kon worden in hoeverre de beleving en betekenisgeving anders is voor inwoners van Zweden en buitenlanders. Er zijn in totaal 15 semi-gestructureerde diepte-interviews gehouden, waarvan 14 met toeristen en 1 met een gids van de Millennium Trilogie tour. De respondenten waren zowel mannen als vrouwen in de leeftijd van 22 tot 64 jaar met verschillende nationaliteiten. In totaal hebben er vier interviews plaats gevonden met Nederlandse toeristen. Daarnaast zijn er twee interviews met Belgische respondenten gehouden. Tevens zijn er twee interviews gehouden met Engelse toeristen en vier met Amerikaanse respondenten. Ook heeft er een interview plaats gevonden met een vrouw uit Canada en een vrouw uit de Oekraïne. Als laatste is er een interview gehouden met de gids van de Millennium Trilogie tour. Daarnaast zijn er een aantal korte vragen gesteld op locatie aan een aantal toeristen die deelnamen aan de tour. Alleen de relevante antwoorden van deze korte vragen zijn opgenomen voor dit onderzoek. Het ging hierbij vooral om vragen met betrekking tot de motivatie van de deelname van deze tour en vragen naar aanleiding van

bepaalde gedragingen van de toeristen. Het sociale profiel van de respondenten was redelijk divers, maar bestond wel allemaal uit redelijk tot hoogopgeleiden mensen. De groep omvatte onder andere een gepensioneerde rechter, een accountant, freelancer, leraar, studenten en journalisten. Beroepsgroepen die traditioneel worden geassocieerd met hoge middenklasse.

De diepte-interviews zijn zo veel mogelijk op locatie gehouden. Voor de latere betekenisgeving van de plaatsen is er telefonisch contact opgenomen met de respondenten om het interview af te ronden. Een interview is bij een respondent thuis gehouden en twee interviews zijn geheel via de telefoon gedaan. Daarnaast zijn er vier interviews via de email afgerond, omdat de mensen niet telefonisch bereikt konden worden en ook geen Skype hadden. Dit waren computerondersteunende interviews. Deze zijn verre van ideaal, omdat er steeds over en weer gemaïld moest worden. Toch zijn deze vier interviews goed afgerond.

In bijlage 1 zijn de topics en interviewvragen weergegeven die gebruikt zijn voor dit onderzoek. Tevens zijn de vragen opgenomen die zijn gesteld aan de gidsen en de initiatiefnemers van de tour. Er is geprobeerd enerzijds concrete informatie te verzamelen over ervaringen en handelingen voorafgaande, tijdens en na afloop van de tour, maar anderzijds zijn de interviews ook startpunt geweest waaruit verder gedacht kan worden. De interviews bestonden daarom uit 'wat' en 'hoe vragen' (Reijnders, 2011: 55). Doormiddel van een aantal interviews konden er algemene uitspraken gedaan worden over groepen mensen. Tijdens het interviewen van verschillende mensen zijn er antwoorden naar voren gekomen die ook in eerdere interviews opgemerkt werden. Hierdoor was het mogelijk om uitspraken te doen over een grotere groep mensen. Ter aanvulling van de interviews is er een tweede dataverzamelmethode toegepast. Deze andere methode is participerende observatie. Door middel van participerende observatie kunnen verborgen betekenissen van bepaalde respondenten of een groep mensen zichtbaar worden gemaakt. Interviews en participerende observatie worden vaak samen gebruikt, omdat het hierdoor beter mogelijk wordt om de complexiteit van bepaalde uitspraken, handelingen en gedragingen te doorgronden. De methodes sluiten geen mogelijkheden uit en laten daarom ruimte voor nieuwe inzichten (Jorgensen, 1989).

Silverman (2001) beschrijft participerende observatie als een vroeg antropologische onderzoeksmethode. Om de wereld te begrijpen moet men er ook zelf in participeren. Waardoor het beter mogelijk wordt om de gedragingen van mensen op een afstand te bekijken. Hierdoor is het mogelijk om onderliggende informatie te verzamelen. Gedragingen van mensen tijdens de tour kunnen op deze manier geobserveerd worden. Vooral de tweede

fase, de beleving van de toeristen kan goed onderzocht worden met deze methode omdat hierbij de gedragingen van de respondenten centraal staat. Het was mogelijk om enkele interviewvragen te combineren met observatie. Tijdens de tour zijn er direct vragen gesteld over bepaalde gedragingen. Hierdoor kwam meer inzicht in de ervaringen die mensen hebben tijdens de tour. Het voordeel van deze methode is dat het gedrag van de toeristen kan worden geobserveerd waardoor bepaalde fenomenen kunnen worden geïnterpreteerd. Aan de andere kant geeft het de onderzoeker de kans de respondenten beter te leren kennen waardoor zij zich beter op hun gemak zullen voelen tijdens het interview.

De observatie is van ongestructureerde aard geweest. Dit betekende dat het van tevoren niet duidelijk was welke informatie verwacht kon worden. Er is gekeken naar hoe mensen zich gedragen op de verschillende locaties. Hebben ze bijvoorbeeld foto's gemaakt? Dit soort gedragingen waren belangrijk voor de ervaringen en betekenisgeving. Er zijn aantekeningen van de observaties gemaakt tijdens de tour in een logboek. In bijlage 2 is weergegeven waarop eventueel gelet is tijdens deze observatie. De observator heeft zich van tevoren kenbaar gemaakt als onderzoeker. Men heeft hier echter wel rekening gehouden met het feit dat doordat men weet dat er een onderzoeker is, het gedrag beïnvloed zou kunnen worden. Het was dan echter wel mogelijk om de respondenten direct vragen te stellen als er dingen zijn die opvielen of over bepaalde gedragingen.

De data voor dit onderzoek zijn verzameld op locatie. De eerste fase van dit onderzoek heeft bestaan uit het verdiepen in de Millenniumreeks van Stieg Larsson. Om een goede indruk te krijgen zijn de boeken gelezen en achtergrondinformatie gezocht zoals recensies en aanvullende informatie op websites. De veldwerkperiode heeft begin juni plaatsgevonden. Er is een aantal dagen in Stockholm verbleven om de data te verzamelen.

3.3 Data-analyse

Bij de data-analyse zijn de gegevens die zijn verzameld geanalyseerd en verwerkt. Analyseren kan worden omschreven als de verwerking van de gegevens tot resultaten en conclusies (t'Hart e.a.2007:253). De interviews zijn met een voicerecorder opgenomen en letterlijk uitgetypt. De vragen voor het interview zijn tot stand gekomen door middel van een topiclijst (zie bijlage). In de topiclijst zijn de theorieën en de probleemstelling omgezet in meetbare concrete vragen. De topics gaan als eerste in op de motivaties van de deelnemers van de

Millennium Trilogie tour (de eerste fase). Vervolgens gaan de topics in op de beleving van de deelnemers van de tour (de tweede fase). Als laatste gaan de topics in op de betekenis van de plaatse die de toeristen hebben bezocht tijdens de tour (de derde fase). De gegevens van de participerende observatie is tevens geanalyseerd. De aantekeningen van de observaties zijn letterlijk uitgetypt. De transcripten en observaties zijn herlezen. De onderlinge relaties die zijn waargenomen zijn gecodeerd op basis van bepaalde thema's die naar voren zijn gekomen. De transcripten zijn achteraf voorgelegd aan de respondenten. Zij zijn gevraagd of zij zich herkende in de gemaakte analyses. Hierdoor kon er aanvullende informatie worden toegevoegd. Tevens konden er minder relevante zaken worden weggehaald (Silverman, 2002: 235-236).

De transcripten die letterlijk zijn uitgetypt zijn geanalyseerd met behulp van kritische discoursanalyse. Hierbij wordt de gesproken taal, in dit geval van de interviews en de aantekeningen van de observatie door middel van transcripten uitgeschreven en aan een kritische analyse onderworpen. Silverman (2001) beschrijft discoursanalyse als "een manier van het bestuderen van een discours als een tekst of gesprek in de sociale context." De focus is op de taal die als interactie fungeert. Het doel van discoursanalyse is het geven van een systematische en expliciete beschrijving van discourses. De bedoeling is om er achter te komen hoe toeristen door middel van taal betekenis aan hun ervaring geven.

4. Analyse

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de bevindingen van dit onderzoek. Door middel van semi-gestructureerde diepte-interviews en participerende observatie op locatie is geprobeerd een antwoord te vinden op de hiervoor geformuleerde hoofdvraag. Als eerste wordt er ingegaan op achtergrond informatie van de tour en de wijze waarop de tour is geconstrueerd. In dit hoofdstuk worden de plaatsen die de toeristen hebben bezocht tijdens de tour beschreven. Hierna worden de drie fases die zijn beschreven in het theoretisch kader uitgewerkt. Hier wordt eerst ingegaan op de vraag waarom mensen kiezen om deel te nemen aan de Millennium Trilogie walking tour in Stockholm. In het daaropvolgende deel van de analyse wordt beschreven hoe de toeristen de tour en de bezochte plaatsen hebben beleefd en wat zij doen op locatie. Als laatste wordt er ingegaan op de betekenissen die mensen geven aan de bezochte plaatsen van de Millennium Trilogie tijdens de tour. Ook wordt in dit laatste hoofdstuk ingegaan op de cultureel sociologische verklaringen voor de betekenissen.

4.2 Stockholm: waar de Millennium Trilogie tot leven komt

De Millennium Trilogie *walking* tour wordt georganiseerd door het City Museum in Stockholm. De tour is voor het eerst gehouden in de zomer van 2006. Lena Erlandsson is een van de oprichters van deze succesvolle tour. Tevens is zij sinds een aantal jaren ook gids. Na het verschijnen van de eerste film in 2009 werd de tour ook langs de plaatsen gehouden uit de films. Volgens Erlandsson hebben de ontwikkelaars van de tour geprobeerd om een goede mix te maken van aan de ene kant het fictionele van de boeken van Stieg Larsson en aan de andere kant de geschiedenis van Stockholm en daarnaast wat achtergrond informatie van de schrijver Stieg Larsson.

De Millennium Trilogie tour gaat langs plaatsen in de wijk Södermalm. Deze wijk ligt ten zuiden van Gamla Stan (het oude centrum van Stockholm). De boeken van de Millennium Trilogie spelen zich rondom deze wijk af. De diehard fans kunnen op zoek gaan naar het

zomerhuisje van Blomkvist op het eiland Sandhamn. De eilanden die beschreven staan in het boek behoren niet tot deze tour. De Millennium Trilogie tour gaat langs elf locaties die iets te maken hebben met de drie boeken van de Millennium serie (zie afbeelding 2). De centrale thema's die naar voren komen tijdens de tour zijn de woonhuizen van de personages uit het boek. Daarnaast wordt de nadruk gelegd op openbare locaties zoals een restaurant en een koffiebar en de locatie waar het tijdschrift Millennium wordt gemaakt. Als laatste ligt de nadruk op achtergrondinformatie over de boeken en over het leven van de schrijver zelf. Dit leidt naar locaties als plekken met uitzichten of speciale betekenis voor Stieg Larsson.

Afbeelding 2: locaties op de kaart die bezocht worden tijdens de tour

Bij ieder belangrijk punt vertelt de gids wat er te zien is. Ook wordt er meer achtergrondinformatie gegeven over het boek. De locatie wordt gekoppeld aan een scene uit het boek of uit de film. Toeristen kunnen ervoor kiezen op welke manier ze gebruik willen maken van deze wandeling: met een groep onder begeleiding, of individueel aan de hand van een Millennium Trilogie kaart waar de plaatsen en route afgebeeld is. Tegenwoordig wordt de tour niet alleen in de zomer gehouden, maar ook in de winters. Volgens Erladsson heeft dit onder andere bijgedragen aan het succes van de tour. Zij vertelt:

I think one reason of the success of this tour is, because we are organizing also tours in the winter. Maybe people can compare the books with the reality. There is also more imagination

I think. There is nearly half of the year snow in Stockholm. But on the other hand there are also a lot of tourists who are coming in other seasons. They are just a huge fan of the Millennium Trilogy.

- Lena (48, Gids Millennium Trilogie tour, Stockholm)

In het theoretisch kader werd het begrip *tourist gaze* geïntroduceerd. De *tourist gaze*, een begrip uit een studie van Urry (1990) zou kunnen aansluiten bij de uitspraak van de gids. Toeristen zijn feitelijk constant opzoek naar het beeld dat zij in hun hoofd meedragen. In dit geval gaat het om het kille, koude en sneeuwlandschap dat de toerist in zijn of haar hoofd zou hebben. In de winter komt dit beeld overeen met wat men in de boeken kon lezen en in de films kon zien. In de zomer kan dit beeld voor de toeristen wat tegenvallen. Desondanks houdt het de toeristen niet tegen om tijdens alle seizoenen deel te nemen aan de tour.

Doordat de tour in populariteit toeneemt worden er inmiddels op de woensdagavond en zaterdagmiddag tours gehouden in meerdere talen. In het begin werd de tour alleen begeleid door een Engelse of Zweeds sprekende gids. Door de toenemende vraag van toeristen vanuit de hele wereld om deel te nemen aan deze thematour kunnen wordt de tour tegenwoordig in verschillende talen gehouden. De tour is vooral populair op de zaterdagen. De gemiddelde aantal deelnemers op de zaterdag is twintig, maar op echte drukke zaterdagen kunnen dit er wel dertig of meer zijn. De tours op de woensdagavond zijn iets minder populair. Ondanks dat de tour beperkt commercieel (doordat de familie van Larsson daar geen voorstander is) blijkt worden er steeds meer samenwerkingsverbanden aangegaan met bijvoorbeeld het Hilton Hotel. Het hotel organiseert speciale Millennium Trilogie weekenden waarbij tevens de tour wordt aangeboden. Sinds het uitkomen van de drie films wordt in het Stockholm City Museum in de wijk Slussen, een kleine tentoonstelling gehouden over de Millennium Trilogie. De nadruk ligt hierbij vooral op de films en laat de plaatsen zien die men kan bezoeken tijdens de tour

Volgens Mia, de gids van de Millennium Trilogie tour die aanwezig was tijdens de veldwerkperiode van dit onderzoek is samenstelling van de stroom van toeristen enigszins veranderd. Zij stelt dat in het begin vooral Fransen en Spanjaarden deelnamen aan de tour. Tegenwoordig zijn dit meer Nederlanders en toeristen uit andere Europese landen, maar ook Australiërs en Zuid-Afrikanen. Zij verwacht dat in de nabije toekomst meer Amerikanen de tour zullen boeken, omdat zeker nu Hollywood bezig is met een vernieuwde versie van de

films er meer interesse uit die hoek zal komen. De thematour is volgens haar anders dan andere mediatours, omdat deze zich focust op verschillende aspecten die met de Trilogie te maken hebben. Mia vertelt:

[...] This tour has three different focuses. The first focus is to see all the places that we can read about it in the books. And also some places you can see in the films. The second focus is to try to bring these places [stilte] make them come alive. And then the third focus is walking into the footsteps of the author Stieg Larsson himself [...].

- Mia (55, twee jaar gids van de Millennium Trilogie tour, Stockholm)

De tour biedt dus niet alleen de mogelijkheid de plaatsen uit de boeken en films te bekijken, maar ook de wereld van de realiteit even te verlaten om jezelf in de fictieve wereld van de boeken en films te begeven. Ook kunnen de deelnemers meer leren over de schrijver zelf.

Dat de tour erg populair is werd zichtbaar op de zaterdag tijdens de veldwerkperiode. De tour op woensdagavond was beduidend minder populair dan de tour op zaterdag. Bij de tour op woensdag waren er in totaal zeven toeristen aanwezig. In totaal waren er op deze avond vier Nederlandse, twee Canadese en een Amerikaan aanwezig. Bij de tour op zaterdag waren dertig mensen van over de hele wereld aanwezig waren. De onderzochte groep bestond uit Amerikanen, Australiërs, Canadezen, Japanners, Engelsen, Ieren, Duitsers, Zweden en twee toeristen uit de Oekraïne. De groep van woensdag avond bestond uit zeven personen met een Nederlandse, Amerikaanse en Canadese nationaliteit. Een multiculturele groep die allemaal een ding gemeen hadden, namelijk het feit dat ze affiniteit hadden met de Millennium Trilogie. De Millennium Trilogie tour begint bij het woonhuis van Mikael Blomkvist (Bellmansgatan nummer 1, zie afbeelding 1) Wanneer de groep arriveert en compleet is begint de gids met de vraag of iedereen de boeken heeft gelezen en de films heeft gezien. Al gauw wordt duidelijk dat meer dan de helft van de respondenten alle drie de boeken heeft gelezen en het merendeel de films heeft gezien. De gids wijst het woonhuis van Blomkvist aan. De toeristen krijgen bij de eerste locatie gelijk al te maken van een manipulatie van wat de toeristen op locatie zien. Zo vertelt Mia:

When you read the book it seems like there is an entrance on the ground level but it is not, because the real one is up here on the bridge (wijst naar Bellmansgatan nummer 5).

- Mia (55, twee jaar gids van de Millennium Trilogie tour, Stockholm)

De gids creëert dus een onderscheid tussen ‘the real one’ en het ‘fictieve’ van wat de toeristen in de boeken hebben gelezen of in de films hebben gezien. De gids constateert hier dat de toeristen te maken krijgen met een zekere manipulatie van ‘de werkelijkheid.’

Blomkvist kocht dit appartement in 1980. Een aantal belangrijke scènes uit het boek en uit de films spelen zich af rondom deze locatie. Een voorbeeld is de scene waarin Monica Figureroia (van de Zweedse veiligheidsdienst) Mikael Blomkvist bespioneerde in zijn huis. De toeristen kunnen tijdens het lopen afzonderlijke vragen stellen aan de gids van de Millennium Trilogie. Ze luisteren aandachtig bij elke locatie waar de gids wat over te vertellen heeft. De sfeer onder de toeristen is ontspannen en er worden onderling en met de gids grappen gemaakt. Ze discussiëren onderling over bepaalde vergelijkingen die zij maken tussen boek, film en realiteit. Tevens maken zij verschillende foto's van de locaties.

De gids leidt de toeristen verder naar een hoger gelegen plek waar er een goed uitzicht is over een gedeelte van Stockholm. De gids vertelt dat het opvallend is dat Larsson alle goede personen in zijn boeken in op het eiland Södermalm wonen en alle slechte personen op het gedeelte dat Östermalm heet.

Afbeelding 3: Woonhuis van Mikael Blomkvist, Rosalie Hoyer

Bij deze tweede locatie van de tour kunnen de toeristen een van de mooiste uitzichten van Stockholm bewonderen (volgens de gids). Dit is ook de locatie waar de toeristen een overzicht krijgt van een aantal gebeurtenissen die zich afspelen in het boek en in de film. Aan de overkant van het water bevindt zich het gerechtsgebouw waar Mikael wordt veroordeeld wegens laster tegen Hans-Erik Wennerstörn. De toeristen vinden dit moeilijk te herkennen, omdat het gebouw vrij ver staat vanaf waar ze kijken. Een Canadese respondent zegt hier het volgende over.

I have only read the books so I dont recognize this part so well, but after the information of the guide it seems to be that I remember the part of the book that he was in the court.

- Myriam Bureau (22, student, Québec)

Miryam herkent dus niet zozeer het gebouw dat men kan zien, maar wel het verhaal dat zich rondom de locatie afspeelt. Dat veel toeristen wel het verhaal herkennen, maar niet de specifieke locatie of het object komt ook voor op de weg naar de derde locatie van de Millennium Trilogie tour. De deelnemers van de tour komen eerst langs een beeldje met een wesp (zie afbeelding 5, hoofdstuk ervaring). Dit is iets wat zij niet hadden verwacht, omdat het beeldje zelf niet in de boeken of de films voorkomt. Een andere locatie die veel mensen niet herkende. Dit zijn locaties en objecten die ook niet beschreven en afgebeeld worden op de Millennium Tour kaart. Ook locaties waarvan men een vermoeden van heeft dat het daar zou zijn gefilmd komt tijdens de tour ook voor (zie bijvoorbeeld afbeelding 5).

Maar kijk er was ook bijvoorbeeld een restaurant waar ze dan gingen eten en dat was mogelijk dat ene restaurant, maar kijk er waren zo veel plekken in het boek ja waarvan men vermoed dat hij die bedoelt en eeh ja of bijvoorbeeld de straat klopt, maar dan zit er geen café of winkel dan zit het net andersom zeg maar hè

- Bart van Spek (55, account manager, Den Haag)

De gids van de tour vertelt dat dit een van de drukbezochte plaats is door de karakters van de Millennium Trilogie. Het restaurant/café heet in de film Java Café en bevindt zich niet om nummer twintig, maar een heel ander nummer. Men kan constateren dat de respondent ook

hier een onderscheid maakt tussen ‘het echte’ wat zij zien op locatie en het ‘fictieve’ van wat zij in hun verbeelding hebben. Toeristen herkennen wel het verhaal rondom de locatie, maar de plaats zelf komt niet overeen met hun verbeelding. De respondenten zien het restaurant alsof het uit de context van het boek of de film is gehaald en ergens anders is neergezet. Dit beeld wordt versterkt doordat de tafels tijdens de tour druk bezet zijn met mensen. Volgens een Engelse respondent was het in haar herinneringen aan het boek helemaal niet zo druk. Ook zaten de mensen niet buiten, maar binnen, omdat het koud en donker weer was. Het blijkt dus dat de respondenten steeds op zoek zijn naar beelden die overeenkomen met wat zij gezien hebben in de film of gelezen hebben in het boek. De toerist die deelneemt aan de Millennium Trilogie tour kan tevens gezien worden als een semioticus die beelden verzamelt en deze analyseert (Reijnders, 2011: 27). Als dit beeld niet klopt vinden zij het moeilijk aan te nemen dat de locatie een onderdeel zou moeten zijn van de tour.

Afbeelding 5: Het restaurant/café waar Mikael regelmatig zou eten, Rosalie Hoyer

De Millennium Trilogie tour gaat langs nog een aantal hoogtepunten van het boek. De Mellqvist koffiebar wordt door alle respondenten herkent. Het café is de belangrijke ontmoetingsplaats van Lisbeth en Mikael. De respondenten gaven aan vooral de scene te herkennen dat het hart van Lisbeth werd gebroken. Terwijl Lisbeth een kerstcadeau heeft gekocht voor Mikael ziet Lisbeth hem met Erika Berger (zij werkt ook bij het tijdschrift Millennium). Deze scene wordt door de respondenten vooral opgehaald uit het boek. De tour

wordt vervolgd langs onder andere de beroemde 7Eleven winkel, de beroemde bierhal en het grote appartement van Lisbeth Salander. Dit appartement wordt door de meeste mensen gezien als meest herkenbare locatie van de tour. Zij herkennen vooral het uitzicht en de brievenbussen die zij zien als ze door de glazen ramen van de deur kijken.

Afbeelding 6: Het appartementen complex van Lisbeth Salander. Foto: Rosalie Hoyer

Een van de laatste locaties was voor de toeristen erg verrassend. Op de weg naar het appartement van Lisbeth komt zij in het boek een standbeeld tegen dat ‘De zusters’ heet. Dit fragment komt alleen in het boek voor. De helft van de respondenten had niet verwacht dat deze locatie bij de tour zou zitten, maar het gaf hen wel een stimulans om thuis op te gaan zoeken waar die passage in het boek stond waar Lisbeth langs het beeld liep.

Afbeelding 7: De zusters. Foto: Rosalie Hoyer

De tour eindigt in het Stockholm City Museum waar de toeristen een kleine tentoonstelling kunnen bekijken over de films. Meer dan de helft van de respondenten had geen behoefte om

dit te gaan bekijken, omdat zij het niet vonden passen bij de tour. Het gaf voor hen geen toegevoegde waarde aan de wandeling langs de locaties.

4.3 De motivatie: de weg naar Stockholm

De respondenten die zijn geïnterviewd delen met elkaar een uitgesproken interesse voor de boeken en films van Stieg Larsson. Deze fans hebben meestal de drie boeken gelezen en de films gezien. Ze zijn op zoek naar boeken die zich intelligent ontwikkelen met een realistisch plot, zoals de Trilogie. Zij zijn vrijwel allemaal toevallig in aanraking gekomen met de boeken en films. Dit kan bijvoorbeeld via vrienden geweest zijn, maar ook via recensies in de krant of zelfs via tips van Zweedse inwoners. Een aantal respondenten zijn al sinds de verschijning van het eerste boek fan van de Trilogie. Andere zijn de boeken pas twee jaar geleden gaan waarderen. En nog een andere groep respondenten zijn pas enkele maanden fan. Er is echter wel een onderscheid te maken in respondenten die ‘echt’ fan zijn en alles willen weten over de Trilogie en mensen die de boeken als ‘gewoon leuk’ bestempelen. De meeste respondenten hebben als eerste de boeken gelezen en daarna de films gezien. Een enkele respondent heeft alleen de films gezien, maar is wel van plan de boeken te gaan lezen. Opvallend is het feit dat de fans van de Millennium Trilogie vaak ook een grote affiniteit hebben met het genre misdaadromans, thrillers en detectives in het algemeen. Een respondent zegt:

I'm a big fan of Scandinavian crime fiction – Henning Mankell, Gunnar Staalesen and Maj Sjöwall are favorites. Stieg Larsson was the natural successor to Sjöwall en Wahlöö Martin Beck novels of the 1960s and 70s. He was a big fan of crime fiction himself, so there are a lot of parallels between the Sjöwall-Wahlöö books and Millennium.

- Michelle Hampson (49, lerares, Cambridge)

Over het algemeen blijken de Scandinavische thrillers populair onder de respondenten. De respondenten zien veel gelijkenissen met andere Scandinavische boeken. Zij spreken over een zelfde soort spanningsopbouw en literaire kwaliteit. Zij onderscheiden de boeken zoals de Millennium Trilogie als een apart genre binnen de wereld van de literaire thrillers. In de ogen

van de respondenten bestaat 'de' Scandinavische roman. Het succes van de Scandinavische thrillers wordt door een van de respondenten beschreven:

I think it has something to do with the fact that they are born from reality, in that they deal with real-life problems and issues, violence against women, government corruption, immigration and social justice - told from a Swedish/Scandinavian social perspective - an "exotic" setting for American and international audiences, which just adds to the appeal – it's a cheap way to travel! But the issues concerned are ones which people from anywhere in the world can relate to. Above all these are good, gripping, well-told crime stories, and the best of which have characters which leap off the page/screen.

- Christopher (55, gepensioneerd professor in de rechtsgeleerdheid, Ohio)

De respondenten beschrijven de Millennium Trilogie boeken als unieke Scandinavische thrillers. Sommige toeristen zijn zowel geïnteresseerd in de Millennium Trilogie boeken als in de films. Wel zien zij een duidelijk verschil tussen de films en de boeken. De respondenten beschrijven dat zij vaak de boeken beter vinden, omdat in de film belangrijke dingen worden weggelaten. Vaak lijkt het de respondenten niet zo evident om zonder enige voorkennis de films te gaan bekijken. De details en ontwikkelingen van de karakters en hun relaties wordt volgens de geïnterviewden beter beschreven in de boeken. Het karakter Lisbeth Salander, de computerhacker wordt in de film veel minder uitgediept dan dat dit gebeurt in de boeken. Ook de relatie tussen Mikael en Erika komt niet echt tot uitring in de films. Volgens de geïnterviewde is deze relatie wel iets dat als een rode draad door het verhaal heen verweven zit. Een Amerikaanse respondent vertelt dat hij vindt dat er in de films meer gefocust wordt op het mysterieuze en thriller gevoel. Hij ziet het boek eerder als een uitgewerkte studie van politiek, uitgedachte hoofdpersonages en geschiedenis. Tevens benadrukken de respondenten dat dingen in de films vast staan, terwijl je bij de boeken bepaalde beelden kunt vormen. De respondenten geven bijna allemaal aan dat het hoofdpersonage Lisbeth een van de beste aspecten uit het boek. Zo beschrijft een Amerikaanse respondent:

The best thing about the Millennium books and films is the character of Lisbeth Salander. She is the most unique, unlikely and striking character in all of Scandinavian crime fiction, and in

my opinion the main reason for the series popularity [...]

- Chris Arth (55, Producent, Amerika)

Volgens Chris is het goede uitgewerkte personage Lisbeth, maar ook Blomkvist veel belangrijker dan het hele landschap daaromheen. Afgezien van het koude en donkere landschap dat voor toeristen wel herkenbaar is, geven de respondenten aan dat ze de personages veel belangrijker vinden. Dit in vergelijking met detectives waar het landschap juist wel een hele grote rol speelt in de boeken, films en tv series (Reijnders, 2009). In de beleving van verschillende toeristen zijn verhaallijnen, personages en landschappen allemaal met elkaar verbonden. Bij de Trilogie kan dit echter wel los van elkaar worden gezien. Stieg Larsson laat in zijn trilogie zien dat in de media vaak verschillende soorten stereotype sekserollen worden vertoond of beschreven. Vrouwen worden vaak gezien als afhankelijk, zwak en oppervlakkig, terwijl mannen juist sterk en onafhankelijk blijken te zijn.

Het karakter Lisbeth ontwikkelt zich in de Trilogie volgens de respondenten van slachtoffer naar een bijzonder fascinerende en sterke vrouw en maakt de Millennium Trilogie volgens hen tot een groot succes. De tour wordt volgens de gids vooral geboekt door vrouwen in de leeftijd van vijftientig tot vijfenvijftig jaar. Waarom juist vrouwen afkomen op deze tour kan zij niet helemaal verklaren. Zij kan zich voorstellen dat de Scandinavische thriller erg leeft onder vrouwen in die leeftijd. Zij kunnen zich volgens haar vooral bij de Millennium Trilogie goed identificeren met Lisbeth Salander als sterke en moedige vrouw. De nadruk op Lisbeth Salander doet vermoeden dat gender ook een belangrijke rol speelt in deze tour. Gender speelt namelijk een grote rol binnen de literaire thriller en zou er op kunnen wijzen dat de tour veel geboekt wordt door vrouwen. Het feit dat meer vrouwen de tour zouden boeken komt echter niet overeen met de onderzochte tours voor dit onderzoek. De deelnemers van de tour waren zowel mannen als vrouwen in de leeftijd van twintig tot zeventig jaar. Ook Chris twijfelt aan het feit dat er meer vrouwelijke deelnemers zouden zijn. Hij zegt:

There were a couple guys on my tour who claimed they were only there because of their wives. But talking to them, both of them knew quite a lot about Millennium as well.

- Chris Arth (55, Producent, Amerika)

De identificatie met de personages gaat niet zo ver zoals de gids beweert. De respondenten hebben een bepaalde sympathie voor de hoofdpersonen. Het gaat vaak niet verder dan het personage 'leuk, 'sterk' of 'slim' vinden. Wel kan men zich voorstellen dat er bepaalde mensen zijn die zich identificeren. Rolando zegt hier het volgende over:

I don't particularly identify with any specific character, but I can see how people who feel perhaps a little bit like and outside or somehow odd, may identify with Lisbeth [...]

- Rolando (42, Administrator, Cambridge Massachusetts, Amerika)

Meer dan de helft van de ondervraagde toeristen hebben nog nooit eerder een mediatour gedaan. Ook hebben zij geen plaatsen bezocht die verbonden zijn aan boeken of films. Het fenomeen mediatoerisme is voor hen nieuw. Wel hebben ze gehoord van het feit dat er speciale mediatours zijn van bijvoorbeeld Harry Potter of Wallander. Enkele respondenten waren wel eerder mediatoeristen, doordat zij een tour deden of zelf de plaatsen bezochten. Zo beschrijft een van de respondenten samen met haar man naar Ystad te zijn gegaan om de locaties te bezoeken die aan Wallander verbonden zijn. Zij verbaasde zich over hoe realistisch alles was. De boeken en series kwamen sterk overheen met wat zij daar had gezien. Twee Amerikaanse toeristen gaven aan al veel mediatours te hebben gedaan. Zo hadden zij in Engeland de Insepctor Moorse tour gedaan en vele andere media tours in Europa. Zij keken er naar uit om ooit nog de relatief nieuwe Twilight tour te gaan doen in Amerika. Volgens hen kan je veel meer leren over de omgeving als je een tour doet. Bovendien komen volgens hen de personages bij een tour tot leven. Dit komt mede dankzij de informatie die de gidsen van mediatours geven. De respondent maakt ook hier een onderscheid tussen wat hij of zij in de boeken heeft gelezen en in de films heeft gezien en wat er is te zien op locatie. Datgene wat zij op locatie zien beschouwen zij als 'het echte'. Een respondent geeft aan zeer geïnteresseerd te zijn in mediatoerisme. Hij vertelt:

I was excited to read in the books that the places were based on real locations and set about discovering them. I have always had an interest in film locations and film induced tourism

- Neal Winfield (46, Journalist, Londen)

Een mediatour is volgens Neal een goede kans om de stad of omgeving beter te leren kennen, bovendien leer je meer over de boeken of films. Volgens hem gaat het er vooral om dat mensen het beeld dat zij in hun hoofd hebben willen vergelijken met de werkelijkheid. Hoe meer dit overeen komt met elkaar hoe meer de missie als het ware is geslaagd.

De redenen waarom de respondenten juist aan de Millennium Trilogie tour wilden deelnemen, lopen sterk uiteen. Clare vertelt dat ze een tour wilt doen, omdat de boeken zo goed zijn. Zij vertelt hierover:

I think there are only a few books that are so popular around the world as the Millennium Trilogy. I think people would like to do a tour like this to see the sites from the book. And also they want to learn more about the places where all this intrigue things took place in the book and the film . According to me the whole story is intrigue. I only have this feeling for the Millennium Trilogy. I would not do any other tour.

- Clare Thake Vassallo (40, universitair docent literatuurwetenschappen, Malta).

Volgens de gids van de onderzochte Millennium Trilogie tour zijn er veel mensen die speciaal naar Stockholm komen om deel te nemen aan deze tour. Zij boeken zelfs arrangementen van een Millennium Weekend. De redenen waarom de lezer van de Millennium Trilogie De *push* factoren waardoor de toerist participeert zijn in het geval van deze tour onder andere ontspanning en het verbeelde mentaal willen beleven. Dit is het geval bij de meeste respondenten van de onderzochte Millennium Trilogie tours. Zo vertellen twee respondenten dat ze aan de tour deel wilden nemen, omdat dat zij de locaties waarover zij hadden gelezen wilden zien, maar de hoofdreden beschreven zij als volgt:

[...]het leek ons leuk om het een keer allemaal in het echt te zien [glimlachen].Maar het was geen reden om nou een keer naar Stockholm te gaan hoor. We dachten gewoon omdat we daar toch heen wilden dan doen we gelijk de tour. We gingen naar Stockholm, omdat we nu vijftwintig jaar getrouwd zijn [...].

- Rina Leinenga (55, Gymleerkracht, Hoorn)

Ook andere respondenten wilden vooral de tour doen, omdat zij in Stockholm waren. Zij zagen de tour als een leuke kans om meer te leren over zowel de Trilogie als over Stockholm

zelf. Andere respondenten komen specifiek om een beeld te krijgen bij het verhaal. Zo vertelt Olena:

I have never been there and I decided it would be interesting to visualize the book that I have been reading at that moment

- Olena Krychkovska (25, Journalist, Kiev)

Ook Christopher wilde het beeld dat hij had van de locaties waarover hij had gelezen en die hij had gezien in de films vergelijken met de werkelijkheid. Hij was echter niet alleen geïnteresseerd in waar de personages zouden ‘wonen’, maar vooral in welke omgeving zij zich begaven. Hij vertelt het volgende hierover:

I wanted to explore the locations mentioned in the books and shown in the films, to better understand what Larsson was describing. I particularly wanted to see the bridges between the key island locations – the one from Gamla Stan to Södermalm, for example, sounded quite romantic and picturesque.

- Christopher (55, gepensioneerd professor in de rechtsgeleerdheid, Ohio)

De *pull* factoren zijn gerelateerd aan factoren om voor een bepaalde bestemming te kiezen. De bezoekers van de tour zijn in grote mate geïnteresseerd in de locaties, zoals woonhuizen of straten, maar nog meer speelt de persoonlijkheid van de hoofdpersonen een rol. Tevens gaat het de toeristen vooral om de onderliggende gedachtes binnen de verhalen van de Millennium Trilogie. Ze zijn in zekere mate op zoek naar de historische en narratieve correctheid op locatie, maar het gaat vooral om het ontdekken van de plaatsen waar de hoofdpersonen zich zouden begeven. Het gaat niet zozeer om het feit of de straat overeen zou komen met de beschrijvingen in het verhaal, maar veel meer om het visualiseren van de karakters op locatie. Deze uitspraken van de respondenten komt overeen met het onderzoek van Croy en Walker (2003). De authenticiteit van de locaties blijkt belangrijk, maar de associatie met de karakters uit het verhaal spelen een grote rol bij de motivaties van mensen om naar een bepaalde locatie te gaan. Tevens kunnen er bepaalde *triggers* zijn om af te reizen naar Stockholm. Een voorbeeld hiervan is dat mensen voor de inhoudelijke kenmerken van de Millennium Trilogie

naar de plaatsen afreizen om ze met eigen ogen te zien. Voor het overgrote gedeelte van de toeristen zijn de motieven om de plaatsen uit de Millennium Trilogie te bezoeken ontstaan uit zowel de *pull* als de *push* factoren. De intentie was vaak om gewoon Stockholm te bezoeken, maar een aantal respondenten gaf aan wel specifiek naar een locatie te gaan die verbonden is aan de Millennium Trilogie. Deze participanten zouden specifieke mediatoeristen genoemd kunnen worden. Daarnaast kan men spreken van alledaagse of toevallige mediatoeristen. Deze toeristen gaan niet specifiek op zoek naar de locaties die verbonden zijn aan de Trilogie. In het geval van de onderzochte tour kan men constateren dat het om alle twee de soorten media toeristen gaat. Zo vertelt Betty dat zij en haar man wel specifieke media toeristen zijn. Zij vertelt:

I am here with my husband. We are from Texas and we came here for this tour. I wanted to see the places with my own eyes and see the cafés and restaurants mentioned in the books. I wanted to walk in the same streets as where Blomkvist and all the other characters in the book walked through. I wanted to feel a part of the books and learn more about the whole Trilogy.

- Betty (64, beroep onbekend, Texas).

De bovenstaande respondent heeft behoefte aan het zintuiglijk waarnemen van de locaties. Andere respondenten laten dit in de interviews ook blijken. Zij willen bijvoorbeeld dezelfde pizza's eten als Lisbeth en dan nog het liefste in 7Eleven waar zij ze in de boeken en films ook haalt. De Respondenten willen door dezelfde straten lopen, de plaatsen en locaties zien en het liefst hetzelfde voelen, ruiken, horen, proeven als de personages in het boek en in de film. De toeristen ervaren tijdens het lezen van de boeken en het zien van de films een literaire en mediale beleving. Tijdens de tour waarneer de respondenten op locatie zijn, wordt door middel van zintuiglijke aspecten juist de nabijheid tot de plaatsen versterkt.

De motivaties om naar Stockholm af te reizen hoeven dus niet per se van intrinsieke aard te zijn. De respondenten gaven aan niet alleen voor status of ontspanning naar Stockholm te gaan, maar tevens om op zoek te gaan naar de plaatsen die verbonden zijn aan de Trilogie. Dit kan aansluiten op de studie van Herbert (1996). Herbert (1996). De specifieke mediatoerist wordt door een locatie aangetrokken vanwege hun intrinsieke interesse in de boeken die zij hebben gelezen en/of de films die zij hebben gezien. Ook kunnen toeristen

gemotiveerd raken door de betekenis die zij aan de plaats toekennen. De toegekende betekenis kan voortkomen uit het lezen van het boek of het zien van een film. In het theoretisch kader kwam naar voren dat toeristen op zoek gaan naar tastbaar bewijs waardoor op locaties van bijvoorbeeld de Millennium Trilogie het symbolisch onderscheid tussen de werkelijkheid en de verbeelding wordt gereconstrueerd. In het geval van Betty, maar ook van andere respondenten die op zoek zijn materiële referenties kan men spreken van specifiek mediatoerisme.

Vrijwel alle respondenten hadden voorafgaande geen specifieke verwachtingen. Ze hoopten wel allemaal het appartement van Lisbeth te kunnen bewonderen. Ook het woonhuis van Mikael Blomkvist werd vaak genoemd. De respondenten hadden zich niet specifiek voorbereid op de tour. Twee respondenten gaven aan alleen nog maar deel een en twee gelezen te hebben en nog niet de films gezien te hebben. Zij verwachten dat het misschien moeilijker zal zijn om bepaalde dingen te herkennen, omdat zij de films ook niet hadden gezien. Enkele hadden de films van te voren nog een keer bekeken of de boeken net uitgelezen. Een Nederlandse respondent zegt het volgende over haar verwachtingen van de tour:

[...] ik had er wel heel veel zin in en ik was ook heel benieuwd van hoe dat zou gaan en ja nee ik dacht niet van.. ik bedoel ik hoopte wel langs het huis van Lisbeth Salander te gaan dat had ik wel dat stukje wilde ik wel zien. En ja verder hadden we het erover van goh hé op een geven moment zat zij dan die Lisbeth Salander straat dan te wachten voor het kantoor van Millennium en toen dacht ik nou daar loop ik dan binnenkort ook ja nee ik had er niet speciale verwachtingen van [...].

- Jannie Kroes (49, freelancer, Groningen)

Ook gaf Jannie aan dat ze wilde zien hoe het er in haar ogen ‘werkelijk’ uit zou zien. Zij wilde zowel zien hoe de plaats eruit zag in het ‘echt’ als het opzoek gaan naar de fictieve plaatsen. Deze hoefde volgens haar niet geheel overeen te komen met wat zij had gezien in de film en gelezen had in het boek. De respondent maakt dus tijdens het bezoeken van locaties een onderscheid tussen het in haar ogen ‘echte’ en het ‘fictieve’. Waarmee bedoelt wordt dat zij de gebouwen en objecten op locatie als echt ervaart en de beelden die zij heeft van de films

en boeken als fictief ziet. Zij vond het verschil tussen het boek en de film te groot om ook te kunnen verwachten dat de locaties overeen zouden komen met zowel de film als het boek. Deze uitspraak kan aansluiten bij het werk van Bolan en Davidson (2005) die stellen dat toeristen aan de ene kant willen zien hoe een plaats er echt uit ziet en aan de andere kant opzoek gaan naar het fictieve van een plaats. De respondenten die de films voorafgaande van de tour nog een keer hadden gezien kregen een extra impuls om juist de plaatsen te gaan bezoeken. Dit komt overeen met het onderzoek van Riley et al. (1998). Het herhaaldelijk kijken naar een film zorgt voor aanmoediging van het bezoeken van de filmlocatie.

4.4 De beleving: in de voetsporen van Blomkvist en Salander

Eenmaal op locatie valt op dat de meeste respondenten de tour gezamenlijk bekijken. Dit is het geval bij de beide onderzochte tours. Doordat er tijdens de tour meerdere locaties worden bekeken is het mogelijk voor de toerist om meerdere symbolen en tekens te verzamelen die zij herkennen vanuit de boeken en films. Tijdens de gehele tour was er naast *collective gazing* en *spectorial gazing* ook sprake van *romantic gazing*. In het theoretisch kader kon men lezen dat het bij *collective gazing* gaat om het gezamenlijk bekijken van een object of locaties. Het gaat erom dat de ervaring samen beleefd wordt. *Spectorial gazing* vindt eveneens gezamenlijk plaats. Door verschillende plaatsen te bezoeken kan de toerist verschillende symbolen en tekens verzamelen. Echter is er wel een verschil tussen de twee tours. Bij de tour van woensdag was er vooral sprake van een *collective* en *spectorial gazing*. De deelnemers deelden hun ervaringen met elkaar en bediscussieerden de informatie die zij hadden gekregen van de gids. Een voorbeeld trad op bij het verkeersbord waar een discussie ontstond met de vraag waarom Stieg Larsson het verhaal anders had laten lopen dan dat er te zien was op locatie. Ook werden er discussies gehouden over de loop van het verhaal waarbij sommige toeristen bij bepaalde locaties hun kant van wat zij dachten dat er gebeurde vertelden aan andere toeristen. Er was minder sprake van *romantic gazing*. Het object of de locatie wordt afzonderlijk bekeken. Slechts een enkeling zonderde zich af om foto's te maken. Toch voegde diegene die zich kort afzonderde zich snel weer bij de groep. Het ging hierbij vooral om het maken van foto's na de uitleg van de gids. Er werden niet alleen foto's gemaakt van de locaties, maar ook van de omgeving die minder in verbinding stond met de Trilogie. Hiervoor was meer tijd nodig. De respondenten die de tour op woensdag deden kunnen wel meer

gezien worden als een groep die de tour als gezamenlijke activiteit zagen. Bij de tour van zaterdag hielden de toeristen zich vooral afzijdig van elkaar. Zo vertelt Jannie Kroes het volgende:

Nou ja we hadden niet heel veel contacten met mensen in de groep. Dus ja het verliep allemaal wel harmonieus, maar het is niet dat je nou met die mevrouw naast je ging kletsen. Op locatie zelf wilde ik vooral de dingen bespreken met mijn man. Mijn man en ik kwamen daar vooral voor ons zelf en onze eigen ervaring. Je luistert wel gezamenlijk naar de gids, maar iedereen heeft een ander doel en ervaart het ook anders. Zo denk ik er over hoor [...].

- Jannie Kroes (49, freelancer, Groningen)

Jannie en haar man kunnen gezien worden als respondenten waar sprake is van *romantic gazing*. De tour van zaterdag vertoonde vooral dit soort *gazers*. Door de grote omvang van de groep zochten niet veel toeristen contact met elkaar. Bovendien kwamen de respondenten van de groep van zaterdag uit meer verschillende landen. Een aantal respondenten hielden zich afzijdig om foto's te maken en waren vooral individueel bezig met het bekijken van locaties. Tevens bleven af en toe mensen achter bij locaties om zich later weer bij de groep aan te sluiten. Dit deden ze, omdat ze per se die plaats of locatie op de foto wilden terwijl de gids al doorliep.

De toeristen die aan de tour deelnamen waren niet specifiek op zoek naar symbolen. De Millennium Trilogie kent vooral symbolen die gekoppeld zijn aan de personages in het boek. De locaties die in de Trilogie voorkomen bevatten weinig symbolische kenmerken. Echter kunnen er wel een aantal symbolen en tekens gevonden worden tijdens de tour die verwijzen naar bepaalde hoofdpersonages uit de boeken en films. Een voorbeeld van een symbool is te vinden bij het appartement van Lisbeth Salander. Op het bordje naast de deur van het appartement staat de naam V. Kulla. Dit verwijst naar Villa Villekulle (Villa Kakelbont in het Nederlands), het huis van Pippi Langkous. In de Trilogie gebruikt Lisbeth dit als schuilnaam. Volgens de gids van de tour heeft Larsson in verschillende interviews aangegeven dat het karakter Lisbeth gebaseerd is op een volwassen Pippi Langkous. De vrijgekochte en eigenzinnige Pippi vertoont overeenkomsten met karaktereigenschappen van Salander.

Een tweede voorbeeld van een symbool tijdens de tour is het beeldje van de wesp. Het beeldje komt niet in het boek of film voor in deze vorm, maar verwijst naar de bijnaam van Lisbeth Salander op het internet (*The Wasp*). Tevens heeft zij een tatoeage van een wesp in haar nek. Zij heeft de naam te danken aan een boxwedstrijd waar ze haar handstoten vergeleken met het steken van een wesp. De gids noemt het beeldje *streetart* en is eigenlijk verboden in Stockholm. Het is een detail uit de tour dat een geheime verwijzing geeft naar Lisbeth Salander.

Afbeelding 8: Symbool ter ere van Lisbeth. Foto: Rosalie Hoyer

Veel respondenten waren geïntrigeerd door dit beeldje. Zij hadden niet verwacht dat een symbool als dit zou opduiken in de tour. Een respondent uit Nederland zegt hier het volgende over:

Dat beeldje ja dat is door een onbekende kunstenaar gemaakt en daar geplaatst. Ik vond het wel grappig en bijzonder. Het leek net of Lisbeth even wat van zich liet horen tijdens de tour. Dat kan natuurlijk helemaal niet, maar het is als iets symbolisch.

- Jannie Kroes (49, freelancer, Groningen)

Bij deze respondent gaat het verder dan alleen een verbeelding die zij heeft van het boek. Het verschijnen van Lisbeth als ‘geest’ op locatie kan gezien worden als metafoor van de nabijheid van een fictief personage. Deze uitspraak kan worden vergeleken met studies naar

bepaalde *Ghost Tours* in Schotland (Ellis, 2001). Waar vroeger de mensen zich liever niet begaven, omdat er eventuele klopgeesten aanwezig zouden zijn, willen de mensen tegenwoordig niets liever dan de geesten zelf in de ogen kijken. Het gaat hier dus veel verder dan het zintuiglijk waarnemen van bepaalde locaties. Het zevende zintuig wordt onbewust aangesproken om het beeld dat de respondenten hebben van het boek of de film nog sterker te beleven. Een andere respondent voelde de aanwezigheid van de personages echter niet zij zag de straatkunst van de wesp als waardering en misschien wel als respect voor Lisbeth. Dit symbool is volgens de respondent vooral bijzonder, omdat het niets over in de boeken staat. Zij ziet het als een waardering achteraf. Echter was het gemis van de aanwezigheid van Lisbeth bij haar wel groot tijdens het zien van het appartement van de hoofdrolspeelster. Zij zegt hierover:

[...] maar ik kon me ook wel iets voorstellen van het moment dat we het huis van Liesbeth zagen. Toen kreeg ik weer even wat beelden in mijn hoofd. Ik vond het er ook echt uitzien zoals in de film. Precies dezelfde kleur en hoe ik het me had voorgesteld. Het was wel jammer dat er een ding ontbrak wat het toch allemaal wat minder echt maakt en dat was Liesbeth zelf. Als zij daar nou had rondgelopen dan was het alsof we misschien in de film of het boek zaten [lacht].

- Rina Leinenga (55, Gymleerkracht, Hoorn)

Het is dus opmerkelijk dat voor sommige respondenten niet alleen de fysieke aanwezigheid van locaties en objecten belangrijk is. De emotionele ervaring en de verbeelding die daarbij een rol speelt is tevens belangrijk voor de toeristen

Tijdens de tour kwamen er slechts enkele *on-site markers* voor, zoals beschreven wordt door MacCannell (1999). De markers die gevonden konden worden tijdens de tour zijn verplaatsbare *markers*. Een voorbeeld hiervan is de kaart die gebruikt werd om de locaties te zien. Niet alle respondenten had zo'n kaart. De reden waarom mensen een kaart kochten is, omdat ze later de plaatsen nog een keer wilde bezoeken en voor achtergrondinformatie over Stieg Larsson. Een tweede verplaatsbare *marker* is de informatie en verhalen die de respondenten te horen kregen tijdens de tour. Een laatste *marker* die in de tour gebruikt werd is een foto van Stieg Larsson en een kaart met illustraties van de verhalen rondom de anti-

fascistische beweging waartoe Larsson behoorden. Deze gebruikte de gids ter illustratie bij de locatie van het kantoor van Millennium. Hier maakte zij een vergelijking met het tijdschrift Expo waar Stieg Larsson zelf werkte. Tijdens de tour waren er geen onverplaatsbare *markers* aanwezig. Dit vonden sommige toeristen jammer, omdat zij graag meer herkenningspunten hadden gehad van de locaties. Linda een Belgische respondent zegt hierover het volgende:

Ik vond dat wij eigenlijk wel echt moesten zoeken naar de locaties. Als wij daar dan stonden op een bepaalde plaats dan had ik zoiets hier staan we dan. Zoals Geert ook al zei dan heb je daar een kantoor van Greenpeace hé, waar zo gezegd de redactie zat van de krant, maar daar is niks van te merken en te zien [...] Het zou beter zijn als ze daar een bordje hadden geplaatst. Ter plaatse is het niet goed aangeduid volgens ons. Er stond op geen enkel gebouw bijvoorbeeld dit is het appartement van Blomkvist. Dat vond ik wel heel spijtig.

- Linda Dekeerle (53, administratief medewerker, Roeselare)

Het ontbreken van bepaalde markers wordt ook door andere respondenten opgemerkt, maar die vonden het verkrijgen van goede achtergrondinformatie van de gids veel belangrijker dan bepaalde bordjes op de locaties zelf. De respondenten waren niet zozeer opzoek naar *markers*, maar meer herkenningspunten voor het beeld dat zij in hun hoofd hadden. Jannie vertelt hierover:

[...] ik hoopte wel langs het huis van Lisbeth Salander te gaan dat had ik wel dat stukje wilde ik wel zien. En ja verder hadden we het erover van goh hè op een geven moment zat zij dan die Lisbeth Salander staat dan te wachten voor het kantoor van Millennium en toen dacht ik nou daar loop ik dan binnenkort ook [...].

- Jannie Kroes (49, freelancer, Groningen)

Toen Jannie eenmaal op locatie was zocht zij vooral herkenning van het beeld dat zij had van het kantoor van Millennium het huis van Lisbeth. Ook Bert was opzoek naar bepaalde herkenningsmomenten. Zijn vrouw en hij hoopte ook het huis van Lisbeth te zien waar je een mooi uitzicht zou hebben en wat heel herkenbaar is vanuit het boek en de film. Hij zegt:

Het is best lastig om dingen goed te herkennen het is ook wel weer lang geleden dat ik de boeken heb gelezen. Ik herken dan wel meer uit de film zeg maar. Dat is natuurlijk makkelijker. Zeker dat café waar Lisbeth vaak zit dat herkende ik. En over het algemeen herken ik wel dingen van de film van de straten en zo.

- Bert Leinenga (55, bankemployee, Hoorn)

Bijna alle respondenten waren op zoek naar het huis van Lisbeth Salander. Het kan worden gezien als een locatie dat door de respondenten gezien wordt als belangrijk. Ook worden door de respondenten momenten van herkenning gezocht bij het appartement van Mikael en de beroemde koffiebar waar zij regelmatig zitten. Ook het biercafé wordt een aantal keren door de geïnterviewden genoemd.

Volgens de gids bevinden de toeristen zich constant tussen fictie en realiteit. Een voorbeeld hiervan is meteen al te zien bij het bezoek van de eerste locatie. Zoals te lezen was in het eerste gedeelte is er op sommige plaatsen sprake van manipulatie. Tijdens de tour wordt duidelijk dat de werkelijkheid op sommige locaties en straten afwijkt van wat er in de boek wordt beschreven. Ook kan men constateren dat er een verschil zit tussen de het boek, de film en de werkelijkheid. Op sommige plaatsen wijkt ‘de werkelijkheid’ af van de boeken, maar nog meer van de film, of andersom. Men kan spreken van een bepaalde gelaagdheid. Tijdens het bezoeken van de locaties kan men namelijk drie bepaalde belevingen onderscheiden. De eerste is de cinematografische beleving. Hierbij gaat het om het beeld dat de respondenten hebben van de film die zij hebben gezien. Dit beeld kan verschillen met de tweede laag die valt te onderscheiden: namelijk de fictieve of literaire beelden. Deze beelden heeft de toerist verkregen door het lezen van het boek. Hij of zij heeft bepaalde voorstelling over hoe het er op locatie uit zou moeten zien. Als laatste kan men de zoals door de respondenten genoemde ‘echte wereld’ onderscheiden worden. Deze beelden verkrijgt de respondent door zich op de locatie te begeven en daar de locaties en plaatsen te bezichtigen. De visuele en narratieve betekenislagen hangen met elkaar samen. Deze gelaagdheid van de beleving van de locaties van de Millennium Trilogie sluit aan op het onderzoek van Torchin (2002). Zij ziet de hedendaagse toerist als een Post-toerist of postmodernistisch figuur. Dit is duidelijk terug te zien bij de respondenten van de Millennium Trilogie. Opvallend is het feit dat de respondenten de belevingsfases als het waren ‘mixen’ waardoor er een vierde nieuwe laag

ontstaat. Deze belevingslaag bestaat uit de verbeelding die de respondenten hebben van de boeken, de films, en wat zij op locatie zien.

Het afwijken van de verbeelding van de respondenten met het beeld dat de ze op locatie zien kan tevens aansluiten op het onderzoek van Roesch (2009). Hij stelt dat er bepaalde discrepanties op kunnen treden als toeristen naar filmplekken gaan. Tijdens de tour treden er zowel ‘ruimtelijke locatie discrepanties’ en ‘tijdelijke locatie discrepanties’ op. De respondenten krijgen aan het begin van de tour meteen al te maken met een discrepantie. In het boek is het appartement van Mikael toegankelijk via de voordeur van het gebouw, maar in werkelijkheid leidt een loopbrug naar de deur. Op de vraag van de toeristen ‘waarom’ Larsson er voor heeft gekozen om de werkelijkheid te manipuleren kan de gids geen antwoord geven. Dat is volgens haar een geheim van de schrijver. Ook aan het einde van Bellmansgatan staat een parkeerverbodverkeersbord (zie afbeelding 2) In het boek parkeert Monica Figuerola hier haar auto, terwijl het in werkelijkheid verboden is. Mia zegt hierover:

[...] she get a parking place here [wijst naar de andere kant]. It says in the book that she is very lucky to get a parking place, but if we look at the sign here it says [wijst naar parkeerbord met verkeersverbod] no parking. So this is ehh the author Stieg Larssons imagination.

- Mia (55, twee jaar gids van de Millennium Trilogie tour, Stockholm)

Sommige toeristen reageren met een reactie dat het misschien wel een onderliggende grap was van Larsson. Een van de toeristen zegt hierover:

[...] misschien was het enigszins wel een soort van frustratie van Stieg Larsson, omdat hij daar niet kon parkeren. Maar ik weet het niet hoor ik vind het in ieder geval best grappig. Zo ontdek je allemaal dingen die je eigenlijk helemaal niet had verwacht [...].

- Bart van Spek (55, account manager, Den Haag)

Afbeelding 9, Het verkeersverbodsbord dat niet voorkomt in de films of in het boek, wachtend op de rest van de groep. Foto: Bart van Spek

Deze voorbeelden van vallen onder ruimtelijke discrepanties. Tevens treden er tijdens de tour tijdelijke discrepanties op. Sommige respondenten geven aan dat de verbeelding niet helemaal overeenkomt met wat ze werkelijk zien. Dit komt omdat het grootste deel van het verhaal zich afspeelt in de winter waardoor het landschap donker en koud is. De toeristen die deelnamen aan de tour bezochten de locaties in een ander seizoen. Hierdoor is de beleving van enkele toeristen aangetast en willen zij zich liever houden aan het beeld dat zij voorafgaande van de tour in hun hoofd hadden. Een respondent die de tour wel in de winter had gelopen zegt het volgende over zijn ervaring:

It was December, and it was freezing cold! The streets were icy, the wind was blowing and fresh snow was falling. But, this made the whole experience even more atmospheric and memorable.

- Chris Arth (55, Producent, Amerika)

Chris vertelt dat hij vooral Bellmansgatan en Lundegatan (de plaats waar Lisbeth Salander opgroeide) herkende. Hij vond het interessant om deze plekken te verbinden met de beschrijvingen van Stieg Larsson. Hij kon de beelden die hij had vanuit het boek beter verbinden met de locaties dan met de films.

De totstandkoming van een *lieux d'imagination* verloopt niet goed tussen de organisatoren van het Stockholm City Museum en de familie van Larsson. Net zoals de

discussie bij *Walanders* blauw glazuur gebakje (Reijnders, 2011: 38-39) waarbij de toeristen de serie letterlijk konden ‘consumeren’, wordt het introduceren van bepaalde Millennium menu’s in restaurants tegen gehouden. Het City Museum mag geen souvenirs verkopen. Zelfs de winkelketen 7-eleven mag niet speciale pizza’s en koffie aanbieden. Dit vinden veel toeristen teleurstellend, omdat het merendeel zich afvroeg hoe die pizza’s die Lisbeth altijd eet zouden smaken. Een respondent geeft vertelt dat hij de dag voor de tour een kopje koffie in de Mellqvist koffiëbar heeft gedronken om te kijken of hij herkenningspunten had van de bar. Hij vertelt hierover:

Mijn vrouw en ik waren de dag voor de tour koffie gaan drinken. De koffie in Zweden is trouwens niet te drinken! Ik snap niet dat die personages in de boeken en films zo veel van dat spul kunnen drinken. Maar dat doen ook die Zweedse mensen zei de gids. Wij wilde een kijkje nemen in Mellqvist koffiëbar. Eigenlijk met het idee om een keer echt te kijken of we dingen uit de boeken en films konden herkennen en misschien wel heel even in de huid te kruipen van Lisbeth en Mikael. Het was eigenlijk pure nieuwsgierigheid, maar het viel een beetje tegen

- Geert Vantournhout (53, onderwijzer, Roeselare)

Hij herkende eigenlijk alleen de buitenkant van de koffiëbar. Bovendien wist het personeel niet eens dat er een speciale tour van de Millennium Trilogie langs de bar kwam. De respondent vond het jammer dat er zo weinig gedaan wordt rondom de Trilogie. Toen hij en zijn vrouw met mensen spraken op een terras wisten die hen veel details te geven over het boek en over Stieg Larsson zelf. weinig aandacht in Stockholm is voor de tour. Volgens hem zou het heel groots kunnen worden. Naar zijn mening hebben de inwoners van Stockholm heel veel kennis over de boeken, maar verbinden deze niet aan de plaatsen waar ze eigenlijk zelf vlakbij wonen. Een respondent uit Amerika ging opzoek naar dingen die hij zou herkennen uit de boeken en de films. Hij had niet zozeer herkenningsmomenten tijdens de tour waar er veel locaties van de buitenkant bekeken werden, maar tijdens zijn hele verblijf in Södermalm. Hij zegt hier het volgende over:

[...] I had some drinks at Kvarnen, and the Moseback in Södermalm, where Lisbeth Salander met with her lawyer for beer. I also recall the sense of distance characters had to travel to get

through the more heavily populated areas, and we travelled north to see Upsala and the university there, all connected to the movies and the books.

- Christopher (55, gepensioneerd professor in de rechtsgeleerdheid, Ohio)

Christopher en zijn vrouw zijn wilden niet alleen de plekken zien die bij de tour hoorde, maar zij wilden veel meer zien dan alleen Södermalm. Zij vonden, als men een echt beeld wil krijgen van de plaatsen, je ook naar andere delen moet gaan die in de boeken worden beschreven en in de films worden weergegeven. Volgens hen kreeg je het ‘Millennium gevoel’ pas echt als je meerdere plaatsen had gezien, pas dan kon je een goede vergelijking maken van de realiteit en de verbeelding die je in je hoofd had. Het gevoel beschreven zij als iets wat compleet is zodra je alle locaties had gezien. Daarna kun je ook kijken of de plaatsen ook werkelijk overeen komen met bijvoorbeeld de films. Zij waren van plan om de films en boeken nog een keer te gaan doorspitten om te kijken of het werkelijke beeld dat zij hadden gezien overeen kwam met wat er in de films te zien was en in de boeken te lezen was. Enkele respondenten waren dit ook van plan. Maar een aantal respondenten wilde liever het beeld vasthouden dat zij in hun hoofd hadden. Een Engelse respondent zegt hier het volgende over:

[...]I am a person who like to compare the reality and fiction in her mind [...] This tour is very interesting, but I think I still will remember the things in the book. The things that described in the book are far more realistic for me than these places. These places could be anywhere. When you remember the scenes of the Millennium Trilogie you can create your own locations and reality [...].

- Ceri Donagy (35, verpleegkundige, Wales)

Tijdens het bezoeken van de locaties wordt het mentale en symbolische tastbaar gemaakt. Respondenten van de Millennium trilogietour ervaren het als een proces van vergelijken van de verbeelding met de werkelijkheid. Als eerste wordt de verbeelde locatie met de werkelijkheid vergeleken indien dit niet overeenkomt wordt het weer teruggekoppeld naar het beeld dat men had voorafgaande van het bezoek aan de locatie. Dit is het beeld dat voortkwam uit het lezen van het boeken of het kijken van de films.

Tijdens de tour vond het nemen van foto's op verschillende locaties aan de lopende band plaats. Bewust of onbewust wordt op deze manier de symbolische grens tussen

werkelijkheid en fantasie overschreden. Het naspelen van een fictieve handeling, oftewel *ostension*, werd tijdens de tour nauwelijks gedaan. De tour bevat te weinig details om een scene te kunnen naspelen uit de Trilogie. De respondenten gaven allemaal aan dat ze niet de behoefte hadden om locaties en bepaalde plekken van de tour aan te raken of hele scènes na te spelen. De respondenten gaven aan dat ze daar te nuchter voor waren. Door de complexiteit van de Millennium Trilogie is het moeilijker bepaalde scènes goed te herkennen op locatie. Mede hierdoor zou het moeilijk zijn dat er bepaalde momenten uit het boek of de film nagespeeld zouden worden. Tevens valt er te constateren dat er een bepaald taboe heerst op het naspelen van bepaalde scènes bij literaire thrillers. Ook bepaalde culturele achtergronden zouden er voor kunnen zorgen dat bepaalde *media actments* uitblijven. De respondenten uiten zich liever doordat zij ervaringen delen en hierover praten. Wel werd door sommige respondenten het beeldje (de wesp) even aangeraakt, omdat ze naar eigen zeggen wilden weten of het wel echt vast zat. Een andere respondent wilde gewoon even voelen van welk materiaal het was gemaakt en of het op de stenen was gelijk. De geïnterviewden hadden geen behoefte om in dezelfde houdingen te gaan zitten in de koffiebars als Lisbeth en Mikael hadden gezeten. Wel waren enkele respondenten nieuwsgierig naar de pizza's en de koffie uit de boeken en de films. De respondenten verlangen naar een kinesthetische ervaring met de omgeving zonder een bepaalde scene helemaal te hoeven naspelen. Een respondent kreeg na het lezen over de boodschappen die Lisbeth had gedaan in een supermarkt veel ideeën over een nieuwe sandwich. Zij had wel verwacht dat ze deze wel kon kopen bij 7-eleven. Helaas was dit niet het geval.

Afbeelding 10: De beroemde 7-Eleven winkel waar Lisbeth haar *microwaveble pizza's* en vele *take away- koffies* koopt. Foto: Rosalie Hoyer

Sommige wilden na afloop van de tour kijken bij 7-Eleven of ze misschien daar iets van herkenning konden ontdekken. Tijdens de tour was er namelijk alleen de buitenkant van de winkel te zien. De locatie waar de foto gemaakt wordt dient voornamelijk als achtergrond. Sommige respondenten kunnen zich wel indenken dat er bepaalde personages daar op die plaats zijn geweest, maar voelden niet de behoefte om het te gaan naspelen. De geïnterviewde gaven wel aan dat door de verhalen en de informatie van de gids het ‘Millennium gebeuren’, zoals een enkele respondent dat noemde meer tot leven kwam. Bert vertelt hierover:

Doordat de gids bij elke locatie wel een scene uit het boek beschreef had ik het gevoel dat ik werd opgenomen in het verhaal, alsof ik even een onderdeel was van het boek. Doordat je veel om je heen herkent wordt alles opeens best echt.

- Bert Leinenga (55, bank employee, Hoorn)

Andere respondenten gaven aan hadden niet dat ze zelf in het verhaal werden gezogen, maar wel dat ze bepaalde karakters op locatie konden voorstellen. Zo vertelt Olena over het moment waarop zij een karakter uit de Trilogie kon voorstellen op locatie:

There was a moment that I could imagine the main character on the location. It was the moment when our guide showed us the place where Lisbeth's heart was broken (near the coffeehouse) I imagined this scene.

- Olena Krychkovska (25, Journalist, Kiev)

Ook Linda kon zich een bepaalde scene in het boek goed voorstellen. Dit was bij het appartementen complex van Lisbeth. Zij heeft naar eigen zeggen zelfs nog even naar binnen gekeken om te kijken of ze wat zou herkennen. De brievenbussen en de trap bleken hetzelfde te zijn zoals ze zich had voorgesteld en gezien had in de film. Zij kon zich de scene dat Mikael daar naar boven liep nog goed herinneren. Een bepaald fragment koppelt zij aan een bepaalde locatie. Zo vertelt zij dat er ook bepaalde emoties naar boven kwamen. Zij maakt onderscheid tussen goede en slechte herinneringen van het bezoeken van de locatie. Zij beschrijft een voor haar minder leuke herinnering. Zij duidt hierbij vooral op het ‘minder leuke’ fragment dat zij koppelt aan de locatie. Zij vertelt:

[...] ik zeg maar iets een voorbeeld van dat ze daar verkracht werd door Bjurman. Wij zijn voor zijn appartement gaan staan. Eh ja waar het zo gezegd gebeurde. Dan komen die dingen terug als herinneringen naar boven. Zo van hier heeft hij haar verdorie op het bed vastgebonden. Dat komt dan naar boven die specifieke scènes natuurlijk. Zowel goede als slechte natuurlijk bij bepaalde locaties.

- Linda Dekeerle (53, administratief medewerker, Roeselare)

Ook hier komt het zintuiglijke aspect die de toerist meemaakt tijdens het bekijken van een locatie naar voren. De respondenten zien bepaalde fragmenten op locatie door de ogen van bijvoorbeeld Lisbeth Salander. Andere respondenten wilden vooral een stukje sfeer vasthouden. Een respondent beschrijft dat als ‘het even weer terug in de boeken zijn.’ Doordat hij het met de met de ‘werkelijkheid’ kon vergelijken had hij zelf de keuze welk beeld hij uiteindelijk wilde vasthouden. Hij sprak over het beeld uit de boeken, uit de films en het werkelijke beeld. De toeristen zijn dus constant opzoek naar tegenstellingen en herkenningspunten. Door deel te nemen aan de tour zoeken zij deze op. Het bezoek van de locaties en herkenningspunten kan gezien worden als een zoektocht naar ‘realisme’. Ook een Geert vertelt over welke gelijkenissen hij zag met het beeld dat hij voorafgaande van de tour in zijn hoofd had. Hij vertelt:

Het ruime appartement op Fiskargatan, het adres waar Lisbeth dat ruime appartement had ja daar kon ik me wel iets bij voorstellen. Omdat je soms beelden had van de film waar ze zo boven in die nis zat en door dat raam keek. En dan sta je zelf ook wel op het terras daarvoor en dan zie je ook inderdaad ja het stadsbeeld dat zij ook eigenlijk zag. Dus dat was wel heel herkenbaar [...].

- Geert Vantournhout (53, onderwijzer, Roeselare)

Ook herkende hij het woonhuis van Mikael Blomkvist. Hier vroeg hij zich echter meer technologische aspecten af. Hij herkende bijvoorbeeld dat het beeld uit die bepaalde hoek was

gefilmd. De rest van de respondenten hield zich meer bezig met het vergelijken van de locaties met het beeld in hun hoofd en minder met de technologie van de films.

4.5 De betekenisgeving: de Millennium Trilogie voorbij

De geïnterviewde participanten van de Millennium Trilogie tour zijn na hun bezoek aan Stockholm nogmaals ondervraagd. Zij gaven allemaal aan dat zij de tour waar aan zij hadden deelgenomen ontspannen en goed vonden verlopen. Naar eigen zeggen kreeg het Millennium verhaal en het beeld van de boeken dat de respondenten hadden een ‘gezicht’. Men kan constateren dat toeristen die deel hebben genomen aan de tour dus steeds opzoek waren naar tegenstellingen. Er vond een constante vergelijking plaats van wat zij in de boeken hadden gelezen of in de films hadden gezien en wat men op locatie waarnam. De respondenten vonden vooral de achtergrond informatie die de gids tijdens de tour gaf een goede toevoeging. Een aantal mensen stelt zelfs dat als ze de tour alleen met de kaart hadden gedaan zij een hoop informatie hadden gemist. De meeste mensen hadden een positief beeld van de tour. Zo vertelt een respondent:

I was extremely satisfied, and most of that was due the guide. It was a excellent and informatieve tourguide. I could see people being disappointed with just hiking around looking at buildings out-of-context. Our guide was expert at connecting this bit of street, or that statue, with a particular moment from a book, or with Stieg Larsson's real-life.

- Christopher (55, gepensioneerd professor in de rechtsgleerdheid, Ohio)

De vergekregen informatie tijdens de tour wordt door vrijwel alle respondenten bij thuiskomst gedeeld met familie, vrienden en kennissen. Zij omschreven deze tour echt als uniek wat betreft het aspect van de extra informatie die zij tijdens de tour hadden gekregen. Drie dingen werden als extra informatie genoemd door de respondenten. Ten eerste konden veel respondenten het stukje *streetart* herinneren waarbij de gids een uitgebreid verhaal had vertelde over hoe Lisbeth aan haar naam *The Wasp* was gekomen. Ten tweede bestempelde de respondenten het verhaal bij de fontein over de bokser uit het boek. Jannie zegt hierover

[...] en toen vertelde die gids dat de bokser die in het boek voorkomt dat die in de film meespeelt dat die man dus echte bokser is die in de film meespeelt. En die wist dus helemaal niet dat hij in het boek beschreven was als die ene bokser. Nou en die deed dus mee. Die speelt zichzelf in de film en dat vond ik wel nieuws [...]

- Jannie Kroes (49, freelancer, Groningen)

Daarnaast gaf zij aan dat zij het vooral interessant had gevonden hoe de gids had verteld over het manuscript dat was aangeboden aan een uitgever en die het uiteindelijk niet wilde uitgeven waardoor zij nu een gigantische omzet mis hebben gelopen. Als laatste is het verhaal van de gids over het leven van Stieg Larsson erg bijgebleven. Veel toeristen hadden zich niet gerealiseerd dat Stieg Larsson zoveel mogelijk racistische en neonazistische activiteiten in Zweden wilden onderzoeken en aan de kaak te stellen. De locaties die de respondenten het meest zijn bijgebleven is het appartement van Mikael, de koffiebar Mellqvist en het eenentwintig kamerappartement van Lisbeth. Hier hebben de respondenten de meeste foto's van gemaakt.

In het artikel van Reijnders (2009) komt naar voren dat de participanten die binnen zijn onderzoek zijn ondervraagd, aangeven dat zij de gemaakte foto's bij thuiskomst laten ontwikkelen of digitaal aan elkaar smeden tot een fotoverslag. Dit verslag wordt in sommige gevallen voorzien van commentaar. Tijdens de observatie van de tour hebben bezoekers veelvuldig foto's gemaakt van de locaties, maar ook van het uitzicht. Meer dan de helft van de ondervraagde toeristen geeft aan dat de digitaal genomen foto's worden afgedrukt. Sommige respondenten laten de foto's op de computer staan om ze er makkelijker bij te pakken. Christopher vertelt over zijn foto's:

I took about 60 pictures, and shared them with my three adult children and with my mother, who then shared them with her friends. I took a lot of pictures that they also showed on the map. But now I could see them for real.

- Christopher (55, gepensioneerd professor in de rechtsgeleerdheid, Ohio)

Andere respondenten hebben minder de behoefte om de foto's te delen met anderen. Zo schrijft Olena:

I just leave these photos in my personal archive. Maybe I will show them my friends, but they will not understand much of it, because they did not read the books or see the films.

- Olena (25, Journalist, Kiev)

De plaatsen die de respondenten het meest hebben gefotografeerd zijn het appartementen complex van Mikael, het woonhuis van Salander en de koffiefar waar Lisbeth en Mikael regelmatig hun koffie halen. Sommige respondenten selecteren de foto's eerst en drukken ze later af, andere respondenten laten ze op hun computer staan. Een beperkt aantal respondenten zet de foto's op bepaalde persoonlijke profielen op het internet zoals *Facebook*. Hierdoor kunnen de foto's door meerdere mensen bekeken worden. Dat is hun eigen zeggen een makkelijke manier om de ervaring van de tour te delen met anderen. Een respondent gaf aan verschillende filmbeelden gemaakt te hebben van de locaties, omdat hij een documentaire wilde maken over *Scandinavian crime fiction*. Hij heeft een kort filmpje op het internet hiervan gezet. Dit was vooral om een netwerk op te bouwen van andere mensen die geïnteresseerd zijn in de Scandinavische thrillers. Het plaatsen van afbeelding op het internet kan ook een persoonlijk doel hebben. Een respondent vertelt dat ze een de foto's op haar blog gezet heeft en ze heeft voorzien van commentaar. Zij zegt het volgende:

Ik heb meer dingen op mijn blog gezet van Stockholm en dit was gewoon een van de hoogtepunten. Nou die blog zie ik meer als een soort plakboek. Vroeger maakte ik plakboeken als ik op vakantie was en daar plakte ik alle tickets in en toestanden plakte ik dan en daar schreef ik verhaaltjes bij en dat doe ik nooit meer. Nu doe ik het op deze manier dus dit is mijn plakboek.

- Jannie Kroes (49, freelancer, Groningen)

Door middel van foto's met voorziene commentaar en persoonlijke verhalen van de respondenten worden regelmatig herinneringen naar boven gehaald. Doordat men ter plaatse aanwezig is geweest en bepaalde locaties heeft gezien die verbonden zijn met de Trilogie, heeft het verhaal voor de respondenten niet alleen een gezicht gekregen, maar wekt het ook andere herinneringen van het verblijf in Stockholm op. De respondenten beschrijven het als: 'gewoon even terug keren naar de herinnering.' Doordat zij de foto's er op elk moment

kunnen bijpakken kunnen de respondenten gemakkelijk terug naar de locaties. Betty geeft aan dat zij na het lopen van de tour met haar man de dag erna terug is gegaan om de locaties met behulp van de kaart terug te vinden en te fotograferen. Zij zei hier het volgende over:

The day after the tour we made a lot of pictures of the locations [...]The day of the tour we just wanted to explore the different locations. If you are only busy with making fotografhes you forget that you doing something very unique.

- Betty (64, beroep onbekend, Texas)

Betty en haar man beschrijven de ervaring die zij hadden als bijzonder. Thuis hebben ze de gemaakte foto's laten zien aan haar kinderen die ook geïnteresseerd zijn in de Trilogie. De tour heeft hen nog meer gestimuleerd om zich bezig te houden met de Millennium Trilogie. Ze vonden het een van de leuke ervaringen en zijn van plan om meer mediatours te gaan doen in de toekomst.

Naast het maken van foto's en filmpjes kunnen toeristen ook een betekenis ontleen aan een ervaring door het kopen van souvenirs. Hoewel Love en Sheldon (1998) beweren dat het kopen van een souvenir een diepgaande betekenis genereert en helpt bij het ophalen van herinneringen is deze diepere betekenis binnen dit onderzoek niet overduidelijk gevonden. Souvenirs met betrekking tot de Millennium Trilogie waren niet te krijgen. Wel hadden veel toeristen de Millennium Trilogie tour kaart waarop de plaatsen stonden afgebeeld gekocht en meegenomen naar huis. Het object kan gezien worden als cartografie van het mediatoerisme. De Millennium Trilogie kaart (zie afbeelding) bevat een eigen constructie van de symbolische weergave van de wereld. De respondenten gebruiken de kaart vooral om diegene waarmee de ervaring wordt gedeeld een goed beeld te geven van de tour die zij hadden gedaan. De meeste geïnterviewden gebruikten de kaart als ondersteuning van de foto's.

Afbeelding 11: De respondenten bekijken aandachtig de Millennium Trilogie kaart. Deze kaart werd door veel mensen mee naar huis genomen. Foto: Jannie Kroes

Sommige respondenten gaven aan dat het door de kaart te bekijken in combinatie met de foto's het makkelijker werd om de herinnering van de tour op te halen. Ook zouden de respondenten zonder de kaart het moeilijk vinden om de locaties terug te vinden. De kaart blijkt dus grote betekenis te hebben voor de respondenten. Als men terug kijkt naar het ontstaan van bijvoorbeeld het literair toerisme kan men constateren dat er in de veertiende eeuw ook al zogenaamde *tourist maps* gemaakt werden voor mensen die naar plaatsen gingen die verbonden waren aan bepaalde verhalen of woonhuizen van schrijvers. Deze kaarten zorgde dat de toeristen zich in een eigen *fictional world* konden begeven. Bij de toeristen van de Millennium Trilogie kan men ook deze vergelijking maken. De respondenten kunnen op locatie door middel van de kaart zich even in de fictieve wereld begeven van de Millennium Trilogie. Daarnaast kunnen ze de kaart ook thuis gebruiken om diepgaandere herinneringen op te halen in combinatie met de foto's.

Het proces van reminiscentie dat door Reijnders (2009) wordt besproken, kwam alleen naar voren tijdens het terug kijken van de foto's en gemaakte filmopnames. Tijdens de tour zijn geen jeugdherinneringen of emotionele herinneringen naar boven gekomen. Twee respondenten gaven echter wel aan dat ze toen ze de foto's gingen bekijken deze onbewust vergeleken met hun eerdere reis naar de plaatsen van Walander in Ystad. Een respondent gaf aan juist de beelden die zij nog voor de tour had te willen herinneren. Tijdens de tour had zij haar verbeelding met de dingen vergeleken op locatie, maar kwam tot de conclusie dat de beelden die zij voorafgaande had veel mooier waren dan op locatie. Vooral omdat ze zich veel meer kon inleven met de herinneringen die zij had van het boek. De meeste respondenten verwachten dat zij beelden zullen herkennen als zij de boeken nog een keer gaan lezen en de

films weer gaan zien. Meer dan de helft van de respondenten gaf aan de boeken na thuiskomst weer open te hebben geslagen. Myriam zegt hierover:

It is more easier to visualise the places from the book. You see that it was a good representations of Stockholm.

- Myriam Bureau (22, student, Québec)

Andere respondenten gaven aan de boeken nog te willen gaan lezen en de films nog een keer willen zien om zo beelden te kunnen herkennen. Rolando zegt hierover:

Im sure I will be a little excited to recognize some sites when I see the movie again

- Rolando (42, Administratief medewerker, Cambridge Massachusetts, Amerika).

Chris is ook van plan om de boeken weer te gaan lezen. Hij vertelt:

I have not revisited the books since taking the Millennium Tour, but I do plan to! I think it will defintely enhance the experience, being able to visualise precisely where Stieg Larsson had in mind when setting certain scenes.

- Chris Arth (55, Producent, Amerika)

Andere respondenten zijn niet van plan om de boeken weer te gaan lezen of films te gaan zien, omdat ze voorlopig wel genoeg Millennium hebben ervaren. Een respondent gaf aan dat de Millennium Trilogie tour haar op een idee had gebracht om een bepaald weekend met vrienden te organiseren. Zij vertelt:

Het was wel heel leuk toen wij thuis kwamen hadden wij met vrienden daar waren wij al mee begonnen. Daar hebben we twee keer een millennium weekend gehad. Hebben we wel eens vaker gedaan gewoon voor de gein. En dan komen ze bij ons eten en dan eten we vis zogenaamd Zweeds en dan kijken we naar die films. Dat hebben we twee weekenden gedaan. Het tweede weekend was dus nadat wij uit Stockholm kwamen en dat was heel leuk om dat

weer te zien. Dan zie je gewoon plekjes in Stockholm en dan herken je. Dan denk je hé verrekt en dat is gewoon heel leuk. [...]

- Kroes (49, freelancer, Groningen)

Jannie wilde de vele foto's die haar man en zij tijdens het bezoek hadden gemaakt klopte met de dingen in de films. Zij kwamen tot de ontdekking dat ze veel dingen konden herkennen nu bij de locaties geweest waren. Zij gaven echter wel aan dat ze toen zij in Ystad waren om de plaatsen te bezoeken van de Wallander zij veel meer overeenkomsten hadden gezien toen zij bij thuiskomst de boeken en de series erbij hadden gepakt. Volgens Jannie komen de boeken en de series van Wallander meer overeen met wat zij had gezien op locatie, dan dat ze dat had bij de Millennium Trilogie. Andere respondenten gaven aan dat het bezoek hen had gestimuleerd om de boeken nog grondiger te gaan lezen, omdat ze nu konden letten op details en daar een beeld van hadden. Ook wilden bijna alle respondenten de nieuwe Hollywood film zien die op dit moment wordt gemaakt. Zij zijn nieuwsgierig naar de film, omdat ze deze dan kunnen vergelijken met het boek, de oude film en de locaties die zij hebben bezocht.

De uiteindelijke betekenis die de respondenten verlenen aan het bezoeken van de locaties die verbonden zijn aan de Millennium Trilogie lopen sterk uiteen. Er wordt over het algemeen een bredere betekenis gegeven aan de locaties. Veel mensen heeft het geholpen om een positiever beeld te krijgen van Stockholm zelf. Ze hebben Stockholm door het bezoeken van de plaatsen nog meer leren waarderen dan toen zij de boeken hadden gelezen en films hadden gezien. Christopher vertelt hier het volgende over:

The visit helped reinforce the very positive picture I had of Stockholm and Sweden after reading the Trilogy. I appreciated more Larsson's love of the Island and the bridges that connect them; and understood more clearly how the people of this country live their lives

- Christopher (55, gepensioneerd professor in de rechtsgeleerdheid, Ohio)

Ook Chris een andere Amerikaanse respondent geeft aan vooral veel betekenis te verlenen aan de omgeving. Hij zegt hierover:

It meant a lot to see the places that inspired Stieg Larsson's writing. I think that was the most important thing I took away from the tour – learning more about his inspirations, and the places where he lived and worked.

- Chris Arth (55, Producent, Amerika)

Andere respondenten geven een wat specifiekere beschrijving van de betekenis die zij aan de locaties hebben verleend. Zo beschrijft Rolando, een Amerikaanse respondent dat het bezoeken van de locaties hem heeft aangezet om het derde deel te gaan lezen. In een winkel in Stockholm heeft hij meteen de Amerikaanse vertaling gekocht en is deze gaan lezen. De ervaring die hij door het bezoeken van de locaties heeft verkregen heeft hij gedeeld met de filmclub die hij samen met vrienden heeft opgezet. Sommige respondenten gaven aan een veel diepere betekenis aan het bezoek te verlenen. Bert zegt:

Ja het lijkt wel of nu de cirkel rond is. We hebben nu eigenlijk alles gezien wat we zouden moeten zien. Je herkent nu veel meer als je weer de boeken of films erbij pakt [...] Als we de foto's erbij pakken dan lijkt het net of we weer even daar zijn. Dan ben je even niet bezig met de dagelijkse dingen [...]

- Bert Leinenga (55, bankemployee, Hoorn)

Ook een andere respondent geeft aan dat nu ze alles heeft gezien ze een compleet beeld heeft van de Trilogie. Zij zegt:

I have seen everything that I wanted to see [...] It is like I solved the puzzle [...].

- Ceri Donagy (35, verpleegkundige, Wales)

Toch wil Ceri het beeld onthouden dat zij voorafgaande van de tour had over de boeken. Haar beeld is positiever geworden, maar de fictieve beelden in haar hoofd ziet zij meer als ‘de realiteit’, omdat zij meer waarde hecht aan de emotionele verbeelding dan de fysieke gebouwen en objecten op locatie. Zij gaf aan dat zij veel meer waarde hecht aan de ontwikkeling van bijvoorbeeld het personage zoals Lisbeth Salander. Door het bezoeken van bijvoorbeeld haar appartement kreeg zij wel een beeld van waar de hoofdpersoon zou wonen, maar het gemis van de hoofdpersonen werd op locatie alleen maar duidelijker.

Resumerend kan er dus worden gesteld dat de respondenten veel waarden hechten aan de foto’s die zij na thuiskomst kunnen bekijken. De manier waarop zij met de foto’s omgaan verschilt per persoon. Er kan worden aangenomen dat de respondenten een ding gemeen hebben. Ze zijn constant bezig zijn met een vergelijking van de verbeelding die zij in hun hoofd hebben met de beelden die zij hebben van de film en het boek. Door de komst van een nieuwe Hollywood film wordt het voor de respondenten een uitdaging om zo veel mogelijk overeenkomsten te vinden aangezien er dan een tweede cinematografische belevingslaag bij zal komen. Het bezoek aan de locaties heeft gezorgd dat de toeristen een positiever beeld hebben gekregen van Stockholm zelf. Sommige respondenten gaven aan dat de tour heeft hen een stimulans gegeven om de boeken te herlezen en de films nog een keer te zien om overeenkomsten en verschillen te ontdekken. Sommige respondenten hebben bij de verhalen nu een goed beeld gekregen, maar andere missen de karakters die de Millennium Trilogie compleet maken.

4.5.1 Het Millennium Trilogie effect

Het lezen van de boeken en het bekijken van de films zelf en de hele wereld van Millennium daaromheen blijkt nog een veel grotere impact te hebben op de respondenten dan de bezochte locaties. Een voorbeeld hiervan is dat mensen na het lezen van de boeken of het zien van de films hun ervaringen op het internet gaan delen. Doormiddel van bijvoorbeeld *Facebook* en de speciale Stieg Larsson website worden er discussies gestart. Door eigen ervaringen te delen met andere fans wordt er *fan cultural capital* opgebouwd. Zo ontstaat er op het internet een groot netwerk van liefhebbers van de Millennium Trilogie. Er worden vele discussies gehouden onderling over de betekenis van bepaalde stukken van het boek of de film. De gesprekken gaan niet alleen maar over het bezoeken van de locaties, maar veel meer over de

ontwikkeling van personages. Vooral over Lisbeth Salander wordt uitgebreid gesproken. Zowel mannen als vrouwen van allerlei leeftijden doen uitspraken over de Trilogie.

Tijdens de tour gaf Mia (de gids) aan dat na het verschijnen van de boeken en nog sterker na het verschijnen van de films er een aantal veranderingen hebben plaatsgevonden door de Millennium Trilogie. Zij sprak van het feit dat men zelfs kan spreken van een Millennium effect op bepaalde dingen in de samenleving, Zij vertelde:

After the release of the film everybody started to dress like Lisbeth. Especially here in Sweden. Also there were a lot of girls who went to a tattoo shop and made the same dragon tattoo as Lisbeth

- Mia (55, twee jaar gids van de Millennium Trilogie tour, Stockholm)

Deze transformaties worden volgens de gids vooral uitgevoerd door Zweedse meiden. Op het internet zijn er verschillende foto's te vinden die deze uitspraak ondersteunen. Er zijn speciale fangemeenschappen opgericht die zich kleden als Liesbeth. Er worden zelfs look-alike wedstrijden georganiseerd. Meiden verven hun haren zwart en nemen dezelfde neuspiercings en drakentatoeages als de hoofdpersoon van de Millennium Trilogie.

Het lezen van de Millennium Trilogie er niet alleen maar voor gezorgd dat mensen naar de locaties willen gaan om deze te vergelijken met het beeld dat zij hebben. De respondenten verlangen naar meer Trilogie. Zij spreken over een vierde deel die al geschreven zou zijn door Larsson. Geert zegt hier over het volgende:

Ik kan alleen maar hopen dat er bij die vader en de broer van Larsson eehm een beetje meer van deze wereld worden en toestemming gaan geven om het vierde deel dat eigenlijk zal handelen over [...]. Want eigenlijk het begin van het en het einde van het boek is geschreven. [...] maar het mag gewoon niet uitgebracht worden. Dus daar kijken we dus eigenlijk naar uit en we hopen dat het ooit er wel is en dan gaan we het zeker lezen.

- Geert Vantournhout (53, onderwijzer, Roeselare)

Ook andere respondenten gaven aan er erg naar uit te kijken om het vierde deel te mogen lezen, maar zij betwijfelen of dit ook daadwerkelijk ooit zal gaan gebeuren. De Millennium tour heeft er in ieder geval voor gezorgd dat mensen nog meer stimulans hebben gekregen om meer te weten te komen over de Trilogie. Volgens Mia is de Millennium Trilogie tour onderdeel van een groter geheel. De tour is een onderdeel van de ervaring van de Millennium Trilogie. Samenvattend kan er worden gesteld dat het bezoeken van de plaatsen van de Millennium Trilogie een stukje is van een groter fenomeen.

5 Conclusie en discussie

5.1 Inleiding

Het groeiende wetenschappelijke onderzoeksveld mediatoerisme richt zich op mensen die door het zien van films, tv-series of het lezen van boeken, op zoek gaan naar plaatsen en fictieve personages die daaraan gerelateerd zijn. Doordat media tegenwoordig niet meer zijn weg te denken uit ons bestaan hebben zij een grote invloed op onze verbeeldingswereld.

In deze scriptie is nieuw origineel empirisch onderzoek verricht. Doormiddel van semi-gestructureerde diepte-interviews en participerende observatie is er geprobeerd een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag van deze thesis. De interviews en notities van de participerende observatie zijn geanalyseerd aan de hand van drie fases. (de motivatie, de beleving en de betekenisgeving). De centrale vraagstelling binnen het huidige onderzoek luidde:

Op welke wijze wordt de wereld van de Millennium Trilogie geconstrueerd en beleefd tijdens de Millennium Trilogie walking tour in Stockholm?

In dit hoofdstuk zullen als eerste de deelvragen en de hoofdvraag van dit onderzoek beantwoord worden. Daarna volgt een reflectie op de resultaten van dit onderzoek. De geanalyseerde resultaten zullen naar een theoretisch hoger vlak worden geteeld. Als laatste volgen enkele aanbevelingen voor verder onderzoek op het gebied van mediatoerisme.

5.2 Beantwoording deelvragen en hoofdvraag

De Millennium Trilogie tour wordt georganiseerd door het City Museum in Stockholm. De tour concentreert zich op het zuidelijke eiland Södermalm en gaat langs elf locaties die verbonden zijn aan de boeken en films. Door de toenemende populariteit wordt de tour in verschillende talen aangeboden. Door de constructie van de tour te onderzoeken werd duidelijk dat er centrale thema's gehanteerd worden. De thema's van de tour zijn vooral de woonhuizen van de personages uit de trilogie. Daarnaast wordt de nadruk gelegd op locaties

zoals cafés en winkels waar de hoofdpersonen consumeren. Uit het onderzoek is tevens gebleken dat de tour zich focust op drie punten. Als eerste kan de toerist de locaties van de Trilogie in 'het echt' zien waar hij of zij over heeft gelezen of op het scherm heeft gezien. Daarnaast ligt de focus op het feit dat de locaties 'tot leven' moeten komen. Dit gebeurt aan de hand van de verhalen en extra informatie van de gids die de tour begeleid. Als laatste willen de organisatoren van de tour dat de toerist de mogelijkheid krijgt om in de voetsporen te lopen van Stieg Larsson. De locaties dienen waargenomen te worden door de ogen van de schrijver. Tijdens de tour krijgt de respondent te maken met verschillende discrepanties. Een voorbeeld hiervan was het verkeersverbodsbord die in het boek en de film helemaal niet voorkomt. Volgens de ondervraagde gids maakt de toerist een constant onderscheid in wat hij of zij werkelijk ziet en wat er in het boek wordt gezegd of in de film wordt weergegeven. Het voorkomen van discrepanties tijdens de tour kan aansluiten bij het onderzoek van Roesch (2009).

Naast de constructie van de tour werd als tweede de motivaties van de respondenten om deel te nemen aan de tour in onderzocht. De motivaties van de ondervraagde respondenten lopen sterk uiteen. Opvallend is het feit dat de meeste respondenten aangeven ook fan te zijn van de Scandinavische thrillers in het algemeen. Er valt te concluderen dat zij dit soort boeken als apart genre zien in de wereld van de literatuur. Het unieke van de boeken van Stieg Larsson wordt toegeschreven aan de uitwerking van het karakter Lisbeth Salander. Volgens de gids komen er meer vrouwen op de tour af dan mannen. Dit is echter niet terug gevonden tijdens de interviews. De groep bestond uit zowel mannen als vrouwen van verschillende leeftijden. Gender blijkt een grote rol te spelen in de boeken zelf, maar dit is niet de aanleiding voor de vrouwen van de onderzochte groep om naar de locaties af te reizen.

Een aantal van de respondenten had al eerder een mediatour gedaan. De reden hiervoor was voornamelijk dat zij de plaatsen wilden vergelijken met wat zij hadden gelezen of gezien. Daarnaast zien zij een mediatour als een kans om extra informatie te verkrijgen over de het boek of de film. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen respondenten die speciaal voor de Millennium Trilogie tour naar Stockholm gaan en algemene toeristen die bijvoorbeeld voor ontspanning aan de tour deelnemen. De *push* en *pull* factoren die beschreven worden in het werk van Macionis (2004) kunnen in zekere zin teruggevonden worden bij de respondenten. De *push* factoren die bij de respondenten is teruggevonden zijn vooral ontspanning en het verbeelde mentaal willen beleven (*Vicarious experience*). Daarnaast kunnen er *pull* factoren worden gevonden. De toeristen zijn zowel geïnteresseerd in

de locaties als de personages uit de Trilogie. Zij willen het beeld dat zij in hun hoofd hadden vergelijken met wat er te zien zou zijn op de locatie. De respondenten maken onderscheid tussen ‘het echte’ (op locatie) en het ‘fictieve’ (de boeken en de films). Sommige respondenten hebben behoefte aan zintuiglijke waarnemingen op locatie. Zij willen de tour doen om letterlijk in de voetsporen te kunnen treden van de hoofdpersonen. De respondenten van de Millennium Trilogie tour een stapje verder. Zij willen niet alleen een mentale beleving zoals het onderzoek van Macionis (2004) aantoont, maar ook een fysieke beleving van de locaties. De specifieke mediatoerist wil tijdens de tour van de Trilogie het liefste dezelfde pizza’s eten. Doormiddel van zintuiglijke aspecten wil de respondent dichterbij de wereld van de Millennium Trilogie komen.

Ten derde is in deze scriptie onderzocht hoe toeristen hun bezoek ervaren. Op locatie bekijken de respondenten de plaatsen zowel individueel als collectief. Er worden foto’s gemaakt van de hoogtepunten. Zo worden er foto’s gemaakt van de woonhuizen van de hoofdpersonen en het café waar zij geregeld koffie drinken. De deelnemers waren op zoek naar materiële referenties (tastbaar bewijs). Een enkeling is echter niet alleen op zoek naar fysieke locaties, maar ook naar een ervaring waarbij de verbeelding moet worden aangesproken om fictieve personages op locatie te kunnen voorstellen. Tijdens de tour waren er verplaatsbare markers zoals door MacCannell (1999) wordt beschreven aanwezig. Enerzijds konden mensen gebruik maken van een kaart waar zij de locaties op konden zien. Anderzijds kregen de respondenten informatie tijdens de tour waardoor de ontbrekende informatie werd opgevuld. Dit soort *markers* helpt de respondenten om de locaties ‘tot leven te brengen.’ Aan de hand van de analyse kan er geconcludeerd worden dat de respondenten tijdens het bezoeken te maken krijgen met bepaalde belevingslagen. De cinematografische, de literaire en ‘de echte’ beleving worden door de toerist constant met elkaar vergeleken. De toerist kan uiteindelijk zelf beslissen welk beeld hij of zij vast wilt houden. Echter kan er ook een geheel nieuw beeld worden gevormd door bepaalde elementen te combineren of juist af te stoten. Zo kan de respondent een geheel ‘nieuwe werkelijkheid’ onderscheiden.

Sommige locaties wijken af van wat er in de Trilogie zelf wordt weergegeven. Dit sluit aan bij het onderzoek van Roesch (2009). Tijdens de tour krijgen de respondenten te maken met verschillende discrepanties. De plaatsen die zij op locatie zien wijkt af van wat zij in de film hebben gezien of hebben gelezen in het boek. Er is weinig sprake van *ostention* zoals gesproken in het werk van Reijnders (2009). De respondenten hebben wel koffie gedronken in hetzelfde café als de hoofdpersonen en het liefst kopen ze een pizza in dezelfde

winkel als Lisbeth om het ultieme ‘Millennium gevoel’ te krijgen, maar het naspelen van bepaalde scènes van de trilogie blijft uit. Ten eerste bevat de tour weinig details om een scène na te kunnen spelen. Ten tweede heerst er onder de respondenten een taboe om werkelijk onderdeel te zijn van de Trilogie. Ze kunnen zich bepaalde gebeurtenissen goed voorstellen, maar hebben niet de behoefte om het personage ‘zelf’ te zijn. Als laatste is de respondent niet alleen geïnteresseerd in de verhaallijn of de personages, maar tevens het hele ‘Millennium fenomeen’ daaromheen. Zij zoeken naar meer informatie over alles wat met de Trilogie te maken heeft.

De respondenten verlenen onder andere betekenis aan de locaties door veel foto’s te nemen. De uiteindelijke betekenis die zij aan deze foto’s verlenen verschilt per respondent. Sommige pakken de foto’s erbij om zich een leuke reis te herinneren, andere die plaatsen ze op internet om ze met andere fans te delen. Hierdoor wordt er in zekere zin *fan cultural capital* opgebouwd. Het proces van reminisceren zoals dat beschreven wordt door Reijnders (2009) wordt onder de respondenten bijna niet gevonden. Zij hebben soms herinneringen aan andere reizen in hun leven, maar niet naar diepere herinneringen uit het verleden.

De uiteindelijke betekenis die de toeristen ontlenen aan het bezoeken van de plaatsen loopt tevens sterk uiteen. Als eerste is het beeld van Stockholm positiever geworden na afloop van de tour. Daarnaast hebben ze meer geleerd over de inspiraties van Stieg Larsson om de Trilogie te schrijven. Veel respondenten zijn gestimuleerd om de boeken er weer bij te gaan pakken of de films weer te gaan zien. Een enkele respondent gaf aan dat de tour haar had geïnspireerd om haar ervaringen met vrienden te delen door bepaalde Millennium weekenden te organiseren waarin zelfs Zweeds gegeten werd. De respondenten gebruiken zowel de foto’s als de Millennium Trilogie kaart om deze met het boek of de film te vergelijken. Het proces van vergelijking gaat bij thuiskomst door. De respondenten ondervinden dit als het maken van een puzzel. Zij ervaren de foto’s als het laatste stukje van de puzzel die hem compleet maakt en die de ervaring van het bezoeken van de plaatsen versterkt. Door deze bezigheid zijn de respondenten weer even terug op locatie en even ontsnapt uit het dagelijks leven. Zij bevinden zich dan tijdelijk in een wereld van de verbeelding.

5.3 Reflectie op dit onderzoek

Dit onderzoek kan gezien worden als representatief voor de studie naar mediatoerisme in het algemeen. Aan de hand van deze studie naar mediatoerisme naar aanleiding van de Millennium Trilogie kan als eerste worden gesteld dat er veel overeenkomsten te vinden zijn met studies naar andere mediators. Als men kijkt naar de motivaties, beleving en de uiteindelijke betekenis die mensen verlenen aan locaties kan men constateren dat er veel overeenkomsten tussen de mediatoeristen zijn. Er is een gedragspatroon van de toerist te vinden als men kijkt naar de verschillende tours. Met een bepaald beeld in hun hoofd reizen toeristen naar locaties die verbonden zijn met hun favoriete boeken of films. Eenmaal op locaties willen zij zo veel mogelijk herkenningspunten verzamelen. Thuisgekomen bekijken ze de foto's om even terug te keren naar de herinnering toen zij op locatie waren.

Er kunnen echter ook verschillen onderscheiden worden. Toeristen worden geprikkeld door het lezen van een boek of het zien van een film. Opvallend is dat het bij de toeristen die deelnemen aan de Millennium Trilogie tour vooral geïnteresseerd in de ontwikkeling van de personages en het genre. Bij detectivetours is het landschap sterk verbonden met de personages. In het geval van de Millennium Trilogie tour is het landschap van minder belang. Volgens Riley et al. (1998) is het genre binnen de studie van mediatoerisme nog een onderbelicht onderzoeksgebied. Aan de hand van deze studie kan worden aangetoond dat het belang van het genre erg belangrijk is voor een toerist om de keuze voor een mediatour te maken. De respondenten gaven aan dat ze de Scandinavische misdaad roman als apart genre zagen binnen de wereld van de literatuur. Doordat zij grote affiniteit hadden met het genre van de Millennium Trilogie wilden zij de locaties bezoeken. Kim en Richardson (2003) stellen dat het filmgenre de verwachtingen van een toerist kan beïnvloeden. Dit onderzoek heeft dit aangetoond met betrekking tot het genre *crime fiction*. Er is echter verdere studie nodig met betrekking tot mediatoerisme om aan te tonen dat dit ook het geval is bij andere genres.

De respondenten zijn meer dan bij welke tour dan ook steeds maar weer op zoek naar verschillen en gelijkenissen van de beelden die zij tot hun beschikking hebben. Bij thuiskomst wordt er een diepere betekenis gegeven aan de foto's. De eerste fase bestaat uit het vergelijken van de boeken en de films. Bij de tweede fase vergelijkt de toerist de locatie met de boeken en de films. En bij de laatste fase vergelijkt de respondent het vastgelegde beeld

door deze weer te verifiëren door de beelden van de film weer te bekijken of de bladzijdes van het boek opnieuw te lezen.

Mediatoerisme is van alle tijden. Mensen gaan op zoek naar waar de verhalen vandaan komen en toetsen hun beeld aan de werkelijkheid op locatie; eigenlijk de werkelijkheid zoals die door de verhalenverteller, filmmaker of schrijver is gecreëerd. Op de locatie(s) zelf wordt die "werkelijkheid" weer gevoed door erop in te spelen met namen (van bepaalde plekken, zoals cafés en straten), symbolen (bijtje) of toeristische routes (Millennium Trilogie *walking tour*). Er zijn mensen die het leuk vinden om de sfeer ter plekke te ervaren, maar er zijn ook echte fans die elke steen, elke scene, willen terugvinden. Ze zullen er altijd zijn en het is wetenschappelijk interessant om de beweegredenen te onderzoeken 'en te doorgronden van "de mensen die schrijvers volgen"

5.4 Aanbeveling voor verder onderzoek

Dit onderzoek moet vooral gezien worden als uitgangspunt voor grotere studies naar mediatoerisme. Het concentreert zich namelijk op een beperkte onderzoeksgroep. Het aantal toeristen dat deelnam aan het onderzoek was gering, er waren „slechts“ 15 respondenten. Binnen het huidige onderzoek was er helaas geen gelegenheid om een grotere groep te onderzoeken. Interessant zou zijn om meer respondenten te ondervragen om een grotere onderzoekspopulatie te krijgen. Tevens loont het de moeite om een gelijk aantal mensen te interviewen die de tour in de winter hebben gedaan en in de zomer. Hierdoor kan de relevantie van het landschap beter worden onderzocht.

Als tweede zou het interessant zijn om dit onderzoek te vergelijken met een onderzoek naar mediatoerisme om grotere uitspraken over het fenomeen te kunnen doen. Hierbij kan bijvoorbeeld een vergelijking gemaakt worden met de Jack The Ripper tour in Engeland. De concentratie zou hierbij dan moeten liggen op het thrillergehalte van beide tours. Ook zou er gekeken kunnen worden wat de culturele achtergrond van respondenten te maken heeft met de keuze van een bepaalde thematour. Tevens kan er een vergelijkingsonderzoek gedaan worden met verschillende Scandinavische mediatours. Hierdoor zou ook de *revival of the Scandinavian crime fiction* nader onderzocht kunnen worden met betrekking op mediatoerisme en populariteit van Scandinavische detectiveromans en thrillers.

Daarnaast loont het de moeite om een onderzoek te doen door bijvoorbeeld te kijken naar de productiekant van mediators. Hierbij kan gedacht worden aan onderzoeken naar citymarketing en exploitatie van tours. Het komt steeds vaker voor dat er reclame wordt gemaakt voor een thriller en tegelijkertijd daaronder de reis naar het land waar de thriller zich afspeelt wordt aangeboden. De toeristenindustrie speelt in zekere zin steeds meer in op het fenomeen mediatoerisme.

Als laatste is het interessant om verder te kijken naar de impact van de Millennium Trilogie op de lezers. Wat veranderen mensen bijvoorbeeld aan hun levensstijl? En hebben sociaal culturele achtergronden daar iets mee te maken? Dit onderzoek zal verder gaan dan alleen het fenomeen mediatoerisme. Dit kan echter wel als onderdeel van het onderzoek gezien worden doordat het lezen van de boeken aanleiding geeft voor sommige respondenten om de plaatsen te bezoeken die verbonden zijn aan de Trilogie. Het bezoeken van de locaties kan als effect gezien worden van het lezen van de boeken of het zien van de films.

Literatuurlijst

Geschreven bronnen

- Aelst, G. van. (2004). *Psychopathologie. Een wegwijzer in de geestelijke gezondheidszorg*. Antwerpen- Apeldoorn: Garant
- Beeton, S. (2006). *Aspects of Tourism: Film Induced Tourism*. Clevedon: Channel View Publications.
- Couldry, N. (2000). *The Place of Media Power: pilgrims and witnesses of the media age*. Londen: Routledge.
- Croy, W. G. & Walker, R. (2003). Rural tourism and film: issues for strategic regional development. In *New Directions in Rural Tourism*, Edited by: Hall, D. Roberts, L. and Mitchell, M. 115–133. Aldershot: Ashgate.
- Dann, G. (1977). Anomie, ego-enhancement and tourism. *Annals of Tourism Research* 4: 184-194.
- Ellis, B. (2001). *Aliens, ghosts, and cults. Legends we live*. Jackson: University Press of Mississippi.
- Hart, H. Boeijs, H. & Hox, J. (2005). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boomonderwijs.
- Hendrix, H. (2007). *Writers' Houses and the Making of Memory*. London & New York: Routledge.
- Herbert, D. (1996). Artistic and literary places in France as tourist attractions. *Tourism management* 17-2: 77-85.
- Horsley, L. (2005). *Twentieth-century crime fiction*. Oxford: Oxford University Press.
- Hudson, S & Ritchie, B. 2006. Film tourism and destination marketing: The case of Captain Corelli's Mandolin. *Journal of Vacation Marketing* 12-3: 256-268.
- Iwashita, C. (2006). Media representations of the UK as a destination for Japanese tourists: popular culture and tourism. *Tourist Studies* 6-1: 59-77.
- Jorgensen, D. L. (1989). *Participant Observation a Methodology for Human Studies*. California: Sage Publications.

- Kim, H. and Richardson, S. (2003). Motion Picture Impacts on Destination Images. In *Annals of Tourism Research*. 30-1: 216 - 37.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009) *InterViews. Learning the craft of qualitative research interviewing* [second edition]. Londen: Sage.
- Larsson, S. (2005). *Mannen die vrouwen haten*. Utrecht: Signatuur.
- Larsson, S. (2006). *De vrouw die met vuur speelde*. Utrecht: Signatuur.
- Larsson, S. (2007). *Gerechtigheid*. Utrecht: Signatuur.
- Love, L. L. & Sheldon, P. S. (1998). Souvenirs: Messengers of meaning. *Advances in Consumer Research* 25: 170-175.
- MacCannell, D. (1999). *The Tourist: A New Theory of the Leisure Class*, Berkeley: University of California Press.
- MacCannell, Dean (2001) 'Tourist Agency', *Tourist Studies* 1,1: 23–7.
- Macionis, N. (2004). Understanding the film induced tourist. Australia: Griffith University. www.buseco.monash.edu.au/units/tru/conferences/itam04/macionis.pdf.
- Migchelbrink, F. (2009). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: SWP Uitgeverij.
- Nestingen, A. & Arvas, P. (Eds). (2011) *Scandinavian Crime Fiction*. Cardiff: University of Wales Press.
- Reijnders, S. (2009). Schuldig landschap. Over de toeristische aantrekkingskracht van Baantjer, Wallander en Inspector Morse. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap* 37-2: 118-133.
- Reijnders, S. (2009). Plaatsen van verbeelding. Een etnografie van de TV detective tour. *Tijdschrift voor Mediageschiedenis* 12-1: 132-155.
- Reijnders, S. (2010). Op zoek naar James Bond. Media-pelgrimages, fans en masculiniteit. *Sociologie* 5-4: 502-520.
- Reijnders, S. (2010). Op zoek naar Dracula. Plaatsen van verbeelding in Transsylvanië en Whitby. *Vrijetijdstudies* 28-2: 7-22.
- Reijnders, S. (2011). *Plaatsen van verbeelding. Media, toerisme & fancultuur*. Alphen aan de Maas: Uitgeverij Het Veerhuis.
- Riley, R. Baker, D. & Doren, van C.S. (1998). Movie induced tourism. In *Annals of Tourism*.

- Roesch, S. (2009). *The experiences of film location tourists*. Bristol: Channel View Publications.
- Rojek, C. & Urry, J. (1997). *Touring cultures. Transformations of Travel and Theory*. London & New York: Routledge.
- Schields, R. (1991). *Place on the margin. Alternative geographies of modernity*. New York: Routledge.
- Silverman, D. (2001). *Interpreting qualitative data: Methods for analysing talk, text and interaction*: 2nd edition, London: Sage
- Torchin, L. (2002). Location, location, location. The destination of the Manhattan TV Tour. *Tourist Studies* 2-3: 247-266.
- Urry, J. (1990). *The tourist gaze: leisure and travel in contemporary societies*. Londen: Sage.
- Watson, N.J. (2006). *The Literary Tourist*. England: Macmillan Publishers Limited.
- Wetherell, M., Taylor, S., Yates, S.J. (2001). *Discourse as Data. A Guide for Analysis*. London: Thousand Oaks.

Internet bronnen

- Informatie Stockholm City Museum. <http://www.stadsmuseum.stockholm.se/>, geraadpleegd op 1 april 2011.
- Informatie Millennium Trilogie <http://kunst-en-cultuur.infonu.nl/recensies/47057-mannen-die-vrouwen-haten-stieg-larsson.html>, geraadpleegd op 28 januari 2011.
- Informatie over de Millennium walking Tour, <http://www.stadsmuseum.stockholm.se>, geraadpleegd op 29 januari 2011.
- Informatie over Scandinavische detectives, <http://www.guardian.co.uk/books/2010/sep/12/stieg-larsson-henning-mankell-wallander>, geraadpleegd op 7 februari 2011.
- Informatie thrillers, Collins, R. 2010. *Thrillers*, van: <http://www.classiccrimefiction.com/thrillers.htm>, geraadpleegd 15 juli 2011.

Filmografie

- Millennium 1: Mannen die vrouwen haten (bioscoopversie) (2011), Lumière, Niels Arden Oplev.
- Millennium 2: De vrouw die met vuur speelde (bioscoopversie) (2011), Lumière, Daniel Alfredson.
- Millennium 3: Gerechtigheid. (bioscoopversie) (2011), Lumière,, Daniel Alfredson.

Bijlagen

Topiclijst voor de interviews

Algemeen

- * Initiatie
- * Reisgezelschap

Millennium trilogie

- * Identificatie

Motivaties

- * bepaalde *triggers*
- * *Push en Pull* factoren
- * Voorbereidingen en verwachtingen

Dieperliggende thema's

- * Verbeelding
- * De Millennium trilogie tour
- * Reminisceren
- * Ostension
- * Lieux d'imagination
- * betekenisgeving

Interviewvragen aan de deelnemers van de Millennium Trilogie walking tour

Briefing:

Allereerst hartelijk dank voor uw medewerking. Ik zal mijzelf eerst even voorstellen. Mijn naam is Rosalie Hoyer en ik doe onderzoek in mijn master thesis naar mediatoerisme: het fenomeen dat mensen plaatsen bezoeken die gerelateerd zijn aan beroemde boeken, films of tv series. In deze thesis zal ik onderzoeken welke motivaties, ervaringen en betekenissen mensen ontleen aan de plaatsen die verbonden zijn aan de Millennium trilogie in Stockholm. Hiervoor wil ik mensen interviewen die hebben deelgenomen aan de begeleide Millennium trilogie tour. Het interview zal ongeveer 30 minuten duren en zal na je toestemming worden opgenomen met een voicerecorder. Deze opname wordt alleen gebruikt voor mijzelf als ik het gesprek uittyp op mijn computer. De gegevens van dit onderzoek zullen vertrouwelijk behandeld worden. Dit betekent dat indien het gewenst is de gegevens anoniem verwerkt worden. Allereerst zou ik graag je naam, woonplaats, leeftijd, burgerlijke staat en beroep noteren. Hierna kunnen we beginnen met het interview.

Algemene gegevens van de respondent:

Naam

Leeftijd

Woonplaats

Nationaliteit

Beroep

Voorafgaande en tijdens de tour

- *Millennium trilogie*

Wanneer raakte u voor het eerst in aanraking met de Millennium Trilogie?

Wat vindt u van de boeken/films?

Wat vindt u het verschil tussen de boeken en de films?

Kunt u zich identificeren met een van de personages?

Motivaties

Wat zijn de motivaties om deel te nemen aan deze tour/ Motivaties voor het bezoek aan Stockholm (wat was de *trigger* voor de reis?, Reijnders, 2009)

Met wie reist u? wat is de omvang van uw reisgezelschap?

In welke mate heeft u affiniteit met de trilogie? In hoeverre heeft u ook interesse in andere Scandinavische misdaadromans?

Met welk doel ging u naar Stockholm? En hoe keek u hier naar uit? Wanneer bent u naar Stockholm gegaan?

Waarom heeft u voor deze tour gekozen/ wat is de aantrekkingskracht?

Hoe heeft u zich voorbereid op de tour?

Wanneer heeft u deze tour gedaan?

Wat zijn uw verwachtingen voor deze tour?

Heeft u in het verleden vaker dit soort tours gedaan? Zo ja welke en waarom?

Verbeelding

Welk moment vond er plaats dat u de hoofdpersonen op de locatie kon voorstellen?

De Millennium trilogie tour

Na afloop van de tour

Hoe verliep de tour volgens u?

Welk beeld heeft u uiteindelijk van de tour? In hoeverre kwam dit beeld van de boeken en films overeen met het werkelijke beeld?

Reminisceren

Welke herinneringen van het boek worden gekoppeld aan de bezochte locaties? Wat voor soort herinneringen heeft u bij het bezoeken van de plaatsen?

Welk onderdeel van de tour vond u het leukst? In hoeverre kwam dit overeen zoals in het boek staat beschreven/ of in de film wordt weergegeven?

Met welke mensen heeft u uw ervaringen gedeeld?

Heeft u foto's/ filmopnames gemaakt? (Zo ja) wat gaat u hier mee doen?

Wat voor souvenirs heeft u meegenomen als herinnering? Voor wie zijn deze bedoeld?

Wat heeft dit bezoek aan de locaties voor u betekend?

(Als de respondent weer thuis is) Hoe kijkt u nu tegen het boek/de film aan?

In hoeverre gaat u deze tour aanraden aan mensen?

Topics voor de participerende observatie

Bij de participerende observatie moet rekening worden gehouden met de kenmerken van de tour, het gedrag van het individu en het gedrag als groep. Hieronder wordt weergegeven waarop wordt gelet.

Tour

De duur van de tour, is het een lange/ korte tour?

De constructie van de tour (opbouw van de tour, bijvoorbeeld: welke locaties worden bezocht? En wat is de volgorde? Wordt er meer aandacht besteed aan de ene locatie dan aan de andere?)

De houding van de gids/ de rol van de gids

Gebruik van attributen door de gids

Het landschap tijdens de tour

Toegangshinder of bijgebeurtenissen tijdens de tour

Groep

Uit hoeveel mensen bestaat de groep?

Wat is de sfeer tijdens de tour? Wordt er gelachen? Of worden mensen

emotioneel? Of zijn er andere opvallende dingen die aan de sfeer kunnen worden opgemerkt?

Hebben mensen contact met elkaar?

Hebben ze een gezamenlijk beeld van de plaatsen/ van de tour

Individu

Welke souvenirs/ herinneringen heeft het individu meegenomen (er kan gedacht worden aan een brochure, gids, postkaarten, T-shirts etc)

Maakt het individu foto's of opnames? Zo ja waarvan?

Worden er scènes nagespeeld uit het boek/film? Welke scènes zijn dit? (*ostention*)

In hoeverre is het individu onderdeel van de groep? Of zondert hij of zij zich af? Wat doet hij of zij tijdens die afzondering?

Worden er dingen aangeraakt op locaties? Bijvoorbeeld attributen, of dingen uit het boek/ film

In hoeverre worden de locaties vergeleken met wat er in het boek wordt beschreven? Of wat er in de film is weergegeven?

Interviewvragen aan de gids van de Millennium Trilogie walking tour

Naam:

Leeftijd:

Woonplaats:

Nationaliteit:

Beroep:

- Hoelang bent u al gids van deze tour?
- Waarom heeft u er voor gekozen om gids te worden van deze Millennium trilogie tour?
- Wanneer en waarom is deze tour opgezet?
- Kunt u iets meer vertellen wat het stadsmuseum doet aan promotie voor deze tour?
- Voor welke doelgroep is deze tour bedoelt?
- Waarom kiezen deelnemers volgens u juist voor deze tour?
- Wat is het uiteindelijke doel van de tour?
- Wat is de achtergrond van deze tour? Waarom is er gekozen voor deze constructie?
- Uit welke landen komen de toeristen die deze tour doen?
- Wat voor 'soort' deelnemers komt u vooral tegen die deze tour willen doen (mannen,vrouwen→ middelbare leeftijd,jong,oud?)
- Wat zijn typische dingen die u de deelnemers ziet doen tijdens uw tour?
- Ziet u bepaalde emoties van de toeristen tijdens de tour?
- Wat is volgens u het hoogtepunt van de tour?
- In hoeverre komt de Millennium trilogie echt tot leven bij de deelnemers?
- Wat trekt u aan, aan de Millennium trilogie reeks?
- Wat denkt u dat deze tour zo populair maakt? (Scandinavische detectives?Mysterie rondom Larssons dood?) Sinds het begin, maar eigenlijk blijkt het nog steeds een succes, hoe komt dat volgens u?
- Hoe ziet u de toekomst van deze tour? In hoeverre is er sprake van een hype of juist helemaal niet?
- In hoeverre komen mensen echt voor deze tour naar Stockholm?

Fotoreportage van de Millennium Trilogie walking tour

Foto's gemaakt door Rosalie Hoyer op 8 juni & 11 juni 2011

Afbeelding 1: Het appartement van Mikael Blomkvist

Afbeelding 2: De brug naar de echte ingang van het appartement

Afbeelding 3: Overzicht van de straat Bellmansgatan

Afbeelding 4: Het vermoedelijke café/restaurant waar Libeth haar advocaat ontmoet

Afbeelding 5: Respondent Rina kijkt naar het appartement van Mikael Blomkvist

Afbeelding 6: Canadese toerist kijkt naar het uitzicht, en de rechtbank waar Mikael werd veroordeeld.

Afbeelding 7: Wesp van onbekende kunstenaar, ter ere van Lisbeth.

Afbeelding 8: Groep van woensdagavond loopt door de straten van de Millennium Trilogie

Afbeelding 9: De tweede lift bij het appartement van Mikael Blomkvist.

Afbeelding 10: De beroemde koffiebar Mellqvist

Afbeelding 11: De gids van de tour (Mia) laat foto's zien van Stieg Larsson en zijn activisme (*marker*)

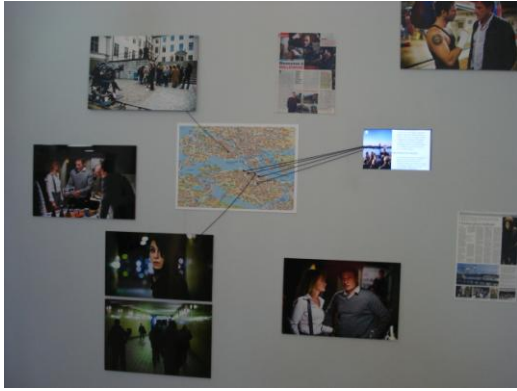
Afbeelding 12: Het nieuwe Appartement van Lisbeth Salander

Afbeelding 13: Groep van zaterdag 11 juni 2011

Afbeelding 14: Groep van zaterdag 11 juni 2011 kijkt gezamenlijk naar het *streetart* object

Afbeelding 15: Tentoonstelling over de Millennium Trilogie films in het Stockholm City Museum.

Uitgewerkte interviewtranscripten

Interviews met Nederlandse respondenten

Naam: Rina en Bert Leinenga

Leeftijd: 55 en 55

Beroep:

Woonplaats: Hoorn

Nationaliteit: Nederlandse

Tour gedaan in: 8 juni 2011

Interview: Op locatie en afronding via skype

RESPONDENTEN: RINA EN BERT LEINENGA (55&55, GYMLEERKRCHT,
BANKEMPLOYEE, HOORN) INTERVIEW OP LOCATIE & SKYPE 8 JUNI, 15 JUNI 2011

INTERVIEWER: Rosalie

RESPONDENT 1: Rina

RESPONDENT 2: Bert

Deel 1: op locatie: de motivatie

INTERVIEWER: Allereerst hartelijk dank voor uw medewerking aan dit interview. Ik hoop dat we al een paar vragen voor de tour kunnen bespreken. Tijdens de tour zal ik jullie nog een aantal vragen. Na afloop zou ik de rest van de vragen willen stellen. Mocht dit niet mogelijk zijn dan kunnen we het interview afronden via internet met behulp van skype. Dan nu de eerste vraag. Wanneer kwamen jullie voor het eerst in contact met de Millennium trilogie?

RESPONDENT 1: Dat is al wel lang geleden toch?

RESPONDENT 2: Twee jaar terug denk...ik weet het niet meer.

RESPONDENT 1: Dat is al best wel lang geleden toch?

INTERVIEWER: Twee jaar terug denkt u?

RESPONDENT 1: Ja ik denk het wel.

RESPONDENT 2: toen het boek een hype was.

INTERVIEWER: Wat vinden jullie van de boeken en films?

RESPONDENT 1: Ehh nee ik vond de boeken gewoon erg interessant. Ik bleef er maar in lezen. Later kwamen de DVDs. Is ook leuk, maar ik vind de boeken sowieso leuker dus.

INTERVIEWER: en waar zit dat verschil dan in? Kunt u dat omschrijven?

RESPONDENT 1: nou bij de boeken kun je gewoon in je eigen hoofd zelf dingen vormen. Ja en de film staat vast. Ja Toch?

INTERVIEWER: Ja, en u bent daar ook van mening van? [spreekt respondent 2 aan]

RESPONDENT 2: Ja want.. het boek is uitgebreider. De film ja.. als je alleen de film ziet dan mis je een heleboel van wat wel in het boek is beschreven.

INTERVIEWER Ja. Dat klopt.

RESPONDENT 2: Er is veel uit verwijderd. Ik zeg ook altijd tegen iedereen je moet eerst de boeken lezen dan pas mag je de film lenen [lacht]. Anders snap je het verhaal niet.

RESPONDENT 1: Nou het kan wel...

RESPONDENT 2: Ja maar dan moet je wel heel erg veel.. ja maar de boeken zijn mooi ja.

INTERVIEWER: Identificeren jullie je met een bepaald persoon uit het boek? En zo ja met wie dan?

RESPONDENT 1: Ehh nee. Ik denk het niet [lacht]

INTERVIEWER: of vanuit de film?

RESPONDENT 1: Ik vind het wel een super meid die Lisbeth.

RESPONDENT 2: Ik heb wel ontzettend veel bewondering voor Lisbeth. Dat wel.

INTERVIEWER: Waarom? Kunt u dat wat meer uitleggen?

RESPONDENT 1: Ja.. zoals ze zich staande houdt en eh.. Dat hoe ze omgaat met wat er allemaal overkomt.

Dat ze dan zeg maar toch blijft gaan.

INTERVIEWER: Hebben jullie ooit nog meer van dit soort tours gedaan? In andere landen bijvoorbeeld? Want er zijn ook Harry Potter tours en zo.

RESPONDENT 1: Ooh echt zijn die er ook? We zijn wel bij het Harry Potter kasteel geweest.

RESPONDENT 2: Waar een deel van de film is opgenomen. En de brug waar ze overheen gereden zijn, maar dat lag in de route in Schotland. Ja maar niet echt speciaal.

INTERVIEWER: Wat is uw reden om Stockholm te bezoeken? Is dat nou om deze tour te kunnen doen of heeft dat een andere reden?

RESPONDENT 1: Nee.. we zijn op tweede huwelijksreis [lacht]

RESPONDENT 2: Ja...a second honeymoon. In Stockholm waren we beide nog niet echt geweest. Dus toen dachten we dan gaan we naar Stockholm.

INTERVIEWER: Ja.

RESPONDENT 2: En toen heeft zij [wijst naar respondent 1] een boek gekocht van nou wat is er eigenlijk hier allemaal te zien hè. En we wisten het natuurlijk wel dat er een tour was. En dat gaan we dan ook wel doen weet je.

RESPONDENT 1: Via internet hebben we dat gelezen dat het er was. En toen hadden we zoiets van dat willen we dan ook doen.

RESPONDENT 2: Dat was leuk ja toch?

RESPONDENT 1: Omdat je hier komt dan doe je dat ja.

INTERVIEWER: In ieder geval alvast bedankt voor de medewerking ik zal straks tijdens de tour nog wat vragen willen stellen als dat kan. Is het ook mogelijk dat ik jullie ook nog wat vragen via skype of telefoon ga stellen als jullie thuis zijn?

RESPONDENT 1,2: Ja hoor dat mag.

Deel 2: op locatie de beleving

INTERVIEWER: Zou ik u nu nog wat vragen mogen stellen. We zijn nu al een tijdje met de tour bezig maar wat waren jullie motivaties om deel te nemen aan deze tour? En wat waren de motivaties uberhaupt om naar Stockholm te gaan.

RESPONDENT 1: Het leek ons leuk om het een keer allemaal in het echt te zien [glimlachen]. Maar het was geen reden om nou een keer naar Stockholm te gaan hoor. We dachten gewoon omdat we daar toch heen wilden dan doen we gelijk de tour. We gingen naar Stockholm, omdat we nu vijftienvintig jaar getrouwd zijn.

RESPONDENT: We doen de tour ook omdat het verbonden is aan het lezen van de trilogie. Stockholm was daar niet de reden van, maar omdat we daar toch waren konden we net zo goed ook de tour doen.

INTERVIEWER: Maar wat bedoelt u precies met het “deelenemen aan de tour was verbonden aan het lezen van de boeken”?

RESPONDENT 2: Nou zoals we al aan het begin van de tour hadden aangegeven vonden we de boeken gewoon heel inderessant. Ik wil er ook wel echt meer van te weten komen. Over de achtergrond en zo. Ik denk dat we dat wel nu te weten gaan komen, want ik vind dat de gids tot nu toe al veel dingen heeft verteld die ik ook wel herkende, maar ook hele nieuwe dingen. Vooral daarnet bij die fontein toen ze die foto's liet zien van die demonstraties en zo van die extreem rechtse partijen. Ik weet daar eigenlijk helemaal niet eeh veel van af zeg maar.

INTERVIEWER: Kunnen jullie omschrijven waarom u nou juist voor deze tour heeft gekozen? Wat is de aantrekkingskracht

RESPONDENT 1: Ik wilde vooral weten wat ik gelezen had. Ja en ook of ik herkenning zou zien. Tot nu toe valt dat soms tegen. Het is best lastig om dingen goed te herkennen het is ook wel weer lang geleden dat ik de boeken heb gelezen. Ik herken dan wel meer uit de film zeg maar. Dat is natuurlijk

makkelijker. Zeker dat café waar Lisbeth vaak zit dat herkende ik. En over het algemeen herken ik wel dingen van de film van de straten en zo. Maar specifieke dingen zou je me echt niet moeten vragen.

INTERVIEWER: En u (vraag gericht aan respondent 2)?

RESPONDENT 2: Ik denk daar wel hetzelfde over vooral weten wat je gelezen hebt en of dat beeld overeenkomt met de werkelijkheid. Ik wil weten of het nou echt fictie is of dat er dingen zijn die echt zo eruit zien. Ik verwacht eigenlijk van wel.

INTERVIEWER: Hoezo verwacht u dat?

RESPONDENT 2: Nou ik vond de beschrijvingen in het boek van de locaties wel heel realistisch en toen ik die films zag werd dat alleen nog beter ehmm weergegeven zeg maar ja en eehm ja.

INTERVIEWER: Hoe hebben jullie, jullie voorbereid op de tour?

RESPONDENT 1: Eigenlijk helemaal niet we laten het op ons afkomen. We hebben rond een uur of twaalf wel direct kaartjes gekocht. We dachten misschien is het anders uitverkocht en dat zal zonde zijn. We hadden namelijk op internet wel al dingen gelezen dat het erg ja populair zou zijn. En kijk het is toch iets wat wel heel leuk is om te gaan doen.

INTERVIEWER: Wat waren jullie verwachtingen voorafgaande van de tour?

RESPONDENT 2: Wij hadden niet echt verwachtingen, althans ik niet echt [kijkt naar Rina]. We verachten wel gewoon dat we dingen gingen zien die we zouden herkennen. Ik heb wel een bepaald beeld in mijn hoofd en wil wel kijken of dat klopt?

INTERVIEWER: Heeft u dat ook? In hoeverre wilt u kijken of het klopt? [vraag aan Rina]

RESPONDENT 1: Ja dat heb ik ook wel. Ik wil vooral het huis van Lisbeth zien, maar ik denk dat we die nog wel gaan zien toch? Dat had ik wel op internet gelezen.

INTERVIEWER: Is of was er een moment dat jullie de hoofdpersoon op locatie konden voorstellen?

RESPONDENT 1: euumh niet echt dat ik de hoofdpersoon op locatie kon voorstellen, maar ik had wel herkenningspunten vanuit het boek en zeker van de film

RESPONDENT 2: Het is best lastig om dingen goed te herkennen het is ook wel weer lang geleden dat ik de boeken heb gelezen. Ik herken dan wel meer uit de film zeg maar. Dat is natuurlijk makkelijker. Zeker dat café waar Lisbeth vaak zit dat herkende ik. En over het algemeen herken ik wel dingen van de film van de straten en zo.

INTERVIEWER: Maar in hoeverre komt het boek of de film dan tot leven voor jullie?

RESPONDENT 2: Doordat de gids bij elke locatie wel een scene uit het boek beschreef had ik het gevoel dat ik werd opgenomen in het verhaal, alsof ik even een onderdeel was van het boek. Doordat je veel om je heen herkent wordt alles opeens best echt.

INTERVIEWER: Is het dan net alsof jullie part of de film zijn?

RESPONDENT 2: Zo zou je het wel kunnen stellen, maar het is niet zo dat je dan echt alles kan voorstellen of zo, dat je echt in de film of zo bevindt. Daarvoor zijn we denk ik te nuchter.

RESPONDENT 1: Maar ik kon me ook wel iets voorstellen van het moment dat we het huis van Liesbeth zagen. Toen kreeg ik weer even wat beelden in mijn hoofd. Ik vond het er ook echt uitzien zoals in de film. Precies dezelfde kleur en hoe ik het me had voorgesteld. Het was wel jammer dat er een ding ontbrak wat het toch allemaal wat minder echt maakt en dat was Liesbeth zelf. Als zij daar nou had rondgelopen dan was het alsof we misschien in de film of het boek zaten. [lacht]

Deel 3: via skype, de betekenisgeving

Ik zou jullie nu wat vragen willen stellen over de betekenisgeving. Ik wil jullie nogmaals bedanken voor jullie tijd.

INTERVIEWER: Hoe verliep de tour volgens jullie?

RESPONDENT 1: Ik vond het een hele ontspannen zweer. Zeker omdat het zo'n kleine groep is konden we veel vragen stellen aan de gids. Ze wist echt veel trouwens. Ook echt dingen die ik niet wist. Zeker van dat hele antifascisme waar Stieg Larsson zich zo mee bezig hield. Maar ook bepaalde scènes die ik me even niet voor de geest kan halen. Doordat zij het even herhaalde herkende ik toch weer dingen.

RESPONDENT 2: Het was trouwens fantastisch weer, wie had dat gedacht na die ochtend.

INTERVIEWER: Ja het leek wel even of het niet door zou gaan, maar gelukkig maar he.

INTERVIEWER: Welk beeld hebben jullie uiteindelijk van de tour? En in hoeverre kwam dit beeld van de boeken en films overeen met het werkelijke beeld?

RESPONDENT 1: Dat is wel een vrij lastige vraag. Maar ik had vooral dat het beeld dat ik van de boeken had nu een gezicht kreeg.

INTERVIEWER: Kunt u dat nog wat gedetailleerder uitleggen?

RESPONDENT 1: Ik had van te voren wel bepaalde dingen waarvan ik dacht dat zou ik wel willen zien en dat zou ik wel herkennen. Toen we eenmaal die plaatsen en locaties zagen kon ik me veel herinneren van het boek en de film. Ik denk dat het boek een beter gezicht kreeg. Er was nu een beeld bij dat echt tastbaar was als het ware. Het is geen verbeelding meer of een voorstelling.

RESPONDENT 2: Ja dat had ik ook wel. Maar voor de rest vond ik de tour gewoon heel leuk om te doen en zeker omdat de groep niet zo groot was.

INTERVIEWER: Welke herinneringen van het boek kunnen jullie koppelen aan de bezochte locaties? En wat voor soort herinneringen waren dit?

RESPONDENT 1: Vooral herinneringen in de trend van.. oh ja! Inderdaad! Het leuke van de gids was dat ze zich goed had ingelezen.

RESPONDENT: Ik kon vooral het appartement waar de tour begon he van die Mikael goed herinneren. Die kwam ondanks het verkeerde nummer toch wel overeen met het beeld dat ik kende vanuit de film. Dit werd eigenlijk nog duidelijker toen ik het appartement van Lisbeth zag. Het uitzicht

daar was gewoon hetzelfde als dat je in de films ziet en wat er beschreven stond in het boek. Heel apart vond ik dat wel. Die Larsson schrijft zo gedetailleerd. Natuurlijk zijn er een aantal dingen die echt niet kloppen, maar het grootste gedeelte toch wel. Dat blijkt maar weer nu we die locaties van dichtbij hebben gezien.

INTERVIEWER: Welk onderdeel van de tour vonden jullie het leukst? En in hoeverre kwam dit overeen zoals in het boek staat beschreven of in de film wordt weergegeven.

RESPONDENT 1: Ik vond vooral de straatkunst het leukst. Die wesp als waardering voor Lisbeth Salander en misschien wel als respect voor haar. En daar staat niets van in de boeken. Het is echt een waardering achteraf denk ik.

RESPONDENT 2: Ja dat vond ik ook wel ja. Ook vooral omdat het iets heel nieuws was. Iets wat je totaal niet verwacht. Ik denk dat als we deze tour alleen met de kaart hadden gedaan dat we dit wespje dan niet hadden gevonden hoor [lacht].

INTERVIEWER: Oké en toen jullie thuis kwamen van de reis. Met wie hebben jullie toen jullie ervaringen gedeeld?

RESPONDENT 2: Ik heb het er even met mijn collega's over gehad. Niet alleen over de tour, want we hebben natuurlijk nog veel meer gedaan tijdens onze reis. Maar het kwam wel even ter spraken.

INTERVIEWER: Ja? En wat vertelde u toen precies aan die mensen?

RESPONDENT 2: Wat ik vooral vertelde is dat Stockholm een hele leuke stad is om naar toe te gaan. En dat de tour een hele leuke manier was om het stukje onbekende te zien. Maar mijn collega's weten niet zo veel over de boeken hoor dus ze kunnen zich er moeilijk een voorstelling van maken?

INTERVIEWER: En Rina, Heeft u ook uw ervaringen gedeeld?

RESPONDENT 1: Ik heb het er ook over gehad met mijn collega's. En ook met vrienden die de boeken kennen. We hebben ze wel wat foto's en zo laten zien.

INTERVIEWER: Ja hebben jullie foto's van de locaties gemaakt? En wat gaat gaan jullie er mee doen of hebben jullie er mee gedaan?

RESPONDENT 2: Zoals je ook al zag bij de tour heb ik vooral de foto's gemaakt. Volgens mij hebben we het daar ook wel heel even over gehad.

INTERVIEWER: Ja dat klopt toen bij die koffiebar, toen vroeg ik ook al waarom u juist dat wilde fotograferen.

RESPONDENT 2: Ja toen zei ik dat ik dat deed omdat ik thuis nog even wilde kijken of het klopte met de film. En dat gevoel had ik vooral bij dat Mellqvist café. Ik vind het jammer dat we daar eigenlijk niet naar binnen konden. Misschien was daar geen tijd voor of zo. Je kan niet alles willen natuurlijk.

INTERVIEWER: En in hoeverre kwam het overeen met wat je op de foto had?

RESPONDENT 2: Het leek er echt op. Nou ja de omgeving is natuurlijk wel anders, maar die bar is wel hetzelfde ja. En ook wordt het zo in de boeken beschreven.

RESPONDENT 1: We hebben eigenlijk alles in een fotoboekje van de reis gedaan. Sommige foto's printen we uit en stoppen we in die boeken.

INTERVIEWER: Wat leuk waarom doen jullie dat?

RESPONDENT 1: Nou ik heb het meer echt op de boeken. Ik wil de foto's vergelijken met wat ik dacht, en nu kan ik het in detail lezen. Larsson maakt zulke gedetailleerde beschrijvingen. Eigenlijk is een foto helemaal niet nodig. Maar het is toch leuk dat ik er nu echt een beeld bij heb.

RESPONDENT 2: Ik vind een foto wel handig als herinnering als je naar dat moment kijkt van die locatie. Ik heb bijvoorbeeld Rina op de foto gezet naast het appartement van Lisbeth. Als we daar kijken dan hebben we eigenlijk twee soorten herinneringen. Ten eerste herinnert die foto zich aan een hele leuke dag en een leuke vakantie in Stockholm. Aan de andere kant herinner ik me dat ik daar was op die locatie en ga je die foto juist vergelijken met wat je bijvoorbeeld terug ziet in de film.

RESPONDENT 2: Ja ik ga die boeken echt nog een keer lezen als ik tijd heb. Eigenlijk zo snel mogelijk anders vervaagd het beeld natuurlijk ook.

INTERVIEWER: Hebben jullie verder nog souvenirs meegenomen als herinnering?

RESPONDENT 1: Ik had niet het idee dat je dat kon kopen of zo. Het leefde ook niet echt in de stad. Het enigste wat ik zag dat je die boeken kon kopen, maar helemaal geen kaarten of posters. Dat had ik wel verwacht. Er is een goede buitenlandse markt voor denk ik.

RESPONDENT 2: Ja maar die gids zei ook dat de familie het helemaal niet commercieel was. Ja vanwege die familie die zich er mee bezig hield en zo.

INTERVIEWER: Wat heeft dit bezoek aan de locaties nou voor jullie betekend?

RESPONDENT 1: Zoals ik al wel eerder heb aangegeven is dat de verhalen nu een gezicht hebben gekregen. Ik kan me alles veel beter voorstellen nu ik het in het echt gezien heb.

RESPONDENT 2: Ja het lijkt wel of de cirkel nu rond is. We hebben nu eigenlijk alles gezien wat we zouden moeten zien. Je herkent nu veel meer als je weer de boeken of films erbij pakt.

INTERVIEWER: Hoe kijkt u nu tegen de boeken en films aan?

RESPONDENT 1: Ik ben al weer begonnen om het boek te lezen. Opnieuw zeg maar het dat is erg leuk. Ik ben er niet echt anders naar gaan kijken, maar ik weet nu wel veel meer. Er zijn geen onduidelijkheden in mijn verbeelding zeg maar. Zoals Bert al zei alles is nu compleet. Alsof we alles van de Millennium weten en wat daarom heen is.

RESPONDENT 2: Ik denk dat ik mijn kinderen de films ook ga laten zien. En dan kunnen we gelijk de foto's erbij doen van kijk dat is daar en zo. Ik ben niet anders tegen de boeken gaan kijken of zo. Alleen maar positiever en het heeft mij gestimuleerd om de boeken nog eens grondig door te lezen.

INTERVIEWER: Hebben jullie zelf nog wat toe te voegen aan dit gesprek?

RESPONDENT 1,2: Nee hoor ik vond het leuk om mee te werken. Ik hoop dat je er wat aan hebt.

INTERVIEWER: Dan wil ik jullie hartelijk bedanken. Als jullie willen kan ik het transcript opsturen.

RESPONDENT 1,2: Dat is goed hoor.

Naam: Jannie Kroes

Leeftijd: 49

Beroep: freelancer

Woonplaats: Groningen

Nationaliteit: Nederlandse

Tour gedaan in: mei 2011

Duur interview: 45 minuten

RESPONDENT: JANNIE KROES (49 JAAR,FREELANCER, GRONINGEN) TELEFONISCH

INTERVIEW: 6 juli 2011

INTERVIEWER: Rosalie

RESPONDENT: Jannie

INTERVIEWER: Allereerst hartelijk dank voor uw medewerking. Wij hebben elkaar via de email even kort gesproken over mijn onderzoek. Is het goed als ik de telefoon op speaker zet? Dan kan ik wat dingen noteren. Kunt u mij nu goed verstaan?

RESPONDENT: Ja prima.

INTERVIEWER: Kunt u iets meer over u zelf vertellen? Uw naam bijvoorbeeld en woonplaats?

RESPONDENT: Ja ik ben Jannie Kroes en woon in Groningen de stad. En ja ik ben freelancer. Ik ehh heb een soort taal en redactie bureau.

INTERVIEWER: Ja.

RESPONDENT: Ik geef onder andere Nederlands aan buitenlanders op alle niveaus. En ik werk voor uitgeverijen. Daar corrigeer ik voor, redigeer ik en beschrijf ik.

INTERVIEWER: Ja

RESPONDENT: Nou ja dat is oh ja daarnaast heb ik een handel in brokante en curiosa. Zo kom ik aan mijn inkomen.

INTERVIEWER: Dat heeft u via internet toch? Zo'n webshop?

RESPONDENT: Ja.

INTERVIEWER: Oké en wat is uw leeftijd als ik vragen mag?

RESPONDENT: Ja ik ben, ja ik word overmorgen negenveertig.

INTERVIEWER: Oké en nou wil ik eest wat vragen stellen over de Millennium Trilogie. Wanneer raakte u voor het eerst in aanraking met de Trilogie? Met de boeken en ook de films?

RESPONDENT: Ja nou dat zal zeker drie jaar geleden geweest zijn. Toen waren wij op vakantie in Zweden. Toen zaten wij in een bed & breakfast aan de ontbijttafel met nog een aantal mensen. Een

aantal Zweedse vrouwen en we raakte aan de praat over, ja over lezen, over boeken. We wisselde wat uit en toen was er een vrouw en die zei je moet die boeken van Stieg Larsson gaan lezen. En ja ze vertelde er toen wat over en toen ja goed dat is ons wel een beetje bijgebleven, maar we hebben daar toen niet direct werk van gemaakt. En voor zover ik ook weet waren die boeken toen ook nog niet echt in Nederland. En ehh even kijken euuhm ik was op een gegevenmoment een keer in de Albert Heijn aan het winkelen en toen zag ik dat boek en toen dacht ik die titel die ken ik. Toen heb ik het boek gekocht deel een. En ik heb het toen niet direct gelezen. Mijn man heeft het toen.. wij waren toen op vakantie in Denemarken en toen hadden we een heel grote stapel boeken mee die is toen begonnen en hij zei op een gegeven moment dit is echt geweldig.

INTERVIEWER: Ja [lacht]

RESPONDENT: en ehh nou ja die heeft het als eerste gelezen en toen ben ik begonnen. En toen hebben wij eigenlijk deel twee en deel drie vrij snel na elkaar gekocht. Mijn man begon in deel twee en toen zat ik nog in deel een. En je had deel twee uit en toen zei die ik moet nu direct deel drie [lacht].

INTERVIEWER: U was dus eigenlijk een beetje verslaafd en uw man ook

RESPONDENT: ja ja allebei ja. Dus zo hebben wij het eigenlijk een beetje. [stilte]

INTERVIEWER: En heeft u ook de films gezien?

RESPONDENT: Ja ja we hebben toen ook toen we hoorde dat die films kwamen. We zaten niet als eerste in de bioscoop maar we hebben wel alle drie de films vrij snel gezien.

INTERVIEWER: In de bioscoop of heeft u ze gehoord?

RESPONDENT: Ja in de bioscoop. We hebben ze nu ook op blu-ray. We hebben ze nu dus hier thuis ook.

INTERVIEWER: Oké ja, en wat is uw mening over de boeken kunt u daar wat meer over vertellen?

RESPONDENT: Na ja ehh ik.. het is al weer een tijdje geleden voor mij dat ik die boeken gelezen heb, maar ik vond het heel spannend. Ik vond met name nou goed de eerste kennismaking met deel een ja gewoon de spanning. Bij deel twee had ik wel even.. ik vind wel dat ze heel erg uitweiden zeg maar. Ja he je kunt wel echt wel merken dat de schrijver niet meer in leven was bij ja bij de bespreking zeg maar [lacht] van wat laten we zien en wat niet. Ik vind het wel heel erg ja uitgebeid. Dat vond ik vooral bij deel twee. En bij deel drie had ik dat weer niet. Toen vond ik het weer dan loopt het toch echt naar een ontknoping zeg maar hè. Dan ben je ook heel erg bewust van dat die daar niks meer kon. Dan slurp je die letters natuurlijk naar binnen dan wordt alles natuurlijk prachtig.

INTERVIEWER: Ja en wat vindt u het verschil tussen de boeken en de films? Heeft u daar een mening over?

RESPONDENT: Ja nou op zich vind ik dat er een aantal dingen wel toch in grote lijnen wel heel veel hetzelfde hebben gedaan. Alleen ja zeg maar er zijn een aantal dingen die ze weg hebben gelaten. Bijvoorbeeld dat die ik weet niet eens meer hoe ze heet die hoofdredactrice van dat tijdschrift die is

getrouwd in het boek en eeh en ja dat komt eigenlijk helemaal niet in de film naar voren dat zij een man heeft. En dus nog iets die Mickael Blomkvist heeft ook een dochter hè in het boek.

INTERVIEWER: Ja klopt.

RESPONDENT: En dat hij getrouwd is geweest dat vind je ook niet meer terug. Maar daar kan ik me ook wel iets bij voorstellen hoor. Op een geven moment in zo'n film. Dat zijn dingen die je eigenlijk wel weg kunt laten.

INTERVIEWER: De details of zo.

RESPONDENT: Ja ik miste dat niet of zo.

INTERVIEWER: Maar u vindt de boeken zeg maar wel beter dan de films? Sommige mensen zijn namelijk helemaal fan van de films die ik heb gesproken, maar u bent wel meer fan van de boeken?

RESPONDENT: Nee nee ach ja dat vind ik appels met peren vergelijken. Ja kijk dat zijn twee verschillende dingen. Kijk de inhoud is de overeenkomst, maar het is zo.. ik kan niet zeggen dat ik de boeken beter vind dan de films of andersom. Ik heb van beide gewoon genoten en dan gewoon op een andere manier.

INTERVIEWER: Ja oké, en bent u zelf ook van de detectives en de thrillers?

RESPONDENT: Ja ik heb ontzettend veel gelezen. Zeker die thrillerachtige dingen. Alle Saskia Noort en Esther Verhoef heb ik gelezen, maar daar ben ik eigenlijk helemaal mee klaar. Dat vind ik eigenlijk niet zo interessant meer. Dat vind ik ook een beetje een truckje. En we hebben alle Wallanders gelezen van Mankell hè alle boeken van hem en dat vind ik dan weer ja dat vind ik dan weer heel mooi. Die vind ik echt fantastisch. Als daar er nu een Mankell uitkomt dan kopen wij hem direct. Of het nou een detective is of niet.

INTERVIEWER: Ja en ehh kunt u zich identificeren met een van de personages uit de Millennium Trilogie?

RESPONDENT: Nee, nee, nee. Het is meer zo dat ik die mensen zelf heel boeiend vind.

INTERVIEWER: Dus boeiende personages

RESPONDENT: Wat zegt u?

INTERVIEWER: U vindt het dus boeiende personages?

RESPONDENT: Ja en dat meisje, god nou weet ik niet meer hoe ze heet.

INTERVIEWER: Lisbeth?

RESPONDENT: Jaa die Lisbeth Salander [lacht] Dan denk ik wel van nou dat is wel een type ja.

INTERVIEWER: Ja oké. Ja en u heeft dus.. u bent naar Zweden afgereisd om die tour te doen? En ehh

RESPONDENT: Nou niet speciaal voor die tour. We hadden gewoon een weekje Stockholm. En we hadden een keer op televisie gezien dat er die wandelingen waren. Toen hebben we het er wel eens over gehad van nou als we naar Stockholm gaan dan gaan we dat doen. Nou ja en toen gingen we naar Stockholm. Ja en toen hebben we dat via de VVV hebben we dat geregeld. En ja dat is gewoon een van de dingen die we daar gedaan hebben.

INTERVIEWER: Maar het was niet uw hoofddoel zeg maar om naar Stockholm te gaan?

RESPONDENT: Nee nee we houden sowieso heel erg van Scandinavië en kijk we hebben bijvoorbeeld we zijn in Zweden ook in Ystad geweest waar die boeken van Mankell zich afspelen hè van Wallander. Mijn man heeft daar eerst een hele tour gemaakt met zijn broer die is echt alles afgevlogen. Die boeken zijn heel erg ja heel gedetailleerd alles klopt hè. De pizzeria die hij beschrijft die is er. En dat is bij die boeken van Stieg Larsson niet zo. Dat is niet allemaal waarheidsgetrouw zeg maar. Sommige dingen bestaan ook helemaal niet. Dus we hadden wel al eerst zoiets gedaan zeg maar.

INTERVIEWER: Oh dus u had dat dus ook meegemaakt zo'n tour?

RESPONDENT: Ja de tweede keer. Mijn man is eerst een keer geweest met zijn broer en toen zijn wij later nog een keer daar geweest en toen hebben we het zeg maar een beetje dunnetjes overgedaan. Niet echt heel uitgebreid maar wel een aantal plekken bezocht en bekeken.

INTERVIEWER: Maar waarom? Wat zijn uw motivaties daarachter om deel te nemen aan dit soort tours dus Walander eerst.

RESPONDENT: Dat was geen tour hoor dat hebben we gewoon zelf daar kon je geloof ik wel aan tours meedoen. Ja het is een soort nieuwsgierigheid. Ik vind het dan ook wel weer bijzonder dat zo'n man hè die beschrijft het dan in zijn boek en dit klopt dan allemaal. En dan ben je dan in die stad en dan verbaast het mij dat het dan echt zo is dat die man echt het hotel beschrijft en de pizzeria op de centimeter klopt het [lacht]. Dat verbaast me gewoon heel erg dat vind ik bijna wel inbreuk op de privacy van zo'n stadje hè.

INTERVIEWER: Eigenlijk wel ja.

RESPONDENT: en dan denk ik aah jeetje. En eeuuhm in Stockholm ja goed dan is het ook wat bezielt me dan en dan denk ik ja [stilt] ja ook een stukje ja die sfeer willen vasthouden weet je wel. Dat je denkt van even weer terug in die boeken of zo.

INTERVIEWER: Kunt u dat nog beter omschrijven? Even terug in de boeken?

RESPONDENT: Ja nou dat is kijk ik heb dat niet bij alles of zo hoor. Ja goed het zijn nu twee voorbeelden maar ik heb dat verder niet bij andere boeken dat ik want je hebt ook die Da Vinci Code en ik wil wel naar Rome, maar ik hoef die tocht niet te maken.

INTERVIEWER: Of ook geen Harry Potter, u hoeft niet het kasteel te zien?

RESPONDENT: Nee dat heb ik helemaal niet. Nee maar ik vond deze boeken, het hele verhaal eromheen he dat die man is overleden en dat hij zijn succes niet heeft mogen meemaken. Kijk ik hoef verder helemaal niet de hoofdpersonen te ontmoeten. Ik hoef die mensen allemaal niet te zien dat interesseert me niet. Het is gewoon de sfeer en dat ik denk ja ik hou ook gewoon veel van Zweden en ja ik proef ook wel die sfeer daar wel in terug. Ja het is ook wel een soort nieuwsgierigheid dat ik bijvoorbeeld denk bij die toren had ik ook met name ik was ook heel nieuwsgierig naar dat plekje van die Lisbeth Salander die dan in dat prachtige appartement helemaal uitzicht over Stockholm. Toen ik dat in de film zag toen dacht ik ohh ik wil wel een keer naar Stockholm lijkt mij zo'n mooie stad. En

toen ik daar was toen dacht ik nou dan lijkt het me ook lijk om dat plekje gewoon eens te zien. En kijk weet je het is ook geen straf om door Stockholm te lopen. Het mes snijdt ook aan twee kanten. Je leert zo'n stad ook heel goed kennen.

INTERVIEWER: En meestal is dat gedeelte van de stad ook niet zo bekend dus dan is dit wel een goede gelegenheid om er wat meer informatie over te krijgen. Dat Södermalm

RESPONDENT: Ja dat is echt een prachtig, prachtig stuk van Stockholm dat is echt geweldig. Wij vieren oud en nieuw dit jaar in Stockholm. Dan hoe ik die tour niet meer te doen, maar ik ga wel naar dat deel want dat vind ik gewoon prachtig daar zou ik wel willen wonen.

INTERVIEWER: Maar u gaat niet speciaal weer naar die plekken om te kijken?

RESPONDENT: Nee nee dat denk ik niet. Niet speciaal.

INTERVIEWER: Niet dat u zoiets heeft van misschien had ik het fout laat ik eens gaan kijken. Dat u het even van te voren heeft terug gezocht.

RESPONDENT: Nee ik denk niet dat wij dat gaan doen.

INTERVIEWER: Wanneer had u deze tour nou ook al weer gedaan?

RESPONDENT: In mei, afgelopen mei.

INTERVIEWER: Oké en kunt u zich nog wat herinneren van de omvang van de groep die toen daar meeliep?

RESPONDENT: Die was vrij groot wel een man of twintig.

INTERVIEWER: Heeft u dat op een zaterdag gedaan?

RESPONDENT: Ja dat klopt.

INTERVIEWER: En weet u ook nog uit wat voor landen die mensen kwamen?

RESPONDENT: Ja Amerika, dat was wel opvallend heel veel Amerikanen. En wat Nederlanders en ook wat Belgen. Maar volgens mij was het merendeel Amerikaans. Ook een paar Italianen, maar dat weet ik niet helemaal meer zeker. Maar er waren opvallend veel Amerikanen. Het was ook wel grappig want de avond daarvoor hadden ze net de filmopnames gemaakt. De Amerikaanse filmploeg.

INTERVIEWER: Dat las ik inderdaad op uw blog

RESPONDENT: Ja dat was ook echt heel gek. Wij begonnen en ze waren daar vreselijk bezig om de boel schoon te maken. Wij begrepen dat eerst helemaal niet. Er was echt een enorme herrie op het punt waar wij startten. Ze waren dus bezig om alle sneeuw van de daken af te spuiten. Dat zagen we ook later pas dat er allemaal nep sneeuw lag [lacht]. En drie weken daarvoor was het gewoon nog helemaal vol sneeuw in Stockholm dus dat vond ik wel heel gek [lacht]. Eigenlijk gewoon drie weken te laat. In Stockholm ligt meer dan de helft van het jaar sneeuw. Dan kom je uitgerekend drie weken te laat. Dat was wel verbazingwekkend. Goed.. ehh ik denk dat het daar nu ook heel erg leeft hè in Amerika.

INTERVIEWER: Ja er wordt ook veel over op internet geschreven en ze willen het natuurlijk beter maken dan de Zweedse films. Ze willen het echt zeg maar overtreffen.

RESPONDENT : Nee na ja ik vind dat weer heel Amerikaans. En ja ik bedoel je mist natuurlijk straks de Zweedse taal. Dus ja, maar ik ga er wel naar kijken.

INTERVIEWER: En even terugkomend op de tour met wie deed u deze tour?

RESPONDENT: Met mijn man.

INTERVIEWER: En hoe keek u tegen die tour aan? Heeft u zich bijvoorbeeld ergens op voorbereid.

RESPONDENT: Nee we hebben gewoon tickets gekocht. We hebben gewoon gereserveerd en verder niet nee.

INTERVIEWER: Had u bepaalde verwachtingen? U had natuurlijk wel Wallander gedaan dus misschien had u gedacht dat het meer gedetailleerd was?

RESPONDENT: Nee ik had er wel heel veel zin in en ik was ook heel benieuwd van hoe dat zou gaan en ja nee ik dacht niet van.. ik bedoel ik hoopte wel langs het huis van Lisbeth Salander te gaan dat had ik wel dat stukje wilde ik wel zien. En ja verder hadden we het erover van goh he op een geven moment zat zij dan die Lisbeth Salander staat dan te wachten voor het kantoor van Millenium en toen dacht ik nou daar loop ik dan binnenkort ook ja nee ik had er niet speciale verwachtingen van. Het was wel heel leuk toen wij thuis kwamen hadden wij met vrienden daar waren wij al mee begonnen. Daar hebben we twee keer een Millennium weekend gehad. Hebben we wel eens vaker gedaan gewoon voor de gein. En dan komen ze bij ons eten en dan eten we vis zogenaamd Zweeds en dan kijken we naar die films. Dat hebben we twee weekenden gedaan. Het tweede weekend was dus nadat wij uit Stockholm kwamen en dat was heel leuk om dat weer te zien. Dan zie je gewoon plekjes in Stockholm en dan herken je. Dan denk je hè verrekt en dat is gewoon heel leuk. Dat vond ik gewoon leuk om Stockholm.

INTERVIEWER: Maar dat was de tweede keer dat u de films had gezien?

RESPONDENT: Nee hoor tweede of derde keer. Dat geloof ik ja.

INTERVIEWER: Waarom wilde u zo'n avond houden had dat een speciale reden?

RESPONDENT: Dat zijn zeg maar hele goede vrienden van ons en die hadden de boeken niet gelezen en die hadden de films nog niet gezien. Die hoorde wel altijd hele enthousiaste verhalen van ons. Toen zeiden we jullie moeten ze echt een keertje zien. En eeh toen hebben we gezegd dan komen jullie gewoon een weekend bij ons dan eten we Zweeds en dan blijf je slapen dan gaan we tot diep in de nacht door. Nou en dat hebben we toen gewoon gedaan. Het was eigenlijk meer ook om de gezelligheid. En die waren toen ook verkocht.

INTERVIEWER: Zijn ze nu ook overtuigd om de boeken te gaan lezen?

RESPONDENT: Nee die gaan de boeken niet meer lezen. Dat zie je wel heel vaak. En mijn oudste dochter. Ik heb een dochter van eenentwintig en die heb ik ook gewoon die film gegeven. Die wist dat ik ook heel enthousiast was die hadden de boeken ook nooit gelezen. En die waren ook helemaal verkocht. Het zijn nogal dikke boeken dus mensen grijpen eerder naar de films denk ik.

INTERVIEWER: En nu nog even terug naar die tour. Had u een moment dat u de hoofdpersoon op locatie kon voorstellen? Had u een moment van herkenning?

RESPONDENT: Nee nee dat had ik niet. Wat ik al zei sommige plekjes.. kijk dat huis van Lisbeth Salander toen had ik wel een herkenning van het uitzicht zeg maar. Maar niet zo zeer van o ja ze liepen hier o zo dat had ik niet.

INTERVIEWER: Maar u herkende niet de plaatsen die u had gezien in de film? Of over had gelezen in de boeken?

RESPONDENT: Ja ... ja een soort koffieshop die wel. Maar kijk er was ook bijvoorbeeld een restaurant waar ze dan gingen eten en dat was mogelijk dat ene restaurant, maar kijk er waren zo veel plekken in het boek ja waarvan men vermoed dat hij die bedoelt en eeh ja of bijvoorbeeld de straat klopt, maar dan zit er geen café of winkel dan zit het net andersom zeg maar hè. Maar goed het was ook meer de combinatie hoe deze mevrouw het ook allemaal vertelde. Zij vertelde het echt heel boeiend, maar ja dat maakt het ook gewoon ja heel interessant. En ook gewoon het sjouwen [lacht] want je sjouwt echt meer dan twee uur door Stockholm echt door die wijk. Dat is ook wel heel grappig ja gewoon heel mooi om dat allemaal te zien.

INTERVIEWER: Oké ja en hoe verliep de tour volgens u? Heeft u daar iets over te zeggen?

RESPONDENT: Nou ja we hadden niet heel veel contacten met mensen in de groep. Dus ja het verliep allemaal wel harmonieus, maar het is niet dat je nou met die mevrouw naast je ging kletsen.

INTERVIEWER: U ging eigenlijk meer voor uw privédoel?

RESPONDENT: Ja iedereen liep daar gewoon een beetje... want er waren ook wel Nederlanders bij, maar wij hadden verder ook niet echt contact of zo van goh hebben jullie de films gezien en blabla dat hadden we helemaal niet.

INTERVIEWER: en... [onderbreking door respondent]

RESPONDENT: Maar dat vond ik ook helemaal geen punt hoor. Ik hoef ook niet zo nodig met iedereen alles te delen. Nee ehh ja ik vond het even mooi onze hoogste punt van onze vakantie. We hebben zoveel gedaan in Stockholm, maar ik vond dit wel een van de leukste dingen. Wij hadden een flatje gehuurd van een fotograaf midden in Stockholm. Dat was echt geweldig.

INTERVIEWER: Bent u ook naar een van die eilanden geweest waarvan wordt gezegd dat daar zijn zomerhuisje is?

RESPONDENT: Nee dat hebben we niet gedaan. Dat hoeft niet. Hij beschrijft in zijn eerste boek dan gaat hij naar Hedenstad, maar dat bestaat helemaal niet, maar dat is mogelijk wel iets in de buurt boven Stockholm. Wij hadden wel zoiets van goh dat ziet er wel mooi uit dat is wel leuk om daar even te kijken. Het bestaat ook helemaal niet, maar het lijkt er misschien op en toen hadden wij zoiets ach het is allemaal wel best.

INTERVIEWER: En welke herinneringen van het boek kunt u koppelen aan de bezochte locaties? U zei net het appartement van Lisbeth Salander, welke herinneringen heeft u nog meer?

RESPONDENT: Eehm [stilte] Ook wel zijn huis dat zie je ook grotendeels dan van binnen. Dat kan ik nu, nu ik dat huis heb gezien kan ik dat zeg maar ook meer plaatsen. Het huis en de buitenkant en de binnenkant passen voor mijn gevoel zeg maar wel bij elkaar. Ik kan me daar wel een voorstelling van maken. Ook momenten van nou wat ik net ook zei van dat ze uit dat kantoor stapt van Millennium. Er zijn nog wel meer plekken aan het water waar ik van denk oké ja. Het is meer een soort herkenning van plekjes in het boek, maar niet zozeer een deel van het verhaal of zo.

INTERVIEWER: Oké en welk onderdeel vond u het leukst van de tour?

RESPONDENT: Eehm wel onderdeel... [stilte] jaa eehm.

INTERVIEWER: Of heeft u meerdere onderdelen die u het leukst vond?

RESPONDENT: Ja nou weet je het is niet zozeer een onderdeel hè voor mij was het gewoon het begin van die wandeling en het eind. En ik ken wel een moment op een gegevenmoment stonden we op een pleintje en toen vertelde die gids dat de bokser die in het boek voorkomt dat die in de film meespeelt dat die man dus echte bokser is die in de film meespeelt. En die wist dus helemaal niet dat hij in het boek beschreven was als die ene bokser. Nou en die deed dus mee. Die speelt zichzelf in de film en dat vond ik wel nieuws. Dat moment kan ik nog wel heel goed herinneren. En zij vertelde bijvoorbeeld ook hoe dat is gegaan met het aanbieden van het manuscript aan een uitgeverij. Hij heeft dat boek ooit aangeboden aan zeg maar een hele ja zeg maar een hele goede uitgeverij in Zweden en die hadden het eigenlijk ongelezen weer terug gestuurd. En toen hij is daar weer met het hele pakket weer terug gegaan en toen heeft hij het weer aangeboden en is het vervolgens weer geweigerd.

INTERVIEWER: Ja.

RESPONDENT: Na ja goed kijk als we nu kijken dan zullen die mensen zichzelf wel voor hun kop slaan dat ze dat boek geweigerd hebben [lacht]. Dat boek is vervolgens naar een andere uitgever gegaan en die uitgeverij die zit ook midden in Stockholm. Dat vond ik ook wel grappig. Daar waren wij bij toeval ook een keer langsgelopen. En toen dacht ik he verrekt daar zit die uitgeverij. Zulke dingen ja.

INTERVIEWER: Dus eigenlijk ook de informatie van de gids zorgde voor meer herkenning en diepere informatie?

RESPONDENT: Ja meer nieuws hè, meer informatie.

INTERVIEWER: Ja. En met welke mensen heeft u uw ervaringen gedeeld achteraf?

RESPONDENT: Nou met vrienden. Ja met name met vrienden gewoon he als je... ja met name met vrienden. Ik heb het ook wel met mijn familie over gehad over onze vakantie gehad. Maar zover ik weet lezen zij die boeken niet. Nou en dan ga ik het ook niet heel uitgebreid vertellen of zo. Maar met name met vrienden en kijk mijn man is fotograaf.

INTERVIEWER: Oo oké oh ja?

RESPONDENT: Ja en die heeft daar gewoon ontzettend wil foto's van gemaakt.

INTERVIEWER: En waarvan hebben jullie foto's van gemaakt?

RESPONDENT: Ja stiekem hoor, want dat mocht niet. We hebben ze gewoon stiekem genomen [lacht].

INTERVIEWER: Heeft hij filmopnames gemaakt of alleen foto's?

RESPONDENT: Nee hij heeft alleen foto's gemaakt. Nou zij zei direct aan het begin van de tour no pictures. Had jij ook die mevrouw?

INTERVIEWER: Nou ze heette Mia.

RESPONDENT: Met die bril op?

INTERVIEWER: Ja die ja. En volgens mij doen ze per seizoen een gids of zo. En in de winter is het weer iemand anders. Misschien zijn ze voorzichtig omdat Zweden soms niet in een heel goed daglicht komt te staan door Stieg Larsson.

RESPONDENT: Maar kijk Stieg Larsson en Mankell die zetten Zweden natuurlijk inderdaad in een heel ander daglicht. Kijk in Europa denken we allemaal dat het in Zweden allemaal heel braaf toegaat. Maar ja je hebt daar natuurlijk die extreem rechtse groeperingen.

INTERVIEWER: Ja

RESPONDENT: Als je heel veel geld hebt dan hoor je er goed bij, maar ja als je een beetje aan de onderkant en je bent gekleurd dan heb je het in Zweden aardig moeilijk alleen wordt dat heel erg in het geniet gedaan. Wat dat betreft is Zweden niet zo'n net land.

INTERVIEWER: Maar nog even teruggaande naar de foto's. Waar heeft uw man foto's van gemaakt?

RESPONDENT: Ehhh ja dan moet ik even kijken...ik heb wel een hele map met Millennium foto's.

INTERVIEWER: Zijn dat ook de foto's die u op uw blog heeft staan?

RESPONDENT: Ja ik heb er wel meer, maar dan moet ik even kijken of ik die hier op mijn computer heb staan. Hij heeft er ook een paar van mij gemaakt [lacht]. Ik heb een hele map met Millennium.

INTERVIEWER: Maar u heeft u bepaalde foto's waarin u of uw man bepaalde scènes uit het boek of de film representeerde?

RESPONDENT: Nee daar zijn wij veel te nuchter voor. Nee [lacht] Mijn man zou het kunnen bedenken maar nee dat hebben we niet gedaan. Ik heb ook een foto van die wesp. Heef ze die jullie ook laten zien?

INTERVIEWER: Ja die wesp inderdaad. Wat weet u daar nog van?

RESPONDENT: Dat beeldje ja dat is door een onbekende kunstenaar gemaakt en daar geplaatst. Ik vond het wel grappig. Ja weet je ik heb het op de foto gezet niet zozeer omdat het nou uit het boek komt, maar ik vind het een heel grappig dingetje. Ik kan me nog wel goed herinneren toen we daar met de gids waren. Dat beeldje ja dat is door een onbekende kunstenaar gemaakt en daar geplaatst. Ik vond het wel grappig en bijzonder. Het leek net of Lisbeth even wat van zich liet horen tijdens de tour. Dat kan natuurlijk helemaal niet, maar het is als iets symbolisch. Vooral door het feit dat de gids er zo goed over vertelde leek het even een soort teken.

INTERVIEWER: Het is eigenlijk een soort van iets symbolisch hè?

RESPONDENT: Ja ook, maar ik vind het ook wel een mooi iets. Dan denk ik van goh ja kijk als ik het niet had geweten dan had ik het misschien ook op de foto gezet dus zo werkt het ook wel een beetje bij mij. Als ik het mooi vind dan zet ik het op de foto.

INTERVIEWER: Ja en voor wie zijn die foto's bedoelt? Wat gaat u er mee doen?

RESPONDENT: Nou niks nee nou ja goed mijn man is fotograaf en die is dag en nacht fotograaf dus die maakt als het even kan overal foto's van. Dus eeh ja we hebben duizenden foto's soms verkoopt hij die foto's, maar dit zijn gewoon vakantiekiekjes. En ja het zijn gewoon kiekjes.

INTERVIEWER: ja.. en wat heeft het bezoeken van deze locaties uiteindelijk voor u betekend?

RESPONDENT: Nou eehm vooral ook mijn enthousiasme voor Stockholm. Ja we houden heel veel van reizen. We gaan heel graag vaak weg en eeh ja ik vind Stockholm leuk. Ik vind het echt een mooie stad. En ik zou er wel willen wonen ja ik kan me wel voorstellen dat ik daar rondloop zeg maar. En nou ja goed wij hadden daar een flat gehuurd van een fotograaf bij toeval. Ja dat klikte ook niet dat we nou dikke vrienden zijn geworden of zo, maar ja wel een leuk contact aan over gehouden. Met oud en nieuw gaan we er weer heen en dan gaan we weer in de flat zitten.

INTERVIEWER: Maar echt het bezoeken van de locaties die verbonden zijn aan het boek en aan de film, wat heeft dat voor u betekend? Om die juist te zien?

RESPONDENT: Nou ja gewoon leuk. Nou goed om te zien dat, dat het was zeg maar hè. Bijvoorbeeld die koffiешop die bar die was grappig om te zien. Daar was het ook heel erg druk en daar stop je dan ook voor hè? Vlak daarvoor ja dat vond ik.. nou weet je wat heeft het betekend dan klinkt het allemaal heel zwaar. Ik ga de tour niet weer een keer doen. Niet zoals jij vertelde van die Amerikaan in juni die het weer deed.

INTERVIEWER: Miste u dan niet de sneeuw? In de films en in het boek is het een beetje donker en koud. Was het mooi weer toen in mei?

RESPONDENT: Ja in het begin niet, maar toen wij die wandeling deden wel.

INTERVIEWER: Toen ik de tour deed was het ook best wel warm, vooral op zaterdag. Mensen vertelden mij toen dat ze het niet echt vonden kloppen, omdat als ze aan de Millenium Trilogie dachten, dat ze dan meer kou en donker zagen. Had u dat niet?

RESPONDENT: Nee nee ik kan me voorstellen dat mensen dat zeggen, maar nee ik dacht dat niet.

INTERVIEWER: Heeft u souvenirs meegenomen zo ja wat voor?

RESPONDENT: Ja dat zei zij ook. Dat willen ze niet hè. Geen souvenirs shop. Ik heb alleen de kaart.

INTERVIEWER: De map bedoelt u?

RESPONDENT: Ja die hebben wij wel gekocht.

INTERVIEWER: Waarom hebben jullie die map gekocht?

RESPONDENT: Ja om nog even te kijken waar we geweest waren, maar als je me nou zou vragen waar die ligt dan oei ik het niet weten [lacht].

INTERVIEWER: En nu thuis, hoe kijkt u nu tegen de boeken en films aan nu u die tour heeft gedaan? En is er wat veranderd?

RESPONDENT: Nou ik was al enthousiast, ja ik vind het nog steeds leuk, maar ik ga niet weer die boeken nog een keer lezen of zo. Ja en die films ja die hebben we nu kort geleden nog weer eens gezien. Maar dat zal ongetwijfeld wel een lange tijd duren voordat we die weer gaan kijken.

INTERVIEWER: Maar u heeft niet tijdens de tour het gevoel gehad dat u 'part of the film' was als het ware?

RESPONDENT: Nee, maar dat is ook nooit mijn opzet geweest. En ik denk ook niet dat ik dat heb.

INTERVIEWER: Ik heb het gevoel dat de Amerikanen dat sterker hebben. Zij willen dat juist wel. Misschien zijn wij daar te nuchter voor.

RESPONDENT: Ja dat zou heel goed kunnen.

INTERVIEWER: Oké en dan heb ik nog een laatste vraag. Waarom heeft u eigenlijk een blog van de tour gemaakt? En wat wilt u hier mee doen?

RESPONDENT: Nou weet je ik heb meer dingen op mijn blog gezet van Stockholm en dit was gewoon een van de hoogtepunten. Nou die blog zie ik meer als een soort plakboek. Vroeger maakte ik plakboeken als ik op vakantie was en daar plakte ik alle tickets in en toestanden plakte ik dan en daar schreef ik verhaaltjes bij en dat doe ik nooit meer. Nu doe ik het op deze manier dus dit is mijn plakboek.

INTERVIEWER: Maar is het alleen voor u bedoelt? Is het ook voor andere mensen bedoelt?

RESPONDENT: Het staat op het internet dus andere mensen kunnen het ook lezen. Nou ja wellicht voor hun leuk of niet leuk, maar dat maakt mij eigenlijk niet zo veel uit. Ik ben me er ook wel van bewust dat het door andere gelezen kan worden.

INTERVIEWER: Is dat dan ook de bedoeling? Wilt u daar mensen mee bereiken? Of wilt u uw ervaringen delen?

RESPONDENT: Het is in eerste instantie voor mijzelf, maar kijk ik kan het natuurlijk ook gewoon op de computer doen zonder dat ik het op het internet zet. Maar ja ik bedoel andere kunnen het dan ook lezen en dat is denk ik leuk meegenomen of niet. Kijk je kunt het leuk vinden of niet en dat maakt me eigenlijk niet echt uit.

INTERVIEWER: Wanneer pakt u dit blog er dan bij?

RESPONDENT: Nou heel af en toe kijk ik er nog wel eens naar, maar dat ook meer om de combinatie met de foto's zeg maar. En gewoon even terug keren naar de herinnering, maar dat heb ik niet alleen hierbij hoor dat heb ik bij alle dingetjes.

INTERVIEWER: En u laat het erop staan?

RESPONDENT: Ja nou het is gewoon ja een hobby.

INTERVIEWER: Dan wil ik u ontzettend bedanken voor uw medewerking en uw antwoorden. Mocht ik nog vragen hebben is het dan goed als ik uw mail? Ik kan uw het transcript ook opsturen als het af is. Heeft u zelf nog toevoegingen?

RESPONDENT: Ooh mijn man is hier nu net en mocht je nog foto's willen dan kun je mij ook gewoon mailen.

INTERVIEWER: Ik zal even kijken wat ik zelf aan foto's heb, nou hartstikke fijn misschien mis ik nog wat dan mail ik u gewoon. Hartstikke bedankt in ieder geval.

Naam: Bart van Spek

Leeftijd: 55

Beroep: Accountmanager

Woonplaats: Den Haag

Nationaliteit: Nederlandse

Datum: 19 juni 2011

Tourdeelname: 8 juni 2011: 18.00

RESPONDENT: Bart (55 JAAR, ACCOUNT MANAGER,) LOKATIE: DEN HAAG 19 JUNI 2011,
TIJD: 17.30

INTERVIEWER: Rosalie

RESPONDENT: Bart

INTERVIEWER: Wanneer kwam u voor het eerst in aanraking met de millennium trilogie?

RESPONDENT: Nou.. phoe ik denk een jaar of twee en half geleden of zo. Een collega was het boek aan het lezen. Een van die boeken deel een geloof ik en die zei van god dat is hartstikke goed dat moet je lezen. En toen wilde ik het wel gaan lezen, maar toen was die film net uit, het eerste deel en toen heb ik dat en toen ben ik naar de film gegaan en heb eigenlijk nooit meer die boeken gelezen. Ik heb wel alle drie de films gezien.

INTERVIEWER: En de eerste heeft u in de bioscoop gezien?

RESPONDENT: ehmm de eerste heb ik in de bioscoop gezien ja... ja met mijn dochter geloof ik. Moet ik even denken hoor. Geloof het wel ja. Ja met mijn dochter.

INTERVIEWER: Maar u zij net dat u wel de films heeft gezien en niet de boeken heeft gelezen. Wat is uw mening over de films?

RESPONDENT: Nou ik vond het eh het eerste vond ik echt heel goed. Vond ik een goed verhaal, vond ik spannend, ja het einde misschien een beetje ja dat hoefde van mij niet zo. Ik vond het echt een beetje onwerkelijk dat het eigenlijk leek opgelost en toen ging het nog even door. En eh het tweede en het derde vond ik ook wel aardig, maar bij het derde had ik voornamelijk een beetje het gevoel goh dat is wel helemaal volgestopt. Ik snap het niet helemaal meer. En toen was ik ook een beetje mijn interesse kwijt laar ik heel eerlijk zijn.

INTERVIEWER: Maar wilde u dan juist niet de boeken gaan lezen? om het dan juist te begrijpen.

RESPONDENT: Ja misschien wel. Maar de boeken zijn wel erg dik laten we wel wezen.

INTERVIEWER: Maar het leest wel heel snel

RESPONDENT: Ja dat is wel waar [stilte] Ja maar.. ja misschien wel. Misschien ga ik dat wel doen want ik vond het wel interessant. En ik heb bijvoorbeeld.. laats was ik in Zweden en dat was wel grappig toen heb ik nog een oud boekje van Sjöwall en Wahlöö meegenomen. Dat had ik.. mijn zus had dat altijd. Die las die dat was heel erg in en dat is van een Zweedse schrijver, nee een misdaadschrijvers echtpaar. Toen dacht ik van nou misschien wil ik wel meer lezen van Wallander of Stieg Larsson. Het zou best eens kunnen, maar nog eventjes niet want ik heb het erg druk.

INTERVIEWER: Kunt u zich identificeren met een van de personages?

RESPONDENTEN: uhhmm [stilte] nee niet echt. Nee

INTERVIEWER: Helemaal niet? Wat vindt u bijvoorbeeld van Lisbeth?

RESPONDENT: Ja ik vind het wel een karakter, sterke vrouw, maar nou ja identificatie [stilte] ze is geen patiënt. Ze is toch wel een krachtig en slim persoon die een eigen weg kiest. Dat vind ik wel knap, maar voor de rest is het natuurlijk wel leuk om een vrouw te zien die zo los is op de computer en die daar dan ook zoveel van weet.

INTERVIEWER: En die Mikael?

RESPONDENT: Jaa die Mikael ja daar heb ik niet zo veel mee. Dat is wel grappig dat je dat zegt. Hij is niet onsympathiek, maar hij is een beetje nietszeggend. Maar misschien moet ik daarvoor de boeken lezen want dan worden de personages toch meer uitgewerkt. Ik hoorde dat er de relatie tussen die Mikael en Liesbeth veel beter wordt beschreven in het boek. Dat is hartstikke leuk dat het dan juist uitgebreid is dat heb je dan niet echt in de films. Daar hebben ze helemaal geen relatie, behalve dan een beetje in het eerste deel.

INTERVIEWER: Ja die liefdes relatie wordt zeker beter beschreven in de boeken. Dat hoorde ik ook van meerdere respondenten. [stilte] Wat waren uw motivaties om deel te nemen aan de tour? De Millennium tour? En wanneer hoorde u van deze tour?

INTERVIEWER: Nou het zit zo ik moest naar Stockholm sowieso voor werk. En toen had ik nog wat vrij en dan kon ik Stockholm zien en dan kun je er gewoon rondlopen dat is hartstikke leuk, maar ik wilde ook wel een keer wat andere dingen. En toen liep ik voorbij het ehh City Museum ja in Slussen en toen zag ik dat, dat kon die zelfde avond nog. Woensdag avond. Dat vond ik wel heel leuk en toen heb ik die tour gedaan. Dat was eigenlijk de reden. Als ik die films nooit had gezien dan had ik het waarschijnlijk niet gedaan. Ik vind een leuke manier om een keer op deze manier door zo'n stad te lopen met een gids.

INTERVIEWER: Maar u wilde liever door de stad lopen om meer te zien van Stockholm, of echt om te kijken welke karakters je zou herkennen en zo?

RESPONDENT: Nou voor mij waren het echt twee dingen. Ik vind het ja ik vind het ook een manier om iets anders te zien als ik door de zelfde oude gebouwen zou lopen door een oude stad op zo dan zou ik denken dat het niet echt veel toegevoegde waarde zou hebben of zo. Dit is ook een ander deel van Stockholm. Nou en bovendien herken je dingen uit die boeken en dat geeft het toch een andere

dimensie. Als het nou een gewone citytour was dan had ik het niet echt gedaan. Maar omdat ik ook de films had gezien vond ik het wel heel leuk. En dan herken je ook een heleboel dingen. Het huis waarin die heeft gewoond en dat soort dingen. En het kantoor. Het Millennium kantoor en wat zij gekocht heeft natuurlijk. Dat prachtige appartement. Dat herkende ik wel dat was wel heel erg leuk.

INTERVIEWER: U reide dus alleen?

RESPONDENT: Ja ik was daar voor de zaak.

INTERVIEWER: In welke mate heeft u affiniteit met de Trilogie? Of met het genre detectives? Kunt u daar iets over vertellen?

RESPONDENT: Nou ja ik had [stilte]. Wat ik heel erg leuk vind is eehhm ik ben niet een hele erge misdaadgenre fan of zo, maar wat ik wel heel leuk vind in die Zweedse misdaadromans, series en zo dat er heel veel van de maatschappij in voor komt. Dat er heel veel bloot wordt gelegd dat je normalitair niet ziet. Je komt in Zweden en je ziet dat het een heel rijk land is eehum. En dat het best een hele rijke historie heeft. Dat zie je ook wel als je er rondloopt. Je hoort en je leest wel heel veel over Zweden over de socialistische welvaartstaat he. Dat mannen en vrouwen evenveel werken en noem maar op. In die misdaadseries komen heel veel dingen aan de orde zoals de achterkant van Zweden ook. Dus dingen zoals het fascisme. Daar wist ik echt niet zo veel van dus dat is best interessant. En hoe de Russen daar connecties hebben en zo.

INTERVIEWER: Het is ook denk ik zo dat tegenwoordig die detectives en die thrillers nu heel erg populair aan het worden zijn. In Scandinavië en zo.

RESPONDENT: Ik denk dat, dat vroeger al was. Wat ik je al zei hè van dat Sjöwall en Wahlöö, maar dat zijn boeken en daar komen ook echt karakters in voor. Politieagenten die zich ontwikkelen of niet ontwikkelen. De maatschappij hoe die in elkaar zit. En dingen die helemaal niet functioneren. En ik was nou in Stockholm en dan zie je dat er in bepaalde boekjes wordt beschreven hoe dat in het verleden bepaalde wijken helemaal kapot zijn gemaakt. En toen las ik in dat boekje in die tijd dat die wijken helemaal kapot werden gemaakt en nieuwe gebouwen daar hebben neergezet dus dat ehh [stilte] dat vindt ik dus wel leuk van die Zweedse boeken ze zijn en spannend, maar ze zijn niet hol zeg maar ze hebben echt wel wat erbij. Dat vind ik heel leuk.

INTERVIEWER: Hoe heeft u zich voorbereid op de tour?

RESPONDENT: Nou ja voorbereid op de tour?

INTERVIEWER: Had u bepaalde verwachtingen?

RESPONDENT: Nou ja ik had woensdagochtend wat was het middag. Tegen de middag heb ik geboekt. Eehum ik heb nog wel heel eventjes wat van die wijk gelezen. Ik heb me niet heel erg voorbereid, maar wat ik verwachtte dat was wel dat ik gebouwen zal zien en herkenningspunten. Ik vond het leuk om die winkel te zien: 7Eleven met die spulletjes en toch te bedenken wat ze allemaal at. Pizza en zo en heel veel koffie. Ja dat is ook wel wat in Zweden. Het schijnt dat het, het een of twee

na grootste land zijn die veel koffie drinkt. Die koffie is echt echt niet te drinken [lacht]. Elke keer als ze koffie drinken in die film dan denk ik ook van nou..

INTERVIEWER: Heeft u wel eens eerder een tour zoals deze gedaan?

RESPONDENT: Nee wel een stadstour.

INTERVIEWER: Maar niet echt een mediatour zoals dit?

RESPONDENT: Even denken.. heb ik wel eens dat gedaan? Ehm nou ik ben wel eens in de buurt, maar dat heb ik toen eigenlijk niet doorgezet. Ik was in Andorra en toen wilde ik wel naar Montejoux gaan dat is in de Pyreneeën. Er schijnt daar niet zo heel veel van over te zijn. Eehmm er heeft ook een Franse schrijver een jaar of twintig daar een boek over geschreven. En dat ging over de Kataren en dat soort dingen.

INTERVIEWER: En er wordt dus in dat boek beschreven hoe die stad eruit ziet?

RESPONDENT: Ja, maar daar is niks meer van over hoor. Bijna niks, maar je hebt wel tekenen en het landschap en zo. Dus dat is wel leuk. Het echt mediatoerisme daar heb ik niet zo veel ervaring mee. Wel meer archeologische dingen.

INTERVIEWER: Misschien is dat ook echt meer literair toerisme, dat valt ook wel een beetje onder het mediatoerisme.

RESPONDENT: Maar ik vind het wel leuk om een thema aan een vakantie te knopen zeg maar.

INTERVIEWER: Waarom vindt u dat dan leuk?

RESPONDENT: Nou omdat dat een dimensie meer geeft. Als ik naar Griekenland ga dan vind ik het toch leuk om een Grieks boekje mee te nemen. En dan wil ik meer weten over de geschiedenis van Griekenland. Nou ja bijvoorbeeld op Lesbos, misschien is dat het wel een beetje. Lesbos en dan ga je daar even kijken van wat doet het je herinneren aan die oude Grieken en aan die dichteres die daar was. Maar ik wil maar zeggen dat als ik diepgang kan geven. Even ietsje meer dan doe ik dat wel. Ik wil graag weten wat er is en wat er speelt.

INTERVIEWER: Ja

RESPONDENT: Ik heb bijvoorbeeld wel bijvoorbeeld dat stadje wat ook in dat boekje voorkomt dat ik naar Stockholm had meegenomen, dat ligt heel dicht bij Kopenhagen. Heel belangrijk is daar de veerboot die op en neer gaat. Maar die is er helemaal niet meer. Dat is nou een grote brug tussen Zweden en Kopenhagen. Dat waar die veerboten en zo waren dat is nu een kustplaats. Daar is een stukje geschiedenis, maar dat is nu dus veranderd. Maar dat wordt dus in dat boek beschreven.

INTERVIEWER: Nu wil ik graag nog even terug naar de tour. Welk moment vond er plaats dat u de hoofdpersoon of hoofdpersonen op locatie kon voorstellen? Dus eigenlijk meer welke dingen herkende u van de films die u had gezien?

RESPONDENT: Nou dat 7Eleven dat vond ik wel. Toen dacht ik wel even van oh ja daar gaat ze weer. Het leek net alsof ze zo uit de winkel kon komen met haar pizza's en ander junkfood. De pizza's

en dat eten, maar ze zit natuurlijk heel fanatiek achter die computer, maar het eten is dan wel echt bijzaak.

INTERVIEWER: Maar in hoeverre had u herkenningpunten? Ook met wat de gids daar aan bijdroeg?

RESPONDENT: Nou ik vond de gids niet slecht hoor. Die nou.. dat huis dat ze gekocht had. Dat dure appartement. Ik had daar wel graag in willen kijken. Dat leek me wel wat. Ik denk ook dat het in werkelijkheid heel duur is. Het heeft natuurlijk heel mooi uitzicht. Maar dat uitzicht kon je dus ook niet heel goed zien, omdat het niet zo hoog was. Maar ik vond het ook een heel leuk deel van Stockholm. Normalitair zou je misschien wat makkelijker in de oude stad blijven hangen of daar bij het Vasa Museum. Maar bij dit stukje waren ook heel veel kleine galerietjes en zo. Ik heb daar ook met iemand koffie gedronken en samen met iemand die ook die tour had gedaan. Die Rolando uit Amerika. We hebben er nog wat over gepraat, maar ik had niet zo veel tijd. Ik moest weer..maar goed ik heb daar nog wat geslenterd, maar dat gaat allemaal zo snel. Dat was leuk.

INTERVIEWER: En hoe verliep de tour volgens u?

RESPONDENT: Ze had wel een beetje haast, maar ik vond het toch nog wel meevallen hoor. Het was een kleine groep het had van mij ook niet groter moeten zijn hoor. Ik was op woensdag dus het viel reuze mee. Ze gaf ook antwoord op de vragen die de toeristen stelden. Ik vond het heel leuk dat ehm [stilte]. Dat wespje, dat kleine wespje was daar neergelegd of vastgeplakt. Ik weet niet wie dat heeft gedaan, misschien wel een mediatoerist [lacht]. Ja dus dat was heel erg grappig, maar ik vond de tour wel goed gaan. Ze wist ook veel antwoorden op mijn vragen. Ik had wel een vraag aan haar of er nou veel Zweden op af kwamen, maar daar had ze niet zo erg antwoord op. Ze vertelde wel dat het in de winter ook plaats vond. Ja en wat ik ook wel grappig vond is dat ze wel een beetje liet doorschemeren dat de Zweden zelf het niet eens zo geweldig vinden. Juist misschien omdat er heel veel van de Zweedse maatschappij naar worden komen. Dat vinden ze misschien niet zo plezierig om dat dan te horen.

INTERVIEWER: Welk beeld heeft u uiteindelijk van de tour?

RESPONDENT: Nou ja leuk om te doen. Ik vond het leuk om dingen te herkennen. Ik heb een stukje van de film weer beleefd. Dan heb ik er wel meer zin in om die boeken te gaan lezen. En dan denk ik dat ik het wel weer anders lees dan dat ik het niet gezien zou hebben.

Ja..

INTERVIEWER: En eeuuhm in hoeverre kwam het beeld dat u had dan overeen met het 'werkelijke' beeld. Dus eigenlijk tussen feit en fictie.

RESPONDENT: Ik vind dat eigenlijk niet zo belangrijk. Kijk die gebouwen leken wel op die gebouwen. Ik vond het eigenlijk wel ja overeenkomen met wat ik dacht. Dingen die ik in de film ook had gezien. En ik denk dat als ik nu de boeken lees dat ik dat ook wel dingen ga herkennen van dat ik daar geweest ben. Maar nu ik in Zweden ben geweest weet ik wel meer over de maatschappij en wie weet nu als ik de boeken ga lezen dat ik het in een hele andere context zie.

INTERVIEWER: Heeft er nu niet een extra soort nieuwsgierigheid opgetreden om nu juist de boeken te gaan lezen?

RESPONDENT: Ja hoor, ik denk ook dat de boeken leuker zijn moet ik heel eerlijk zeggen. Het is niet vaak dat de films beter zijn dan de boeken dat is vaak cliché. Maar het zou me niet weerhouden om het nou te gaan lezen.

INTERVIEWER: Welke herinneringen van het boek kunt u koppelen aan de bezochte locaties? In uw geval welke herinneringen van de film?

RESPONDENTEN: Nou goed wat ik je al zei. Nou wat ik daarnet ook zei.. nou wat misschien wel grappig is dat heeft niet zozeer met die tour te maken, maar ik ben naar zo'n eilandje gegaan. En dat vond ik ook wel grappig zo'n eiland toen moest ik ook aan de boeken en de film denken. De film bedoel ik. Want een groot deel van de films speelt ook echt af op van die eilandjes. Dat eiland heb ik achteraf ook gezien en ik kreeg er wel een voorstelling van ja. Dus het heeft me wel geïnspireerd.

INTERVIEWER: Maar u had niet specifieke herinneringen bijvoorbeeld aan andere dingen? Dat zie je bijvoorbeeld bij fans van James Bond. Die zien dan bepaalde dingen die zich doen herinneren aan hun jeugd en zo.

RESPONDENT: Nou ja misschien is dit een beetje flauw, maar ik ben ook al de vijftig gepasseerd. Wel over dat boekje dat ik meegenomen had dus. Ik moet dan wel denken aan die boeken die ik toen heel leuk vond in mijn jeugd. Ik heb me er heel lang niet mee bezig gehouden en door de films ben ik er toch weer een beetje mee bezig geweest. En door die tour en zo en dan denk ik toch wel weer van goh dat is eigenlijk wel heel leuk om die spanning mee te maken en het in een bepaalde context te zien en zo en de relatie tussen personen, dus dat heeft me wel geïnspireerd om wat verder te lezen.

INTERVIEWER: Oké

RESPONDENT: Maar ik zit even te denken dat gebouw dus en nou er was wel een ding met die kroeg dat kon ik me niet zo goed voor ogen zien. Op een gegeven moment waren we bij een kroegje dat ik niet echt herkende. Of het was een soort restaurantje of koffietentje, maar dat kan ik me niet zo goed herinneren.

INTERVIEWER: Welk onderdeel van de tour vond u het leukste? En in hoeverre kwamen die overeen met de verwachtingen.

RESPONDENT: [stil] eehm 7Eleven en dat beestje vond ik heel leuk dat wespje. Dat was heel verrassend ja. En voor de rest nou dat beeld in de fontein, maar dat had meer met het boek te maken die zie je niet in de film. Ik hoorde dat van de gids dat, dat dus alleen in de boeken voorkwam. De drie zusters of zo toch? Dat beeld waar we eindigde dat was ook zo iets. De gids vertelde dat in het boek heel gedetailleerd wordt beschreven dat Lisbeth daar langsloep. De drie zusters of zo? Ik weet het niet meer precies. Maar dat herkende ik helemaal niet uit de film. Dat hoorde ik voor het eerst. Ik zou het eens moeten opzoeken in de boeken. Voor de rest die hele sfeer van dat Stockholm. Het was mooi weer. Het had net die ochtend ontzettend geregend. Toen dacht ik nog mijn hemel dit gaat de

verkeerde kant op. En ja toen bleek het heel mooi weer te zijn. En toen kreeg ik wel een beetje een idee van de sfeer en het idee van Stockholm. En de sfeer van Stockholm vond ik eigenlijk ook wel een beetje de sfeer van Stockholm zeg maar. Vooral ook omdat er een heleboel mensen bij waren die interesse hebben dan heb je wel een soort van gemeenschappelijkheid en dat kwam ten goede aan de sfeer zeg maar. En de sfeer deed me wel aan het hele Millennium denken.

INTERVIEWER: Wat bedoelt u met het hele Millennium? Zit u dat als een speciale wereld?

RESPONDENT: Nou ik bedoel meer dat alles wat er om heen zit hè, de boeken, de films en dan deze tour, en als de sfeer en het weer ook nog eens goed is dan alles compleet. Er waren wel wat meer fanatieke in de groep. Die wisten dan ook veel meer dan ik, dat vond ik leuk. Het was niet alleen de tour zelf, maar het feit dat mensen met een bepaald idee daar naartoe gaan. Er was een Canadees echtpaar hoewel ze Frans praatten, ik kan wel een beetje Frans dus daar had ik wel even contact mee. Het ging niet alleen maar over Millennium hoor, maar ze hadden het erover dat ze ook een paar dagen daarvoor een soort Koninginnedag hadden meegemaakt in Zweden.

INTERVIEWER: Ja

RESPONDENT: Maar zij waren wel fanatiek en ik heb gewoon ook een beetje een praatje gemaakt waarom ze daar waren. Die Amerikaan van de groep was ook heel grappig. Die was in Stockholm en die ging nog naar Kopenhagen en Oslo. Die was wel fanatiek, maar moest het derde deel wel nog lezen. Ik ben niet zo fanatiek, maar het heeft me wel gestimuleerd om verder te lezen.

INTERVIEWER: Heeft u foto's gemaakt? Of filmopnames? Waarom en wat gaat u hier mee doen?

RESPONDENT: Nee het stomme is dat ik mijn BlackBerry thuisgelaten en ik had ook geen camera bij me. Dat was wel heel jammer. Anders had ik het wel gedaan hoor ik ben altijd wel van het foto's maken.

INTERVIEWER: Waarom wilde u dat dan juist wel doen? Welke waarde heeft het voor u?

RESPONDENT: Nou voor mij geeft het dan wel een bijzondere waarde. Ik zou bijvoorbeeld zeker dat wespje gefotografeerd hebben en het uitzicht. Er was ook nog een tweede lift dat vond ik ook wel grappig. Je hebt een oude lift en je hebt er nog een.

INTERVIEWER: Maar als u foto's had gemaakt waarvan en wat zou u er dan mee doen?

RESPONDENT: Nou ik denk dat ik ze vooral gewoon voor mijzelf zou maken, omdat ik niet zo'n fanatieke fan ben. Het zou dan meer 'de memories' van het idee dit is Stockholm zijn. En van kijk aan andere mensen laten zien van ik heb de Millennium tour ook gedaan.

INTERVIEWER: En in hoeverre zou u dan de boeken gaan vergelijken en de films met de gemaakte foto's?

RESPONDENT: Nou als ik de boeken zou gaan lezen zou ik ze er bij pakken. Maar niet meer dan dat. Ik ben wel een op zoeker dat wel dus ik zou het wel gaan vergelijken. Maar pas als ik het ga lezen hoor. Nu zou ik het veel mee gewoon bekijken en aan mijn dochter en familie laten zien of zo.

INTERVIEWER: Wat voor soort souvenirs heeft u meegenomen?

RESPONDENT: Van Millennium?

INTERVIEWER: Ja van de Millennium Trilogie.

RESPONDENT: Nou ik heb per ongeluk de tour, nee de kaart meegenomen. Met die plattengrond. Ik was in het City Museum [lacht] je kunt namelijk de tour ook op je eigen houtje volgen, maar ik dacht dat het een foldertje was dus had het al gepakt en mij aangenomen. Toen bleek volgens mij achteraf dat je er voor moest bestalen 4 euro 50 of zo. Maar dat is wel een leuke herinnering van de tour, want daar staat van alles in beschreven. Die heb ik later nog doorgelezen en aan mijn kinderen laren zien die vonden dat erg leuk. Er was trouwens ook een Abbatour dat is ook wel leuk.

INTERVIEWER: En wat vindt u er nou van dat Hollywood de film opnieuw wilt gaan maken?

RESPONDENT: Ja soms zie je dat wel eens hè dat Hollywood een remake maakt. Dat vind ik wel grappig om te zien. Het is altijd leuk om een remake te vergelijken met het origineel. Dus daarom zou ik het best leuk vinden, want ik denk eerlijk dat.. nou van het eerste deel weet ik het niet daarvan denk ik dat dit beter is. Maar de laatste versie daarvan denk ik eerder van dat de Hollywood versie wel eens beter zou kunnen zijn. Ik vond het hier wel een beetje uitgesponnen. Dan heb ik het wel echt over de film.

INTERVIEWER: Wat heeft het bezoeken van deze locaties nou uiteindelijk voor u betekend?

RESPONDENT: [stilte] Tja ja een verschrikkelijk leuk tijdverdrijf natuurlijk en eehm.

INTERVIEWER: Maar juist die locaties.

RESPONDENT: Ja ik snap we wat je zegt. Ja wat het betekend heeft ja wat ik je al zei hè dat het me toch weer meer heeft weten te interesseren om toch weer een keer de boeken op te pakken. En ook ik denk zeker dat ik ook naar de Amerikaanse films ga. Gewoon omdat ik dat altijd wel leuk vind om me iets meer te verdiepen in dingen dan maar oppervlakkig te blijven, maar zonder er echt helemaal fan van te hoeven worden.

INTERVIEWER: Oké dan heb ik nu nog een eindvraag voor u. Hoe kijkt u nu na de tour tegen de boeken en de films aan?

RESPONDENT: Ik vind het nog steeds wel heel bijzonder waarom het nou zo populair is geworden.

INTERVIEWER: Die Scandinavische thrillers zijn zo populair en die tour ook vooral die op zaterdag.

RESPONDENT: Ja ik vind het toch wel bijzonder dat ze zo populair zijn geworden. Ik denk dat hij een hele goede manier heeft gevonden tussen de maatschappij en daarnaast een spannend verhaal. De vraag is of dat heel gekunsteld, maar hier is het heel natuurlijk ik denk dat ze daar gewoon heel goed in zijn. Ze schamen zich niet om allerlei zwakheden in de maatschappij te laten zien en zo.

INTERVIEWER: Vooral dat hele overkoepelde thema van: ‘Mannen die vrouwen haten.’

RESPONDENT: Het is natuurlijk geen uithang bord misschien als je zulke maatschappelijke thema's aankaart.

INTERVIEWER: Heeft u zelf nog wat aanvullingen op dit gesprek?

RESPONDENT: Nou als er meer was van de Millennium Trilogie dan zal ik wel willen zoeken. Het heeft me wel gestimuleerd. Om te gaan kijken en zo. Ik heb bijvoorbeeld Geert Mak in Europa gelezen. Nou als ik ergens ben op een bepaalde plek van zou ik die dingen wel gaan bekijken.

INTERVIEWER: Maar u zou niet speciaal naar iets gaan?

RESPONDENT: Nee niet speciaal denk ik. Ik ben wel zo iemand van als ik ergens naar toe ga en je hebt daar iets dan doe ik het wel.

INTERVIEWER: Nou dan wil ik u bedanken voor dit interview.

Naam: Jimmy Verhoeven
Leeftijd: 25 jaar
Woonplaats: Eindhoven, tijdelijk Stockholm
Nationaliteit: Nederlandse
Beroep: Student
Tour deelname: 11 juni 2011
Interview: Op locatie en afronding via skype

RESPONDENT: JIMMY VERHOEVEN (25 JAAR, STUDENT,EINDHOVEN) INTERVIEW OP
LOCATIE & SKYPE 11 JUNI, 18 JUNI 2011

INTERVIEWER: Rosalie
RESPONDENT: Jimmy

Voorafgaande en tijdens de tour

INTERVIEWER: Bedankt dat ik je wat vragen mag stellen. De eerste vraag is: Wanneer raakte u voor het eerst in aanraking met de Millennium Trilogie?

RESPONDENT: Ik ben altijd al een fan geweest van thrillers en detectives. Ik heb veel Scandinavische vertaalde boeken gelezen. Ik heb het eerste deel twee jaar gelezen en toen eigenlijk daarna gelijk de andere delen. Ik heb de boeken in het Engels gelezen, volgens mij hebben die boeken een andere titel of zo. Maar daarna ben ik eigenlijk de films gaan bekijken. Die vond ik minder leuk. Veel vrienden van mij vinden ze wel erg goed, maar ik hou het toch liever ehmm bij de boeken.

INTERVIEWER: Oke en wat vind je van de boeken en van de films?

RESPONDENT: De boeken vind ik echt zo goed geschreven. Vooral de uitwerking van de personages en uhm hoe ze zich ontwikkelen zeg maar. Echt knap van Larsson. Je bent de hele tijd geboeid. Ik kon ze niet loslaten. Na het lezen van het eerste deel ben ik eigenlijk snel weer begonnen met de andere delen. En ja wat ik van de film vind? Ik denk dat ze veel minder gedetailleerd zijn. Ze zijn echt niet slecht of zo dat echt helemaal niet, maar ze missen gewoon wat. Ja moeilijk om uit te leggen.

INTERVIEWER: Waar zit dan dat verschil dan zo in?

RESPONDENT: Nou wat ik eigenlijk al zei hè. Veel minder gedetailleerd. En ik hou er gewoon van om me dingen te kunnen inbeelden. Toen ik die films zag had ik bepaalde dingen helemaal niet verwacht zoals dat ik ze in mijn hoofd had.

INTERVIEWER: Nee? Hoe bedoel je dat?

RESPONDENT: Nou bepaalde situaties. Zoals ook in het deel 1 van de film. Dat eind stuk vind ik maar vaag. Ik begreep het heel goed tijdens het lezen van de boeken. Het leek een beetje anders.

INTERVIEWER: Kun je, je identificeren met een van de hoofdpersonen of andere karakters?

RESPONDENT: [lacht] Nee niet echt. Ik heb wel veel sympathie voor Lisbeth Salander. Hoe ze het allemaal doet in het leven. De relatie tussen Salander en Blomkvist wordt in het boek heel gedetailleerd beschreven. Ik kan me niet echt identificeren of zo, maar ik kan me voorstellen dat veel mensen dat wel hebben. Of dat ze echt wel aanzien hebben voor Lisbeth.

Tijdens de tour

INTERVIEWER: Wat zijn je motivaties om deel te nemen aan deze tour/ Motivaties voor het bezoek aan Stockholm?

RESPONDENT: Dat is eigenlijk wel grappig want ik studeer hier nu tijdelijk. Ik ben hier nu drie maanden en na de zomer ga ik weer naar Eindhoven. Ik studeer bouwkunde aan de universiteit. Ik kon een half jaar hier vakken volgen en dat leek me wel wat. Ik hoorde van wat klasgenoten, sommige zijn Zweeds dat het City Museum deze tour organiseerde. Ik had eerst geen tijd ik had het erg druk met studeren. Maar vandaag dacht ik, ik ga er gewoon heen het leek me hartstikke leuk om de dingen waarover ik had gelezen in het echt te zien.

INTERVIEWER: En met wie doe je de tour?

RESPONDENT: Alleen er kon niemand mee... helaas maar goed het maakt ook niet uit die andere mensen waarmee ik om ga die kennen deze wijk al dus voor hun is het minder interessant. Ik heb sowieso het gevoel dat het niet echt leeft onder de Zweden. Ze zijn wel trots op de Trilogie, maar die tour die vinden ze een beetje te commercieel en ik denk dat ze het een beetje onzin vinden of zo. Dat ze zoiets hebben dat ze er zelf wel een keer naar toe gaan.

INTERVIEWER: In welke mate heeft u affiniteit met de trilogie? In hoeverre heeft u ook interesse in andere Scandinavische misdaadromans?

RESPONDENT: Nou wat ik eigenlijk al zei. Ik hou echt van de Scandinavische boeken. Ik heb alle boeken van Walander gelezen en nu lees ik ook een Noorse thriller. Ik ben even de naam kwijt.

INTERVIEWER: Kun je mij wat beter omschrijven waarom je nou juist voor deze tour hebt gekozen? Wat trok je aan?

RESPONDENT: Ik was zeer benieuwd naar welke gebouwen ik zou tegenkomen. Tot nu toe herken ik al aardig wat, maar er zijn ook dingen die ik helemaal niet herken. Ik wilde deze tour doen omdat ik gewoon heel erg enthousiast was over de boeken. En door de tour te doen leer ik meer over de wijk en daarnaast hoop ik extra informatie te krijgen van de gids. Maar ik denk dat, dat wel goed komt.

INTERVIEWER: Wat zijn je verwachtingen voor deze tour?

RESPONDENT: Ik heb eigenlijk geen verwachtingen moet ik eerlijk zijn. Ik laat het op me af komen en dan zie ik wel. Natuurlijk hoop ik wel een paar leuke dingen te zien zoals dat bier café of kroegje. Ik ben erg benieuwd hoe dat nou gebruikt wordt in het dagelijks leven. Of ze veel hebben aangepast in de films of dat Larsson misschien wel dingen heel anders heeft beschreven dan dat ik ga zien.

INTERVIEWER: Heb je in het verleden vaker dit soort tours gedaan? Zo ja welke en waarom?

RESPONDENT: Nee ik wist niet eens dat er van dit soort tour bestonden en al helemaal niet dat, dat mediatoerisme heette. Maar zoals je net vertelde lijkt het me wel leuk om die Wallandertour te gaan doen. Misschien als ik klaar ben met de vakken op de universiteit dat ik wel daar naar toe ga. Maar dan wel met wat meer gezelschap [lacht].

INTERVIEWER: Welk moment vond er plaats dat je de hoofdpersonen op de locatie kon voorstellen?

RESPONDENT: Nee maar ik herkende wel bepaalde scènes zeg maar. Toen daarnet bij dat appartement van Mikael. Dat kan ik me goed inbeelden. Maar het is niet zo dat ik ze nou echt daar zie lopen of zo. Nee. Nou moet ik zeggen dat ik het appartement van Lisbeth wel heel herkenbaar vond. Die kleur en die ramen en zo. Ik keek even naar binnen en daar was ook alles hetzelfde de entree dan zeg maar hè. En het uitzicht ja dat herkende ik ook.

INTERVIEWER: Is het goed als ik je email adres noteer en dat we dan via skype of telefoon de rest van het interview houden?

RESPONDENT: Ja hoor geen probleem

Na afloop van de tour: via skype

INTERVIEWER: Nou ten eerste bedankt voor je tijd. Het is altijd best lastig om respondenten te vinden die het ook allemaal willen afronden, maar ik ben erg blij met je medewerking.

RESPONDENT: Geen probleem, ik wil ook altijd graag geholpen worden dus doe ik dat ook graag voor een ander.

INTERVIEWER: Oke en dan nu de vervolgvragen. Hoe verliep de tour volgens jou?

RESPONDENT: Ik vond het een hele leuke groep. Vooral die Japanners vonden het volgens mij geweldig. Ik had niet verwacht dat ik nog zo veel locaties zou herkennen, maar dus toch. De mensen waren erg aardig. De gids was goed op de hoogte van alles en beantwoorde ook goed de vragen van de toeristen. Wat ik wel jammer vond is dat iedereen een beetje individueel bezig was en weinig aanspraak had met elkaar. Maar goed misschien wordt de tour ook door iedereen anders beleefd.

INTERVIEWER: Ja dat vond ik ook wel de groep van woensdag was meer een groep. Hier ging iedereen echt voor zichzelf had ik het idee. Maar dat had misschien te maken met de vele nationaliteiten die deelnamen. Dan de volgende vraag: Welk beeld heb je uiteindelijk van de tour?

RESPONDENT: Ik heb een heel goed beeld van de tour. Ik had niet veel verwachtingen dus ik kon ook niet zo snel teleurgesteld in iets zijn. En dat ben ik ook helemaal niet hoor. Alleen wat ik nou wel jammer vond is dat er niet echte bordjes of zo bij de locaties stonden. Ik denk niet dat ik veel dingen had gevonden zonder de gids. Misschien wel met de kaart, maar die heb ik niet meegenomen. Die kun je ook op internet vinden dacht ik.

INTERVIEWER: In hoeverre kwam dit beeld van de boeken en films overeen met het werkelijke beeld?

RESPONDENT: mm [stilte] zoals ik al had aangegeven herkende ik wel veel. Vooral scènes in het boek kwamen wel overeen, maar dat is wat er in je hoofd zit. Op locatie is dat toch altijd anders. Maar het is zeker leuk om het beeld dat je in je hoofd hebt te vergelijken met wat je echt ziet. Dat is soms wel grappig dat je het totaal anders had verwacht of dat het juist wel overeenkomt.

INTERVIEWER: Welke herinneringen van het boek worden gekoppeld aan de bezochte locaties?

RESPONDENT: Het is niet zo dat ik alles heb onthouden. Zo bijzonder was het nou ook weer niet. Maar ik kan me vooral het eerste deel van de tour herinneren waar we begonnen dat woonhuis van Mikael. Daarnaast kan ik me ook de koffiebar Mellqvist herinneren en natuurlijk die plaats bijna op het einde van de tour. Dat grote appartement. Misschien herinner ik me dat nog wel het beste.

INTERVIEWER: Wat voor soort herinneringen heeft u bij het bezoeken van de plaatsen?

RESPONDENT: Ja leuke herinneringen, niet echt spectaculaire of zo. Ik heb er wel veel van geleerd. Want ik wist helemaal niet zo veel van die wijk zelf. Het is leuk dat ik nu toch een beetje meer weet van de historie en zo van de stad. Ik woon er nu tenslotte al een tijdje dus dan is het wel leuk als ik iets meer weet.

INTERVIEWER: Welk onderdeel van de tour vond u het leukst?

RESPONDENT: Vooral het eerste gedeelte en dat die ingang dus niet zat waar die moet zijn he [lacht] en die tweede lift dat is iets wat je gewoon niet kent vanuit de boeken of de films.

INTERVIEWER: In hoeverre kwam dit overeen zoals in het boek staat beschreven/ of in de film wordt weergegeven?

RESPONDENT: Nou dat is eigenlijk wat ik al eerder heb gezegd. Ik herkende veel, maar ook niet alles. Het boek is gewoon veel uitgebreider daar kunnen zelfs die locaties niet tegenop zeg maar. Ik miste wel de personages om het levendig te maken. Ze spelen natuurlijk niet voor niks in van de oude Romeinse theaters die spelen na. Ze zouden het hier eigenlijk moeten doen. Nee ik maak maar een grapje maar het is toch wel minder echt. Het zijn maar gebouwen. Een boek is veel mooier. En inspireert je veel meer, omdat het zo in detail is geschreven. Bijna griezelig zo gedetailleerd. Maar dan verwacht je dus eigenlijk dat het op locatie ook zo is. Maar ik denk dat het Larssons gedetailleerde verbeelding was.

INTERVIEWER: Met welke mensen heb je, je ervaringen gedeeld?

RESPONDENT: Met mijn Zweedse vrienden en ook met mijn familie. Ik heb ze gesproken via skype en ze waren ook wel enthousiast. Vooral mijn broertje vindt het ook zo leuk. Ik had de tour graag met hem gedaan maar goed het is niet anders.

INTERVIEWER: Heb je foto's gemaakt? En wat heb je daarmee gedaan?

RESPONDENT: Ik heb wel wat foto's gemaakt. Ik heb niet zo een heel goede camera, maar ik heb ehm denk ik 10 foto's gemaakt van de locaties. Niet van alle locaties want de gids was nog best wel snel met lopen. Ik heb ze op Facebook gezet zodat iedereen van mijn vrienden en familie ze kan bekijken. Zij kunnen er dan ook commentaar op geven heel leuk is dat.

INTERVIEWER: Wat heeft dit bezoek aan de locaties voor je betekend?

RESPONDENT: Niet echt heel veel diepgaande betekenis, maar wel iets wat ik niet snel zal vergeten. Ik zou het leuk vinden om de foto's nu te gaan vergelijken met de dingen die er in de boeken maar daarvoor zal ik ze wel moeten gaan lezen. Ik heb nu ook een ander beeld gekregen van het bezoeken van de locaties. Ik heb de smaak wel te pakken. Ik zou wel andere tours willen doen.

INTERVIEWER: Hoe kijkt u nu tegen het boek/de film aan?

RESPONDENT: Ik heb er alleen maar een positiever gaan naar kijken en heb er meer bewondering voor gekregen over hoe hij dat heeft geschreven.

INTERVIEWER: In hoeverre ga je deze tour aanraden aan mensen?

RESPONDENT: Aan iedereen die fan is van de boeken. Maar dan wel als het lekker weer is natuurlijk. Gelukkig was dat wel het geval.

INTERVIEWER: Oke dan ben ik door mijn vragen heen. Heb je nog iets toe te voegen?

RESPONDENT: Nee eigenlijk niet. Ik denk dat ik alles wel heb verteld en anders kun je me mailen.

INTERVIEWER: Heel erg bedankt! En tot ziens!

RESPONDENT: Geen probleem! Ik hoop dat ik je heb geholpen.

INTERVIEWER: Ik zal het transcript in ieder geval naar je mailen dan kun je het nog eens rustig nalezen en mocht je nog opmerkingen hebben dan kun je dat zeggen.

RESPONDENT: Dat is goed.

Interviews met Belgische respondenten

Naam: Geert Vantournhout

Leeftijd: 53

Beroep: Onderwijzer

Woonplaats: Roeselare, België

Nationaliteit: Belgische

Tour gedaan in: juni 2011, individueel

RESPONDENT: GEERT VANTOURNHOUT (53 JAAR, ONDERWIJZER, ROESELARE, TELEFONISCH INTERVIEW: 16 juli 2011)

INTERVIEWER: Rosalie

RESPONDENT: Geert

INTERVIEWER: Het interview kan tegelijkertijd als u dat fijner vindt, maar ik kan u ook apart interviewen. Dan kan ik de vragen tegelijk aan u en uw vrouw stellen. Ik weet niet wat u het liefste heeft?

RESPONDENT: goh Ik denk dat het misschien net zo goed is als u het afzonderlijk doet. Wij hebben denk ik toch een andere kijk of visie op dingen hè. En anders zitten wij misschien toch door elkaar te praten. En eeh dan zeggen wij de dingen misschien net iets anders. Wij hebben het dan wel samen meegemaakt, maar ik denk dat het voor ons toch allebei een aparte ervaring is geweest. Dus dan krijgt u ook andere antwoorden.

INTERVIEWER: Dat is goed dan doen we het apart. Dan de eerste vraag kunt u iets over uw zelf vertellen? Wie u bent en zo?

RESPONDENT: eehm heeft u een uurtje of twee [lacht] nee dus eehm ik ga het kort doen. Ik ben dus Geert Vantournhout ik ben 53, getrouwd, vader van drie volwassen kinderen. Eehm grootvader van een kleinkind. Ik ben onderwijzer. Ik heb tien jaar les gegeven op de lagere school. Ik heb twaalf jaar in het ziekenhuis gewerkt en drie jaar in de banksector. Ik werk nu zeven jaar combinatie met een belangenvereniging met mensen met een handicap. En als ja persoonlijke coach dus mensen begeleiden naar een gezondere levensstijl bijvoorbeeld. Ik geef ook voordrachten. Nou dat is het wel zo een beetje.

INTERVIEWER: Goed dat klinkt interessante. Dan wil ik graag nu starten met de vragen over de Millennium Trilogie. Wanneer raakte u voor het eerst in aanraking met de Millennium Trilogie?

RESPONDENT: Eigenlijk via vrienden in Nederland die de boeken gelezen hadden. Ehhm ik denk een jaar of twee terug en eehum dat klonk ons zodanig interessant dat we zeiden dat we het ook wel gingen proberen. Dus zo is het eigenlijk begonnen.

INTERVIEWER: Dus u bent eigenlijk een beetje overtuigd door uw vrienden?

RESPONDENT: De interesse is gewekt ja door hen om toch maar eens een stukje te lezen.

INTERVIEWER: En hoe bent u toen de boeken gaan lezen? Meteen deel 1 en toen gelijk deel 2?

RESPONDENT: Eigenlijk wel, maar ik moet zeggen dat deel 1 aanvankelijk waar heel de uitgebreide familiegeschiedenis uit de doeken komt en zo. In begin had ik wel zoiets dat het een beetje tegen viel, maar eenmaal die tweehonderd bladzijden door dan ja dan wordt ge wel geprikkeld. En dan volgen heel snel deel twee en nog sneller deel drie.

INTERVIEWER: Oké. Dus echt achterelkaar.

RESPONDENT: Ja ja ja

INTERVIEWER: Heeft u de films ook gezien?

RESPONDENT: We hebben de drie films gezien. En we hebben ook op Canvas de Belgische zender hebben wij een miniserie gezien. Waar eigenlijk de films allez verknipt waren, maar ook uitgebreider waren. De miniserie was uitgebreider dan de films. Het was een twaalfdelige serie.

INTERVIEWER: Daar heb ik wel over gehoord ja.

RESPONDENT: Die vonden we trouwens beter dan de films.

INTERVIEWER: Wat is uw mening over de boeken? En wat is uw mening over de films? Ziet u bepaalde verschillen?

RESPONDENT: eehm het boek of de boeken die ja die zijn uiteraard een stuk gedetailleerder, uitgebreider. We hebben ons verssschillende keren afgevraagd van ja mensen die eigenlijk de boeken niet hebben gelezen zijn die wel mee met de film. De draad in de film, omdat het toch soms grote stukken niet in voor komen. Of op een andere manier voorgesteld worden. En het lijkt mij niet zo evident om zonder enige voorgeschiedenis de films ja te blijven uitkijken lijkt me.

INTERVIEWER: Heeft u voorbeelden van die verschillen?

RESPONDENT: Goh een voorbeeld van een verschil goh bijvoorbeeld de relatie tussen Blomkvist en eehum de redactrice Erika Berger. Ja komt in de film niet echt tot uiting terwijl dat in de boeken echt wel iets is wat als rode draad door het boek loopt. Om maar een voorbeeld te noemen. Ja ook heel de historie van Salander wat ze allemaal meegemaakt heeft wordt ook ja niet zo uitgebreid gebracht en allez he vooral in de begin fase is niet helemaal duidelijk in de film vind ik waar gaat dat hier heen terwijl je dat in het boek wel een het ander aanloopt hebt en het vervolg op wat er allemaal gebeurd is. Er wordt in het boek ook beter verklaard over het feit van hoe het komt dat Lisbeth is wie zij is.

INTERVIEWER: Kunt u omschrijven wat u nou zo aantrekt aan de boeken? Wat vindt u er nou zo leuk aan?

RESPONDENT: euumh goh de eigenlijk de opbouw, de opbouw spanning in die zin dat in het begin dingen verteld worden die je pas heel veel later in het boek te weten komt. Dan zie je ook de typering van een aantal personages. Zoals bijvoorbeeld een Blomkvist, maar vooral Lisbeth Salander die eigenlijk een personage is dat ja waar je echt alles over wilt weten, omdat die zodanig excentriek is en speciaal is. Ja je wilt het hele verhaal kennen [stilte]. In het begin lijkt ze wat extreem en onsympathiek, maar hoe verder je geraakt in de boeken hoe meer sympathie je voor haar opbrengt en hoe sterker je haar gaat waarderen. En euumh dus eigenlijk een beetje ja sowieso de kant kiest van aan de ene kant ja de benadeelde, slachtoffer en dat het uiteindelijk tot iemand die bijna alle touwtjes in handen heeft.

INTERVIEWER: Oke ja maar bent over het algemeen geïnteresseerd in Scandinavische thrillers?

RESPONDENT: Ja ik moet zeggen dat ik sinds ik de Trilogie gelezen heb ik toch een aantal Scandinavische boeken gelezen heb. De namen, maar bijvoorbeeld de vijfde seconde van dat duo. Een Noors duo dat ook regelmatig schrijft. Daar heb ik regelmatig van gelezen. Ik ben nu ook een boek aan het lezen van de IJskoningin. Dat is ook thriller die zich afspeelt in Zweden.

INTERVIEWER: Ja die ken ik ook wel.

RESPONDENT: Allez ik bedoel op bepaalde momenten lees ik best wel wat boeken. En ja ik heb er heel bewust al een aantal Scandinavische uitgepikt ja.

INTERVIEWER: Kunt u zich identificeren met een personage uit het boek?

RESPONDENT: Nee. Zelf kan ik mij niet met een bepaald personage identificeren.

INTERVIEWER: U heeft wel sympathie voor bijvoorbeeld Lisbeth, maar het is dus niet zo dat u zich identificeert? U heeft niet zoiets van ik herken mijzelf in Mikael Blomkvist?

RESPONDENT: Ik herken mij in zoverre daarin dat het iemand is die dus echt gaat alle voor rechtvaardigheid, die ook echt een beetje rebelleert tegen gevestigde waarde. Dus in die zin kan ik mijzelf er wel in herkennen, omdat ik ook wel zo in elkaar zit. Recht is recht en als ik overtuigd ben dat ik echt wel recht in mijn schoenen sta dan probeer ik dat ook alle ik ga niet zeggen op alle manieren, maar op positieve manieren te bereiken.

INTERVIEWER: Wat waren uw motivaties om naar Stockholm af te reizen?

RESPONDENT: van jongs af hadden wij gezegd van op latere leeftijd, maar ja wat is later wil ik graag Scandinavië bezoeken en ja Noorwegen en de fjorden spreekt ons wel aan, maar ja goed ehm dezelfde tijd is het toch wel vrij desolaat. We waren nog nooit echt in Scandinavië geweest ja behalve in de jaren tachtig een paar keer in Denemarken, omdat we daar dus mensen hadden leren kennen. Maar de boeken inspireert ons zodanig dat nu het moment wel is om misschien te beginnen met Stockholm omdat heel veel plaatsen in de boeken naar heel wat plaatsen in Stockholm verwijzen. En dat leek ons wel een boeiende stad. We zijn er wat over gaan lezen. We dachten oke laten we eerst Stockholm verkennen en dan zien we wel om verder stukken Scandinavië te bekijken.

INTERVIEWER: Maar ging u echt met het doel naar Stockholm dat u de plaatsen uit de boeken wilde zien?

RESPONDENT: Dat hadden wij in het achterhoofd van ongetwijfeld moet er een mogelijkheid zijn om ook eens die plaatsen te zien die in de films en de boeken aan bod komen dus we gaan die bekijken. Dus als we daar toch zijn dat wilden we dat wel zeker graag doen. Maar het was niet zo van nu gaan we eens speciaal naar Stockholm om die plaatsen te zien. Dat niet, maar het een was wel een logisch gevolg van het ander.

INTERVIEWER: Heeft u dan echt bepaalde beelden in u hoofd van de boeken of juist van de film?

RESPONDENT: [stille] Ik heb ze persoonlijk meer in mijn hoofd van het boek. Omdat in de film het toch wel is van heel fragmentarisch dat je ergens iets in beeld ziet. En vaak zijn dat ook maar details van de plaatsen die je ziet. Terwijl dat in het boek toch wel vaak meer uitgesmeerd is dat je daar dus beter een voorstelling van kunt gaan maken. We hebben ook gezegd van de films die gaan we eens in de winter opnieuw bekijken, gewoon om dan is te linken aan van wat hebben we daar nu gezien en wat zien we hier in de film.

INTERVIEWER: Wanneer bent u naar Stockholm afgereisd?

RESPONDENT: De week van 13 tot 20 juni.

INTERVIEWER: Wat waren uw motivaties om die tour te gaan doen?

RESPONDENT: De boeken en de film en de tv-serie die wij gezien hadden. Anders zouden wij nooit op het idee zijn gekomen om die tour te gaan doen want we zouden er geen weet van gehad hebben.

INTERVIEWER: Waar heeft u gehoord dat dit kon?

RESPONDENT: Nergens, wij zijn het gewoon gaan opzoeken op het internet. Bestaat er ergens iets dat verband. Want wij hebben eigenlijk een zestal wandelingen waar we telkens een apart stadsgedeelte verkennen en dat hebben we eigenlijk als extra erbij gedaan. Omdat we vonden omdat we hier toch zijn willen we dat zeker doen. We dachten er moet iets zoals die zeker te weten bestaan. En het bestond! En zo zijn we dus opzoek gegaan naar een kaart met de beschrijving. En we zijn toen naar het museum gegaan om zo'n kaart te gaan halen. Uiteraard allemaal te voet. We hebben het volledig zelfstandig gedaan.

INTERVIEWER: Ja want je kunt ook een tour boeken met een gids.

RESPONDENT: Ja dat hebben we bewust niet gedaan. Wij zijn graag op onszelf op reis. Ik wil niet zeggen dat wij asociale mensen zijn of zo [lacht] we zijn graag onze eigen baas. We zijn bijvoorbeeld naar binnen geweest in de koffiebar Mellqvist en ja daar stonden twee jongen mensen achter de toonbank en ik zei tegen hem voila wij komen hier een koffietje drinken als ja locatie van de Millennium tour en hij wist daar niks van. Hij had zoiets van Millennium tour? Wat is dat? En dan vertel ik en dan hoor je ooh ja daar heb ik wel iets over gehoord. En toen hadden we zoiets van hoe kan dat nu he. Het is toch echt een plaats ja die in heel veel Europese landen heel populair geworden is. En hij weet het niet eens [lacht].

INTERVIEWER: Ik was ook in Stockholm en heb veel rondgevraagd maar die Zweedse mensen zelf die weten er helemaal niks vanaf. Die weten niks van die tour en amper wat van die plaatsen. Ze weten soms wel dat het er is, maar ze houden zich er niet zo mee bezig.

RESPONDENT: Dat klopt want wij hadden toch ook gezegd allez want we hebben in Brugge ook een Aspentour. Daar heb je ook wel van die cafeetjes en die worden toch wel toeristisch bezocht en daar maken ze handig gebruik van. Die tour wil ik ook zeker een keer bij gelegenheid doen.

INTERVIEWER: Heeft u vaker dat u dit soort plaatsen wilt bezoeken die verbonden zijn aan bijvoorbeeld een boek?

RESPONDENT: Nee dat heb ik nog nooit eerder gehad. Wel raar want Brugge is bijvoorbeeld vlak bij maar je geraakt er in feiten niet en dan heb je zoiets van je gaat plots naar Stockholm en dan doe je dat daar wel. Misschien is het ook wel omdat je er niet om de haverklap heen kunt zeg maar. Dar zal ook wel een rol spelen natuurlijk.

INTERVIEWER: Had u zich voorbereid? En welke verwachtingen had u aan het bezoeken van de locaties?

RESPONDENT: Wel we hadden uiteraard de kaart bekeken en de foto's bekeken en zo en de beschrijving. We dachten nog van goh dat zou wel leuk worden. En uiteindelijk ja op zich stelt het allemaal niet veel voor he. Het is een leuke wandeling en als je dan bij die plaatsen bent dan denk je van oh ja ja dat is juist ja. Dat speelde hier zich af en toen we dat lazen oh dan was het zozegd hier. Want ja heel wat plaatsen zijn gewoon onherkenbaar. Maar bijvoorbeeld de office van Millennium ja dat is gewoon een Greenpeace boven een winkelgalerij dus allez ja je merkt het niet eens je weet het niet. Er is ook geen enkele aanduiding naar en dat vonden wij wel een beetje jammer. Dat die Zweden daar ook geen enige ruchtbaarheid aangeven of enige interesse voor uitstralen.

INTERVIEWER: Volgens mij wilt de familie van Larsson het allemaal niet zo commercieel maken. U herkende dus wel plaatsen uit het boek en uit de film en had u nou een bepaald moment dat u de hoofdpersonen op locatie kon voorstellen?

RESPONDENT: Nou bijvoorbeeld Fiskagatan dat adres waar Liesbeth Salander daar dat ruime appartement had ja. Daar kon ik me wel iets bij voorstellen ja. Dat je soms beelden zag in de film dat ze daar zo boven in die nis zat en uit het raam keek en dan sta je ook we op het terras ervoor en dan zie je inderdaad ja het stadsbeeld dat zij eigenlijk ook zag dus ja dat was wel herkenbaar. En da ook Bellmansgatan dus met die passerel onder de straat, dat is ook wel zoiets waarvan je zegt ah ja. Van ja dat was wel vanuit die hoek en zo zeg maar dat die Blomkvist keek. Ja dat soort zaken wel ja.

INTERVIEWER: Maar u had niet zoiets tijdens de tour: maar dit herken ik helemaal niet?

RESPONDENT: Ach ja wel bij een aantal plaatsen waarvan ik dacht ja dat had ik er niet in herkent. Bijvoorbeeld zoals ik zeg Millennium office eeuhm dan ook wat ook goed herkenbaar was vond ik de entree van het appartement van Bjurman dat was ook vrij goed herkenbaar. Maar ook dat café dat in werkelijkheid een restaurant is waar Lisbeth en Mirjam daar nee dat waar zij in feite elkaar ontmoetten

toen Blomkvist daar zoiets van een koffie aan het drinken was. Dus dat was ook wel goed herkenbaar. Maar ook bijvoorbeeld waar ook Figuerola en de politieman maar goed ja dat paviljoen aan het water daar zijn wij ook iets gaan eten dan. Ja en dat was wel echt herkenbaar.

INTERVIEW: In hoeverre voelde u zich dan part of the film of het boek toen u daar door de straten liep?

RESPONDENT: [lacht] nee nee [lacht] We vonden het wel spannend van ehh wat is de volgende locatie welke weg nemen we daarvoor, oke dus nemen we die of nemen we die. Het was wel spannend een beetje een zoektocht meer zoals een fotozoektocht eigenlijk. Zo even kijken van zien we het zo of hebben we de beschrijving nodig of ontdekken we het direct.

INTERVIEWER: En had u bepaalde herinneringen toen u naar die plaatsen keek? Dat kunnen allerlei soorten herinneringen zijn.

RESPONDENT: Goh maar ja gewoon ja hetgeen dat je hebt gelezen en wat je gezien hebt. Die zaken die gewoon puur gerelateerd zijn aan de Millennium Trilogie. Maar niet dat ik echt zo verband leg met bepaalde zaken uit mijn eigen leven of zo. Dat had ik in elk geval niet.

INTERVIEWER: Wat voor beeld heeft u uiteindelijk aan het bezoeken van deze plaatsen?

RESPONDENT: [stilt] Een gevoel van voldoening. Ik vond het best wel leuk. Vooral omdat je er toch eigenlijk zoveel over gelezen hebt en gezien hebt. Ja en dat het ons we in die mate intrigeerde dat we het allemaal wilde zien. Eeuuhm ik vond het vooral een leuke ervaring. Ik heb me echt prima geamuseerd ondanks dat het een miezerige dag was. Eigenlijk de enige miezerige dag die we hadden. Maar eigenlijk kon het weer ons helemaal niets schelen gewoon omdat we plezier hadden tijdens het zoeken van die plaatsen. En we zaten zo tegen elkaar te vertellen ja dat was dat en dat was dat. Dan raakte je gewoon de zaken van de boeken en de films terug op.

INTERVIEWER: Oke en welk onderdeel vond u het leukst?

RESPONDENT: Mij persoonlijk had ik zo het meest voldoening bij Fiskargatan eeuuhm dat staat me zo het meest aan. Dat en ook die Bellmansgatan die vond ik ook althans echt zo heel herkenbaar.

INTERVIEWER: De gids vertelde ons dat Bellmansgatan nummer 1 eigenlijk helemaal niet daar was. Herkende u dat ook?

RESPONDENT: Even wachten hoor, ooh ja maar dat staat ook zo beschreven he. Inderdaad dat klopt ja.

INTERVIEWER: Vond u dat niet raar? In hoeverre herkende u het nog?

RESPONDENT: Ja ik herkende het wel dus. Ja vooral omdat er in de beschrijving ook veel stond van hij heeft daar gewoond. In die zin weet je ook waar je moet kijken.

INTERVIEWER: Ja en met welke mensen heeft u uw ervaringen gedeeld?

RESPONDENT: Met onze zoon, die dus ook de boeken aan het lezen is. Die is nu aan de tweede bezig dacht ik. En het spreekt hem ook wel aan en anders met wat kennissen zo en ook met onze Nederlandse vrienden hebben wij daar over gesproken dat wel ja.

INTERVIEWER: Hebben die Nederlandse vrienden dat ook bezocht?

RESPONDENT: Nee nee die zijn nog nooit in Scandinavië geweest.

INTERVIEWER: In hoeverre zou u het aanraden om dat wel te gaan doen?

RESPONDENT: Die wandeling op zich niet bepaald eeuuhm ik zou niet echt zeggen van ooh als je naar Stockholm gaat moet je die wandeling zeker doen. Nee want ik blijf erbij dat als je geen link hebt met hetzij de boeken hetzij de films hetzij een combinatie dan heb je daar eigenlijk niks aan want het zegt je ook niks.

INTERVIEWER: Heeft u foto's gemaakt? Of filmopnames?

RESPONDENT: We hebben foto's van alle plaatsen.

INTERVIEWER: Waarom heeft u dat gedaan?

RESPONDENT: Gewoon omdat we dat leuk vonden zo van oke dat is dat en dat is dat en als wij dan mensen uit onze omgeving die ook die boeken lezen dan kun je ook eens iets tonen. Dan kun je laten zien van dat was daar en dat was daar. Allez ja gewoon alleen daarvoor eigenlijk.

INTERVIEWER: Oké en voor wie zijn die foto's uiteindelijk bedoelt?

RESPONDENT: Nou ja en voor onszelf zo van af en toe naar te kijken van weet je nog. En misschien op het moment dat je de film opnieuw gaat bekijken om de foto's daarbij te nemen. En regelmatig dus het beeld stil te zetten en dat we het dus rustig kunnen bekijken. En dan zo bekijken van wat ziet er dus anders uit op de foto dan in de film wat hebben ze veranderd. Dat vind ik wel leuk.

INTERVIEWER: Kijkt u er regelmatig naar?

RESPONDENT: Nu voor het moment eigenlijk niet we hebben ze pas geleden nog bekeken. Maar we hebben dat wel in ons achterhoofd van zeker om het in het najaar nog eens te doen. En ook in augustus komen onze Nederlandse vrienden naar hier dus dan zullen we de foto's er zeker ook even bijhalen. Dan kunnen we er samen naar kijken dus dat wel.

INTERVIEWER: En wat heeft dit bezoek uiteindelijk voor uw betekend?

RESPONDENT: Ik heb het eigenlijk al gezegd. Ik vond het een heel toffe dag. Het bezig zijn over iets wat je gemeenschappelijk hebt dat je allebei gelezen en gezien hebt. En dat je dan een aantal dingen ziet dat is best leuk. Dus ik vond het vooral een leuke ervaring en een heel aangename dag.

INTERVIEWER: Hoe kijkt u nu tegen de boeken en de films aan.

RESPONDENT: Ik kan alleen maar hopen dat er bij die vader en de broer van Larsson eehm een beetje meer van deze wereld worden en toestemming gaan geven om het vierde deel dat eigenlijk zal handelen over Salander. Vooral haar achtergrond van wie zij was en is. En omdat te laten plaatsvinden he. Want eigenlijk het begin van het en het einde van het boek is geschreven. Het middenstuk is vrosomodo rond ook maar nog niet in definitieve vorm, maar het mag gewoon niet uitgebracht worden. Dus daar kijken we dus eigenlijk naar uit en we hopen dat het ooit er wel is en dan gaan we het zeker lezen.

INTERVIEWER: Oke en dan heb ik nu nog een allerlaatste vraag. Als u nu denkt aan de Millennium Trilogie. Heeft u het beeld van de boeken, van de film of wat u op locatie (in werkelijkheid) heeft gezien?

RESPONDENT: Ik heb vooral het beeld en de graad van het personage Salander in mijn hoofd. Ik heb verschillende keren gezegd als Salander hier bij ons in het centrum gaat rondlopen dan wordt ze van alle kanten bekeken van excentriek. Terwijl tijdens de week het beeld in Stockholm centrum past ze daar eigenlijk vrij goed in zonder dat iedereen zich zou omdraaien en denken van wat hebben we hier. Dus je ziet daar echt heel wat excentriek volk [lacht]. Dus eigenlijk hadden wij zoiets van zo extreem speciaal is ze hier blijkbaar niet. Dat is zoiets dat ons wel opviel.

INTERVIEWER: Heeft u voor de rest nog wat toe te voegen aan dit gesprek?

RESPONDENT: Nee niet bepaald. Ik vond de tour gewoon leuk om te doen dus graag gedaan zou ik zeggen.

INTERVIEWER: Dan wil ik u hartelijk bedanken en een hele fijne dag.

RESPONDENT: Geen probleem en nog succes met uw stuk.

Naam: Linda Dekeerle

Leeftijd: 53

Beroep: Administratief medewerker stadhuis

Woonplaats: Roeselare, België

Nationaliteit: Belgische

Tour gedaan in: juni 2011, individueel

RESPONDENT: LINDA DEKEERLE (53 JAAR, ADMINISTRATIEF MEDWERKER, ROESELARE, TELEFONISCH INTERVIEW: 16 juli 2011)

INTERVIEWER: Rosalie

RESPONDENT: Linda

RESPONDENT: Goedemiddag Rosalie, met Linda.

INTERVIEWER: Allereerst hartelijk bedankt voor uw medewerking! Kunt u iets over uzelf vertellen.

RESPONDENT: Ik ben dus Linda, getrouwd met Geert. Ik ben 53 en ik werk al 31 jaar op het stadhuis van Roeselare. Ik doe voornamelijk administratief werk. De rest weet u denk ik wel van Geert dus ik denk niet dat ik dat allemaal weer hoeft te vertellen.

INTERVIEWER: Nee hoor dan wil ik nu graag de eerste vraag stellen. Voor u ook de vraag wanneer u in aanraking bent gekomen met de Trilogie.

INTERVIEWER: Net zoals Geert natuurlijk hè. Mijn beste vriendin woont eigenlijk in Nederland op 10 kilometer van Amsterdam. En al jaren jaren lang kennen we ze al. Die hebben we leren kennen op reis door contacten van onze kinderen. En die vriendschap is zo gebleven. En zij leest ook regelmatig boeken en zij raadde dus aan van ooh moet je horen ik ben gestart met de Millennium Trilogie en dat is echt wel wat en als je tijd hebt dan moet je dat zeker lezen. Maar voor mij is tijd heel relatief. Ik werk fulltime en heb weinig tijd. Dus meestal lees ik op vakanties. Voordat ik een boek ter hand neem dan moet het toch wel goed passen. Maar doordat zij eigenlijk best wel aandrang ben ik die boeken gaan lezen. Geert was dus ook al verkocht aan die boeken.

INTERVIEWER: Ja.

RESPONDENT: Ik dacht ik lees ze toch ook maar eens. Het zijn wel kanjers van boeken hè. Euhm en ik ben er eigenlijk aan begonnen en wilde eigenlijk alleen maar meer en meer en meer lezen. Het boeide mij eigenlijk wel [lacht]. Dus vandaar dus ook die stap gezet. Als we op reis gaan dan gaan er wel wat boeken mee voor mij. Dan ga ik naar de bibliotheek en dan kies ik ook meestal thrillers. Heel romantische toestanden niet echt niet dat ik daar iets op tegen heb maar een thriller kan me echt wel boeien.

INTERVIEWER: En heeft u ook voorbeelden van dat soort thrillers?

RESPONDENT: Ik ga gewoon naar de bibliotheek en kijk naar boeken met een revolvertje erop. Ik lees dan de achterzijde en dan denk ik oké of niet. Als de 100 bladzijde mij aanstaan dan lees ik gewoon verder en anders breng ik het terug. En als het me niet aanstaat dan gaat hij gewoon aan de kant. Heel simpel is het. Ik heb geen voorkeur voor een schrijver of titel. Maar ik moet zeggen dat de Millennium Trilogie voor de eerste keer echt zo geraakt heeft. Ik denk dat, dat vooral door het personage van Salander komt natuurlijk. Ik kan me daar echt wel iets bij voorstellen.

INTERVIEWER: Kunt u dat beter omschrijven of aanvullen?

RESPONDENT: Eeuhm ik vind haar dus subliem ik ga maar zo zeggen [lacht]. Ja de manier waarop zij op dingen reageert dat is natuurlijk niet altijd goed te praten. Zo van ja dat is iemand met een heel speciaal karakter natuurlijk als je de boeken leest doordat wat haar als kind overkomen is absoluut dat draagt zij mee natuurlijk, maar ja je moet het toch maar doen. Het natuurlijk een boek en het is een film. De realiteit staat daar natuurlijk nog mijlenver vanaf.

INTERVIEWER: Ja want ziet u verschillen tussen de boeken en de films?

RESPONDENT: Ja inderdaad de boeken zijn eigenlijk voor mij heel in detail. Als je bepaalde fragmenten leest zoals bijvoorbeeld de plaatsen waar zij verblijft in het appartement. Ik herinner mij het fragment waarin in de boeken beschreven staat wat zij gaat kopen in Ikea. Als je dan op de site van Ikea kijkt staat er allemaal met bijzaken en noem maar op erbij. Dus zo in detail is het geschreven. In de film zie je dat helemaal niet. Je ziet haar niet naar Ikea gaan en meubels kopen nee dat zou

langdradig worden dat is ook niet belangrijk in de film. Maar in de boeken krijg je echt wel een heel goed beeld van eeeuhm hoe ze dat in elkaar zit hè. In de boeken staat ook beschreven dat ze gaat winkelen in een winkeltje daar ergens in de straat en wat zij daar allemaal koopt. En als je dan de films ziet dan weet je van ze zal terug thuis komen met een pizza en ze zal terug komen met een pak sigaretten. Maar zo is het ook. Dus in die boeken komt dat meerdere keren voor en als je dat in de film ziet ja dan staat ze daar met een pizza en een pak sigaretten. In boeken is het altijd wel veel meer in detail.

INTERVIEWER: Dus u vindt de boeken ook leuk omdat u het karakter Lisbeth zo bijzonder vindt?

RESPONDENT: Ja ik vind haar heel speciaal. Zij is echt iemand die ergens toch wel sympathie opwekt.

INTERVIEWER: Kunt u zich ook identificeren met Lisbeth?

RESPONDENT: Nee [lacht]. Ik zie mijzelf niet op een motor door de straat rijden. Nee absoluut niet alhoewel ik haar bewonder voor haar doorzettingsvermogen dat vind ik ook wel. Dat heb ik zelf ook wel. Als ik echt voor iets wil gaan dan doe ik dat ook met de volle honderd procent. Als ik voor recht moet gaan dan zal ik het ook wel heel ver drijven.

INTERVIEWER: En wat waren uw motivaties om deel te nemen aan de tour?

RESPONDENT: Ohh ik wou dat al heel graag dat is een ding. Naar een stad op reis gaan is voor mij ook al heel interessant. Ik hou van steden en na het zien van de films zou ik eigenlijk niet weten waarom ik die wandeling niet zou hebben gemaakt. Maar ik zou niet met een gids zijn meegegaan om die tour te doen. Daar heb ik dan geen behoefte aan.

INTERVIEWER: Waarom wilde u nou echt die plaatsen zien?

RESPONDENT: Eehm pff eerst al het feit dat wij op reis gingen naar Stockholm. Niet in de eerste plaat voor de wandeling en die boeken of zo dat niet, maar we gaan een keer een ander richting uit waar we nog niet zijn geweest. We hebben altijd het zuiden gedaan. En toen wilde we wel een keer naar het Noorden. En die boeken en die films hebben er misschien toe bijgedragen dat we de gedachten kregen dat van misschien is het nu wel een keer tijd om Stockholm te bekijken. Wie weet hè we gaan daar beginnen. Het is heel goed meegevallen en die tour zat erbij. En dat is mooi meegenomen.

INTERVIEWER: Heeft u zich voorbereid?

RESPONDENT: De voorbereidingen die worden meestal gedaan door mijn man Geert. Maar eigenlijk niet echt. Ik ga niet zeggen dat we niet een keer op het internet gekeken hebben dat niet. We hebben wel een reisgids gekocht van Stockholm dan en daar stonden dan die zes mooie wandelingen in. Dan zie je wel elk deeltje specifiek van Stockholm. Die tour zat dan daarbij en was een van die onderdelen daarvan. Ik ben daar dan naar het museum gegaan om die kaart te gaan halen. Zo een plannetje en toen hebben we die tour gedaan. Het was wel een beetje anders dan andere wandelingen, omdat we zulke herkenbare dingen zagen.

INTERVIEWER: Had u toen u die wandeling deed dat u op een gegevenmoment een karakter op locatie kon voorstellen?

RESPONDENT: Jawel jawel. Bijvoorbeeld bij het grote appartement daar die voordeur en dan die brievenbussen links. Waar ze iedere keer haar post uit ging uithalen. Dat was zo dat kon je zo terug zien. Voor mij was dat dan van ja hier stond ze dan aan die brievenbus. Ja dat was een deur met twee glazen ruiten aan de zijkant. Je kon dus niet naar binnen. Uiteraard niet het was gesloten. Toen ben ik door die ruit gaan kijken en toen zag ik al die brievenbussen en dan die verdere deur waar ze door moest. Je zag het echt van ik dacht hier stond ze dan.

INTERVIEWER: Dus u bent echt dichtbij gekomen?

RESPONDENT: Ja echt we zijn voor de stoep gaan staan.

INTERVIEWER: Dat beeld kwam dus wel overeen?

RESPONDENT: Ja dat wel, en ook dat huis van Mikael nummer 1 en 5 dat was inderdaad zo als het beschreven was hoor. In de film zie je dan een andere ingang dan eigenlijk de oorspronkelijke ingang van het huis.

INTERVIEWER: Maar had u vooraf bepaalde verwachtingen? Had u niet bepaalde telteleurstellingen?

RESPONDENT: Ik vond dat had ik tijdens de tour ik vond het jammer dat er geen publicatie rondom wordt gemaakt. Geert heeft het verhaal al gedaan van dat café. Van wat de wereld rond is geweest en dan weten ze het niet eens. Wat zo waar zo veel publiciteit rond gemaakt wordt en geweest is. En dan weet zo een jongen niet eens dat hij in zo een locatie werkt. Hoe bestaat het! Bij ons zou dat dus niet mogelijk zijn.

INTERVIEWER: Heeft u dan bepaalde behoefde aan bijvoorbeeld het consumeren van bepaalde producten uit de film? Bijvoorbeeld Lisbeth Salander koffie ik zeg maar wat.

RESPONDENT: Dat weet ik niet. Ik denk niet dat ik het zo ver zou drijven. Nee ja ik ben blij dat ik er ben en de sfeer. Ja en dat het leuk is om terug te kijken op de boeken en de films, maar om nou expliciet alles te gaan doen zoals ze in de film of het boek doen nee. Ik zou niet dat specifieke menu of zo gaan eten die Salander ook at of zo.

INTERVIEWER: En wat voor herinneringen kwamen er bij u op tijdens het bezoeken van de locaties?

RESPONDENT: Ja zowel goede als slechte herinneringen. Ik bedoel daarmee dat je aan een bepaalde locatie een bepaald fragment koppelt. ik zeg maar iets een voorbeeld van dat ze daar verkracht werd door Bjurman. Wij zijn voor zijn appartement gaan staan. Eh ja waar het zo gezegd gebeurde. Dan komen die dingen terug als herinneringen naar boven. Zo van hier heeft hij haar verdorie op het bed vastgebonden. Dat komt dan naar boven die specifieke scènes natuurlijk. Zowel goede als slechte natuurlijk bij bepaalde locaties.

INTERVIEWER: Werd u dan ook echt emotioneel?

RESPONDENT: Nee [lacht] ik heb al heel wat meegemaakt dat ik niet zo snel emotioneel word. Ik kan daar wel sympathie voor hebben, maar echt emotioneel nee. Er is meer nodig dan dat om emotioneel te worden. Ik ben daar te realistisch daarvoor.

INTERVIEWER: Had u meer herinneringen aan het boek of de film?

RESPONDENT: Meer aan het boek. Het boek was veel meer in detail. Niet echt aan de film. Ik vond dat wij eigenlijk wel echt moesten zoeken naar de locaties.

INTERVIEWER: Wel onderdeel van de wandeling vond u het leukst?

RESPONDENT: Die kaart daar stond wel wat beschrijving op en de ene keer stond er een foto bij en de andere keer niet. Meer het feit dat wij aan het wandelen en het zoeken waren was gewoon heel leuk. Als wij daar dan stonden op een bepaalde plaats dan had ik zoiets hier staan we dan. Zoals Geert ook al zei dan heb je daar een kantoor van Greenpeace hé, waar zo gezegd de redactie zat van de krant, maar daar is niks van te merken en te zien. Eeum maar dan sta je daar en dan denk je hier is het wel geweest. Maar verder gaat het dan eigenlijk niet. Het zou beter zijn als ze daar een bordje hadden geplaatst. Ter plaatse is het niet goed aangeduid volgens ons. Er stond op geen enkel gebouw bijvoorbeeld dit is het appartement van Blomkvist. Dat vond ik wel heel spijtig.

INTERVIEWER: Bent u ook andere mensen tegen gekomen die deze tour deden?

RESPONDENT: Nee helemaal niet nee.

INTERVIEWER: En u heeft dus foto's ook gemaakt zei Geert al?

RESPONDENT: Ja we gaan het zeker laten zien aan die Nederlandse vrienden. Die zijn altijd wel heel erg van ze lezen een boek en dan kijken ze de film. Zij lezen deel een en kijken daarna deel een van de film en kijken wat de verschillen en overeenkomsten zijn. Ik denk niet dat mensen ook de film kunnen volgen als ze de boeken helemaal niet kennen. Onze zoon komt van het weekend ook naar huis en dan laten we zeker de foto's zien.

INTERVIEWER: En wat heeft het bezoek aan de locaties nou uiteindelijk betekend voor u?

RESPONDENT: Ehhm[stilte] blij dat ik er een keer geweest ben. Maar ook nu zoiets van ik heb het in levende lijven gezien ik ga nu opnieuw de film bekijken en wetend van daar heb ik dan ook wel gestaan. Allez zodat ik zoiets ga hebben van ja nu herken ik het wel. Ik ben er geweest en het is nu wel duidelijker nu. Nu ga ik denk ik als ik naar de films weer kijk veel meer op die details letten.

INTERVIEWER: En hoe kijkt u nu tegen de boeken en de films aan?

RESPONDENT: Ik ben heel blij dat ik ze gelezen heb. Het was een mooi tijdverdrijf en ook iets waar ik allez heel veel voldoening van heb gehad.

INTERVIEWER: Heeft u zelf nog wat toe te voegen aan dit gesprek?

RESPONDENT: Nee dus overal een zeer positieve ervaring. Op alle gebieden het lezen van de boeken, het kijken van de films en het bezoeken van de plaatsen dat je dat dan wel aan elkaar koppelt dus ik denk dat, dat wel een bijzondere ervaring is geweest. Alleen ik vond het wel jammer dat er niks was aangeduid. Er stond hier niet van hier huize Blomkvist Millennium Trilogie.

Op geen enkele plaats dus dat vond ik wel heel spijtig.

INTERVIEWER: Dan wil ik u hartelijk bedanken voor de antwoorden.

RESPONDENT: Graag gedaan ik hoop dat het succesvol wordt.

INTERVIEWER: Heel erg bedankt en tot ziens en dan wens ik u een heel fijn weekend.

Interviews met Amerikaanse respondenten

Name: Christopher McNeil

Age: 55

Nationality: USA

Residence Worthington, Ohio

Occupation federal administrative law judge, lawyer, retired law professor

Tour participation: June 2011

RESPONDENT: CHRISTOPHER MCNEIL (55, GEPENSIONEERD PROFFESOR IN DE RECHTSGELEERDHEID, WORTHINGTON OHIO) INTERVIEW VIA EMAIL, 11JUNI 2011

INTERVIEWER= Rosalie

RESPONDENT= Christopher

INTERVIEWER: First of all thank you very much of your cooperation. My first question is: When did you came into contact with the Millennium Trilogy and why?

RESPONDENT: I first learned about the Millennium Trilogy in a review of Steig Larsson's book, "The Girl with the Dragon Tattoo," in 2008, published in the New York Times Review of Books in late 2008.

INTERVIEWER: What is your opinion about the books and/ or the films?

RESPONDENT: I have a very favourable opinion about both the books of the Trilogy, and the Swedish version of the films. I'm not so sure about how the US version of the stories will fare. I found Larsson's descriptions of his characters and of the locations of the story to be complex, engaging, and highly imaginative – yet very convincingly real.

INTERVIEWER: In which way you are a big fan of the books (what is your affinity with this genre: thriller, detective?)

RESPONDENT::I tend to enjoy short stories, domestic fiction (by John Updike, Anna Quinlen, and the like), but also enjoy legal-based fiction. I've been a lawyer for 30 years, a judge for the last 15 of them, and look for writing that shows intelligent development of realistic plots, like those in the Trilogy.

INTERVIEWER: Why you think this kind of books are so popular? And why Scandinavian crime fiction is so popular over the world? What do you think about that?

RESPONDENT: think it has something to do with the fact that they are born from reality, in that they deal with real-life problems and issues, violence against women, government corruption, immigration

and social justice - told from a Swedish/Scandinavian social perspective - an “exotic” setting for American and international audiences, which just adds to the appeal – it’s a cheap way to travel! But the issues concerned are ones which people from anywhere in the world can relate to. Above all these are good, gripping, well-told crime stories, and the best of which have characters which leap off the page/screen.

INTERVIEWER: Is there in your opinion any difference between the books and the films (do you like the books more? Or vice versa and why?)

RESPONDENT: I liked the books for their detail, but I thoroughly enjoyed the three Swedish versions of the films, for their cinematography – notably the scenes of Sweden in the winter.

INTERVIEWER: Did you ever visit places like these before?

RESPONDENT: No, I know there are a lot of this kind of places, I have heard about the Harry Potter castle and the places in New Zealand from the Lord of the Rings, but I never went to places that I have seen in a movie.

INTERVIEWER: Why you wanted to see the places which are connected with the millennium trilogy in Stockholm? What were your motivations?

RESPONDENT: I wanted to explore the locations mentioned in the books and shown in the films, to better understand what Larsson was describing. I particularly wanted to see the bridges between the key island locations – the one from Gamla Stan to Södermalm, for example, sounded quite romantic and picturesque.

INTERVIEWER: With who did you travel? And what was her or his reason to do this tour?

RESPONDENT: I travelled with my wife, Camille, who is also a fan of the Trilogy and travelled for the same reason.

INTERVIEWER: Did you travel to Stockholm with the target to see this places, or was this not the main goal?

RESPONDENT: Visiting the locations described in the Trilogy was the main goal of this trip.

INTERVIEWER: Did you made any preparation before you saw the places which are described in the books?

RESPONDENT: I consulted tour agencies to see if there were group tours we could join; and I consulted the Internet to see if locations featured in the books were easy to get to in the event no tour was available.

INTERVIEWER: What were your expectations before the tour?

RESPONDENT: I knew there was a chance we would not be able to join a tour, given the time of year we were visiting (late March 2011). I hoped that even if we couldn’t get on a tour, we’d be able to see a few of the specific set locations, but would also be able to see the islands generally.

INTERVIEWER: Was there a moment that you could imagine that one of the main figures of the book could be there on that place? When was that moment, which place?

RESPONDENT: Yes indeed – drinks at Kvarnen, and the Moseback in Södermalm, where Lisbeth Salander met with her lawyer for beer

INTERVIEWER: In which way the places corresponds with the places/ buildings that are described in the books?

RESPONDENT: The street descriptions, the transit experience (including the very neat trains and bus systems) Larsson describes neatly corresponds to what I found upon arriving in Stockholm.

INTERVIEWER: Which memories of the books/films do you connect with the places that you have visited?

RESPONDENT: I recall the sense of distance characters had to travel to get through the more heavily populated areas, and we travelled north to see Upsala and the university there, all connected to the movies and the books.

INTERVIEWER: What kind of memories did you have during the visit?

R: I recall the vigor of the people we met on the street, the cleanliness of the city and the surrounding countryside, the flow of the rivers between the islands of central Stockholm; the schnapps and good food in the local pubs and restaurants. These are all very good memories.

I: Which place did you like the most and why? And was it the same as described in the book or showed in the film?

RESPONDENT: I liked all of Södermalm – getting there on the city bus, wandering around, and loved the Moseback, for its thin-crust pizza and local bottled beer.

INTERVIEWER: What is your opinion after the places that you visited (are you satisfied, disappointed, happy) explain why?

RESPONDENT: My opinion of the place – this is an excellent location, to visit, to work, and to live. The people were courteous, the shops were well-stocked with interesting goods, the food was hearty and very tasty, and the costs were reasonable.

INTERVIEWER: Did you take any photos of the places which are connected with the Millennium trilogy? And if you did. Did you share them with other people when you came home? Or did you share your stories with other people? With who?

RESPONDENT: I took about 60 pictures, and shared them with my three adult children and with my mother, who then shared them with her friends. I took a lot of pictures that they also showed on the map. But now I could see them for real.

INTERVIEWER: Did you bring any souvenir of the places that you visited (you can think of something that you bought or something that you brought home, like postcards or maps)

RESPONDENT: I brought back a Millennium tour map, a guidebook showing the many museums we visited, some schnapps, and the like.

INTERVIEWER: What did the visits of this places mean for you in the end?

RESPONDENT: The visit established Sweden and Stockholm as picturesque and inviting places to visit, possibly to study or work or live. It allowed us to better appreciate Larsson's love for his home and for the people who live there.

INTERVIEWER: How do you look at the books or films after see this places? (did the places helped you to understand more of the books?) Or did your opinion change?

RESPONDENT: The visit helped reinforce the very positive picture I had of Stockholm and Sweden after reading the Trilogy. I appreciated more Larsson's love of the islands and of the bridges that connect them; and understood more clearly how the people of this country live their lives.

Name: Chris Arth
Age 40
Nationality: USA
Residence: USA
Occupation: Producer

RESPONDENT: CHRIS ARTH (40,PRODUCENT, USA) INTERVIEW VIA EMAIL, 13 JUNI 2011

INTERVIEWER= Rosalie

RESPONDENT= Chris

INTERVIEWER: Thank you very much for your co-operation. When did you came into contact with the Millennium Trilogy and why?

RESPONDENT: Last year I produced a documentary on Scandinavian crime fiction, and of course Millennium was always planned to be a major part of that. But I actually saw the films first, before going back and reading the books.

INTERVIEWER: That is interesting so you made a documentary? What was the name of your documentary?

RESPONENT: Lone Wolves & Dragon Tattoos: How Scandinavian Crime Fiction Conquered the World - Yes, it was very nice to make a documentary like this. It was on the American television this year on 28 February. I can send you a link you can watch a part of it.

INTERVIEWER: That will be great, thanks in advance.

INTERVIEWER: So now a few questions about the Millennium Trilogy. What is your opinion about the books and the films?

RESPONDENT: In my opinion the best thing about the Millennium books and films is the character of Lisbeth Salander. She is the most unique, unlikely and striking character in all of Scandinavian crime fiction, and the main reason for the series popularity. The first Millennium film is a very impressive adaptation of the book, which in itself is not at all cinematic, apart from the character of Lisbeth. It's all flashbacks, investigative procedural and Lisbeth Salander spends most of the time sitting at a computer! So the fact that director Niels Arden Oplev and Yellow Bird Films were able to make such a compelling movie out of that material is a true testament to their talent and instincts – as well as to the acting talents of Noomi Rapace and Mikael Nyqvist. The second and third books (and films) I felt were much less successful at presenting compelling narratives – but you followed them because you were completely sold on Lisbeth, and absolutely had to see where she went next.

INTERVIEWER: Why you felt so completely sold on Lisbeth?

RESPONDENT: Lisbeth is a very special character. I will back to it soon. Then I will explain you more about that.

INTERVIEWER: Ok I will ask you about that later.

INTERVIEWER: So now I have a few questions more about the Millennium Trilogy. In which way you are a big fan of the books or what is your affinity with genres like thrillers and detectives, or the way how they call it: *crime fiction*?

RESPONDENT: I'm a big fan of everything of crime fiction. I have read a lot of American books, but also the Scandinavian books like Walander from the Swedish writer Mankell.

The reason that I made this documentary is also because I am a fan of this Swedish thrillers.

INTERVIEWER: So actually the books of other Swedish authors has inspired you?

RESPONDENT: Yes that is true, and that is also the reason that I was very excited to look the Millennium films.

INTERVIEWER: Is there in your opinion any difference between the books and the films (do you like the books more? Or vice versa and why?

RESPONDENT: The genius of the books is the character of Lisbeth Salander. As well-done an adaptation as the first Millennium film is (and I look forward to seeing David Fincher's version too) I'd have to say that I prefer Stieg Larsson's books overall – Lisbeth Salander leaps off the page at you. That is also my answer on the question why Lisbeth is such a interesting character. I am curious how they will set up this character in the Hollywood movies.

INTERVIEWER: Why you wanted to see the places which are connected with the millennium trilogy in Stockholm? What were your motivations?

RESPONDENT: When I was planning my documentary, I knew it would mostly be talking-head interviews. So, I wanted to showcase locations used in Scandinavian crime books/films as well – and the Millennium tour was at the top of my list.

INTERVIEWER: With who did you travel? And was the reason to visit this places the same one?

RESPONDENT: I travelled alone, solely for the purpose of filming material for the documentary. But of course to also to experience the whole Millennium phenomenon.

INTERVIEWER: Where did you heard about a guided tour in Stockholm? And when you did this tour?

RESPONDENT: I did some research and discovered the tour through the Stockholm City Museum website. December 2010.

INTERVIEWER: Did you travel to Stockholm with the target to see this places, or was this not the main goal?

RESPONDENT: I was planning the trip to Stockholm to conduct interviews for the documentary, as well as the Millennium Tour.

Did you made any preparation before you saw the places which are described in the books?

I watched the films again before I went.

INTERVIEWER: So you made some preparations and what were your expectations of the tour and the places that you should visit?

RESPONDENT: I didn't plan for it to be as cold as it was! But I must say, the tour met all my expectations. Our tour guide on that frigid December morning, Lena Erlandsson, was incredibly knowledgeable, not only about the plots and characters of the books/films, but also about the life and background of Stieg Larsson, the person.

INTERVIEWER: Was there a moment that you could imagine that one of the main figures of the book could be there on that place? If you say yes, when was that moment, which place?

RESPONDENT: No, not really. Just an overall sense of the places.

INTERVIEWER: But you told me before that Lisbeth is a unique character, but you could not imagine her?

RESPONDENT: Well, it is not that I saw her walking through the streets or something like that. But I recognized a lot of what I have seen in the films.

INTERVIEWER: In which way does the place correspond with the places/buildings that are described in the books?

RESPONDENT: The city of Stockholm itself is well represented in films. Just tracing the path from, for example, Blomqvist's apartment to the Mellqvist Kaffebaren, through icy streets with fresh snow falling, gives you a feel for Blomqvist's daily routine.

INTERVIEWER: So in which way does the whole snow day reinforce your experience?

RESPONDENT: Yes, I could easily compare my imagination to what I saw on location. The snow helped a little bit for the atmosphere. There was a same atmosphere as in the books and in the films.

INTERVIEWER: Which memories of the books/films do you connect with the places that you have visited?

RESPONDENT: Bellmansgatan 1 (Blomqvist's attic apartment, where the tour started) and Lundegatan (where Lisbeth Salander grew up) – it was very interesting to connect these actual places with Stieg Larsson's descriptions. Interestingly, there were more connections in my mind between the Stockholm locations and the books, rather than the films, because the books are generally more atmospheric and denser. When you read the books, you spend much more time in Stieg Larsson's world than the 2 hours it takes to watch a film. Therefore, I felt more of a connection with the books, if that makes sense.

INTERVIEWER: What kind of memories did you have during the visit?

RESPONDENT: It was December, and it was freezing cold! The streets were icy, the wind was blowing and fresh snow was falling. But, this made the whole experience even more atmospheric and memorable.

INTERVIEWER: Which place did you like the most and why? And was it the same as described in the book or showed in the film?

RESPONDENT: Probably Bellmansgatan, where the tour started. I spent the most time there as I got there very early, before anyone else, and had a chance to explore the streets and surroundings before the tour commenced.

INTERVIEWER: What is your opinion after the places that you visited (are you satisfied, disappointed, happy) explain why?

RESPONDENT: I was extremely satisfied, and most of that was due Lena Erlandsson, our excellent and informative tour guide.

INTERVIEWER: Was everybody satisfied?

RESPONDENT: I could see people being disappointed with just hiking around looking at buildings out-of-context, but Ms. Erlandsson was expert at connecting this bit of street, or that statue, with a particular moment from a book, or with Stieg Larsson's real-life.

INTERVIEWER: So if I understand your answer than you actually say that without the tour guide you could not find the places or the locations?

RESPONDENT: I think it will be more hard to find. In my opinion: the tour without a tour guide will be boring. For example: the tour guide told us more about Stieg Larsson and his activities before he died.

INTERVIEWER:

Did you take any photos? And if you did. Did you share them with other people when you came home? Or did you share your stories with other people? With who?

RESPONDENT: Yes, I filmed segments of the tour for my documentary. I showed it in February on the American local television.

INTERVIEWER: Did you bring any souvenir of the places that you visited (you can think of something that you bought or something that you brought home, like postcards or maps)

RESPONDENT: No souvenirs, just the video footage – plus after the tour finished, I taped a one-on-one interview with the tour guide back at the Stockholm City Museum, so was able to get more detailed information and answers to my questions, about the tour itself, the history of the tours, and also about Stieg Larsson's life and work.

INTERVIEWER: What did the visits of this places mean for you in the end?

RESPONDENT: It meant a lot to see the places that inspired Stieg Larsson's writing. I think that was the most important thing I took away from the tour – learning more about his inspirations, and the places where he lived and worked.

INTERVIEWER: How do you look at the books or films after see this places? (did the places helped you to understand more of the books?) Or did your opinion change?

RESPONDENT: I have not revisited the books since taking the Millennium Tour, but I do plan to! I think it will definitely enhance the experience, being able to visualise precisely where Stieg Larsson had in mind when setting certain scenes.

Name: Betty

Age: 64

Nationality: USA

Residence: Texas

Occupation: Unknown

RESPONDENT: BETTY (64,UNKNOWN , TEXAS USA) INTERVIEW OP LOCATIE EN VIA DE EMAIL, 11 JUNI 2011 & 5 JULI 2011

INTERVIEWER= Rosalie

RESPONDENT= Betty

Before the tour

INTERVIEWER: I saw you was talking with the guide about the story and I think you and your husband know a lot about this Trilogy. Can I ask you some questions about your motivations and experience?

RESPONENT: Yes of course you can.

INTERVIEWER: When did you First came into contact with the Millennium Trilogy?

RESPONDENT: I think it was two years ago when the books where very popular. I saw everywhere posters and advertisements and I decided maybe It would b nice to read it. And I loved it after I read the first 100 pages.

INTERVIEWER: What do you like about the books/films?/ the genre.

RESPONDENT: I like that he points out his characters in details. When I was reading the books it was like I was part of it I could not stop. I do not really like the films, because the love affair between Lisbeth and Mikael is underexposed in the movies. The books are so detailed that I even good a few ideas about the sandwiches that she is eating. She buy them always in 7Eleven. Yesterday I went into that shop but I could not find that sandwich maybe I have to make it by myself [lacht].

INTERVIEWER: What is in your opinion the difference between the books and the films?

RESPONENT: The books are better and more detailed.

INTERVIEWER: In which way you can identify yourself with one of the main characters? With who and why?

RESPONDENT: I am not identifying myself with one of the characters, but I recognize the some parts of Monica. She is a very strong woman and she is clever. It is not that I identify myself with her, but I think I wish I was a little bit more like her.

INTERVIEWER: Did you ever do before a tour like this? Do you visit other places that which you have seen in a movie/TV series or read about in a book?

RESPONDENT: Yes me and my husband did a lot of tours. We did also some tours in England. The Inspector Moorse tour, the Harry Potter tour and we plan to do the Twilight tour. We are really as you can say: media tourists [lacht].

INTERVIEWER: Yes you are for sure a media tourist [lacht]. But why you do all that tours?

RESPONDENT: Well first of all I like to read. And I like to compare the thing that I have read with the reality. And of course if you do a media tour you always learn a lot about the city around it. And you always her more information about the books or the films. It is better to visualise everything after you did a tour.

INTERVIEWER: Can I ask you some more questions later during the tour?

RESPONDENT: Yes no problem.

During the tour

INTERVIEWER: So I would now ask some questions about your motivations and experience of this tour. The first questions is: What are your motivations to participate/to do this tour? What are your main motivations to go to Stockholm?

RESPONDENT: I am here with my husband. We are from Texas and we came here for this tour. I wanted to see the places with my own eyes and see the cafés and restaurants mentioned in the books. I wanted to walk in the same streets as where Blomkvist and all the other characters in the book walked trough. I wanted to feel a part of the books and learn more about the whole Trilogy.

INTERVIEWER: So actually you wanted to be a part of the book or film for a little while.

RESPONDENT: Yes I know it is not possible, but if you see the real locations it is more easy to feel part of everything.

INTERVIEWER: To what extend do you have affinity with the trilogy (with the genre: crime)

RESPONDENT: I already told you that I like reading didn't I?

INTERVIEWER: Yes you told me, but do you like crime literature?

RESPONDENT: Yes I like especially the Scandinavian books. They are born in reality I think.

Everything is like real. The culture is so different as the American culture. Eeuhmm [stilte] I mean it is cold and it is always exited and a little scary. I like that because when I read the books I only can think about the books. It is as an escape, for just a few minutes.

INTERVIEWER: With which target/ goal you travelled to Stockholm, How do you see this issue?

RESPONDENT: Our main goal was this tour. We heard Stockholm is a nice city, but the main goal was that we wanted to see and visualise this locations. I think my husband has the same reason. I am going to see more places of course, but we just arrived and this is our first target.

INTERVIEWER: Why you decided for this specific tour? Was there any attraction to do this tour? (what is the attraction)

RESPONDENT: We both love the books so after we heard that there was a tour like this we wanted to go.

INTERVIEWER: How did you prepare yourself for this tour?

RESPONDENT: We did not prepare. We bought the tickets yesterday in the office of the museum. On the internet we have read about some places that we should see. But we just waited and see what's going on. O yes I forgot that we went to the 7Eleven yesterday but I already told you.

INTERVIEWER: Yes I noted it. And what are your expectations?

RESPONDENT: I expected to see the house of Mikael. But I did not expected that the door was on a different number. It was really strange to see that. First I did not see it, but my husband explained me and I understood it. And I expected to see also the 7Eleven of course and the apartment of Lisbeth Salander.

INTERVIEWER: Was there a moment that you could imagine the main character on location? When was this and which character. Describe what happened.

RESPONDENT: Yes, there was a moment. It was the moment that I saw the 7Eleven. In the book Larsson describes what she is going to buy. When you see that shop you can imagine that Lisbeth will buy a sandwich, pizza and cigarettes [lacht] and maybe a cup of koffie.

INTERVIEWER: Thank you for your answers. Can I email you for more questions or can we skype when you are home?

RESPONDENT: I am not using skype, but you can email me.

INTERVIEWER: Oke thank you.

After the tour

INTERVIEWER: I have some questions about the final meaning of your visit. How was the tour according to you? (which places did you see and are still in your mind)?

RESPONDENT: It was a great tour. Especially because we got some new information. About that little animal and also the statue of the two sisters or something.

INTERVIEWER: What is your final image/picture of this tour?

RESPONDENT: I have got a very positive image of the tour I have really enjoyed to see the places where I have read about. My husband was also very enthusiastic. Sometimes we still talk about it with echo her.

INTERVIEWER: To what extent the image of these places correspond with the places as described in the book or showed in the films?

RESPONDENT: Some places were corresponding and others were not. For example the elevator and the restaurants I could not remember that part. But the houses of the main characters were very clear.

INTERVIEWER: Which memories of the book do you link with the places that you visited? What kind of memories did you have?

RESPONDENT: The memories that I have are: I really liked to do this tour. The media tours I did are always different. I remember especially the scene that Liesbeth was sitting near the window and saw the beautiful view.

INTERVIEWER: Which part of the tour you liked the most? To what extent this was corresponding with the books or the films?

RESPONDENT: The part that the guide was showing us the photo from Stieg Larsson and his activism. This was some extra information.

INTERVIEWER: With who did you share your experiences?

RESPONDENT: With my children who also are reading the trilogy. They also like the books so much.

INTERVIEWER: Did you take photos or did you make a movie? → yes: what you going to do with them?

RESPONDENT: Yes we made I think more than 50 photos. But not when we did the tour. The day after the tour we made a lot of pictures of the locations. I think every location is on the Photo now [lacht]. The day of the tour we just wanted to explore the different locations. If you are only busy with making photographs you forget that you are doing something very unique. We print the photos and some of them are on the computer. We showed them to our children.

INTERVIEWER: What kind of souvenirs did you bring? For who and what you going to do with them? And why you bring it home?

RESPONDENT: There were no souvenirs. We were searching for them but could not find anything.

INTERVIEWER: Yes there are no souvenirs. The guide told me that the family do not want to sell something like T-shirts or special menus. I do not know why but they do not want to make it so commercial.

INTERVIEWER: What is the final meaning for you that you visited these locations?

RESPONDENT: Maybe I already told you but after the tour I felt like I did everything what I can do with the Trilogy. I saw the locations for real and I could be part of the Trilogy. It is like we were inside the movie or the books for 2 hours.

INTERVIEWER: Did you change your opinion about the books or films? How do you see them now after this tour?

RESPONDENT: I started already to read the books again. And I already recognize some places from the photo's it is very nice to compare the reality with my imagination.

INTERVIEWER: Thank you very much for your answers.

RESPONDENT: You can email me if you have more questions.

Name: Rolando Mercado

Age: 42

Residence: Cambridge Massachusetts, USA

Nationality: North American

Occupation: Hospital Administrator

Interview: On location and via Skype

RESPONDENT: ROLANDO (42 JAAR, ADMINISTRATIEF MEDWERKER, CAMBRIDGE
MASACHUSETTS, AMERIKA) 8 JUNI & 11 JULI 2011

INTERVIEWER: Rosalie

RESPONDENT: Rolando

Before the tour

INTERVIEWER: Thank you very much that you would like to answer some questions.

RESPONDENT: No problem, you can email me later if you forgot something.

INTERVIEWER: Thank you. So let start with the first question: When did you First came into contact with the Millennium Trilogy?

RESPONDENT: I was a little late I guess but it was the Summer of 2010.

INTERVIEWER: And where did you learn about the Trilogy?

RESPONDENT: I was on a party, and a friend of my best friend told me about the Trilogy. I knew that it was exist, but I could not find any time to start to read it. But he really convinced me to read the book. So now I am reading the books. I just finished part one. And after this tour I will buy part two and three.

INTERVIEWER: What do you like about the books/films?

RESPONDENT: I like the details and development of many characters and their relationships that are not in the book. For example, the book describe better the background story of Lisbeth and her original Legal Guardian. I like about the films that I was intrigued by the main character, how unusual and complicated and resilient she is.

INTERVIEWER: What is in your opinion the difference between the books and the films?

RESPONDENT: eumm [stilte] The films feel more of a study of reflection on the character of the country it portraits and it dark side, it's almost saying, "yes, we are a beautiful country, but we are as flawed as every other country out there", it is also focus more on the mystery/thriller feeling. The books are a whole study of politics, characters, history.

INTERVIEWER: So actually you are more fan of the books.

RESPONDENT: Yes but the films are not bad or something. They are just different.

INTERVIEWER: Oke and in which way you can identify yourself with one of the main characters? With who and why?

RESPONDENT: I do not particularly identify with any specific character, but I can see how people who feel perhaps a little bit like and outside or somehow odd, may identify with Lisbeth.

INTERVIEWER: Why you think like this?

RESPONDENT: Lisbeth is set up as a really strong character, maybe some women like that very much or can identify themselves in her.

INTERVIEWER: And did you ever do before a tour like this?

RESPONDENT: No I have not. But I already like it so maybe the next one will be somewhere in Denmark, because that will be my next stop in this holiday.

INTERVIEWER: Yes maybe you can see the Anderson fairytales.

RESPONDENT: [lacht] Yes why not? That would be fun.

INTERVIEWER: Did you visit other places that which you have seen in a movie/tv series or read about in a book?

RESPONDENT: I have visited a few countries in Europe, but not particularly any specific site due to a movie or TV series. This past trip I really wanted to go Ystad, Sweden because of the "Wallander" Series, but did not have enough time.

INTERVIEWER: Yes did you also reading the Wallander books?

RESPONDENT: Yes they are also very detailed, but maybe less excited as the Trilogy. But it is very different because it is detective and less crime.

INTERVIEWER: Thanks already for your answers is it oke if I will ask you some more questions during the tour?

RESPONDENT: Yes of course you can do that, I hope I can answer them.

During the tour

INTERVIEWER: What are your motivations to participate/to do this tour?

RESPONDENT: I just thought it would be fun to do and be able to re-watch the movies and recognize the sites.

INTERVIEWER: But why you want to recognize the sites?

RESPONDENT: Because I would like to compare the things that I saw and read with the places we visit now.

INTERVIEWER: What are your main motivations to go to Stockholm?

RESPONDENT: I am here on vacation, it's supposed to be a beautiful city. Some friends and family also visited this city.

INTERVIEWER: With who you travel? With how many people?

RESPONDENT: I just travel alone.

INTERVIEWER: To what extent do you have affinity with the trilogy (with the genre: crime)

RESPONDENT: I grew up in the Caribbean, with hot weather all year round, so the locale of the stories in a cold country intrigues me.

INTERVIEWER: Do you read also crime fiction?

RESPONDENT: Yes I have read the Wallander books and I am plan to read more of the Scandinavian crime fiction books.

INTERVIEWER: With which target/ goal you travelled to Stockholm, How do you see this issue?

RESPONDENT: Just for vacation and not for something else. This tour was just something I wanted to do. And it was a nice opportunity.

INTERVIEWER: Why you decided for this specific tour? Was there any attraction to do this tour? (what is the attraction)

RESPONDENT: The timing is right, and I wanted to share the story with people who might have read the Millenium books. And the people of this tour really know a lot about the books. Actually more than me [lacht]!

INTERVIEWER: How did you prepare yourself for this tour?

RESPONDENT: I think there was no preparation needed. Just bought my ticket in the City Museum and that's it.

INTERVIEWER: What are your expectations?

RESPONDENT: Not so much expectations. Just to do a nice walk with an insider and get some information on the area and the books.

INTERVIEWER: Was or is there a moment that you could imagine the main character on location?

RESPONDENTL No, not really. Unlike other people, I did not read the book 100 times, so I cannot say that I memorized any specific scenes and parts of the story happening in the city. I recognized some of the sites, but now I will read part 2 and 3 and I am sure I will see some similarities.

INTERVIEWER: Thanks for your answers, can I email you when you are home and ask you some more questions?

RESPONDENT: Yes of course I will write here my email.

After the tour : home

INTERVIEWER: I will ask you something about the meaning of the places that you visited. The first question is: How was the tour according to you? (which places did you see and are still in your mind)?

RESPONDENT: It was nice, the very beginning was nice.

INTERVIEWER: Why the very beginning was nice? Can you explain me?

RESPONDENT: Yes well euuhm I recognised the place of Mikael. The guide was also very nice and cheerfully. She really enjoyed to be our guide in that evening.

INTERVIEWER: What is your final image/picture of this tour. To what extent the image of these places correspond with the places as described in the book or showed in the films?

RESPONDENT: I do not know, I am planning to watch the movies again sometime soon, and it will be interesting to see some of the locations from the tour. I'm sure I will be a little excited to recognize some sites when I see the movie again.

INTERVIEWER: Which memories of the book do you link with the places that you visited? What kind of memories did you have?

RESPONDENT: I still have to read book number two and three, so I think I might have a better set of images about the Millennium Office and Mikail's Home.

INTERVIEWER: So you only recognize that two locations?

RESPONDENT: I recognized more but this was more clear for me, because it was the same as in the film.

INTERVIEWER: So, which part of the tour you liked the most? To what extent this was corresponding with the books or the films?

RESPONDENT: I liked when the tour guide pointed at very specific locations that were either on the book or the film. But as I said I will see more similarities later when I have read all the books. And maybe I will watch the films again very soon. I will certainly see some locations.

INTERVIEWER: With who did you share your experiences?

RESPONDENT: With a friend who had seen the films and some of my family. But I did not speak about it a lot. I first want to see the movies again. Maybe I can explain more things when I saw the movies and read the books.

INTERVIEWER: Did you take photos or did you make a movie?

RESPONDENT: No I did not take any photo I forgot my camera. I regretted it, because normally I take photos from everything.

INTERVIEWER: Yes oow. And if you brought your camera with you which locations you should make?

RESPONDENT: I think Mikael's home and also the apartment of Lisbeth Salander.

INTERVIEWER: Why?

RESPONDENT: Because this locations I recognized from the books. And according to me they are the best.

INTERVIEWER: Yes a lot of people said like that. And what kind of souvenirs did you bring? For who and what you going to do with them? And why you bring it home?

RESPONDENT: Nothing from the tour. I just brought home the map of the Millennium tour. And mostly chocolates just to share with friends. But nothing from the Millennium Trilogy, I could not find anything.

INTERVIEWER: What is the final meaning for you that you visited this locations?

RESPONDENT: It was a fun thing to do, but it did not hold a great meaning to me. Most likely I would recommend people to buy the Millennium Map and do the tour on their own.

INTERVIEWER: Why?

RESPONDENT: I think it is more exiting to explore and discover everything by yourself. But you have to bring some friends. With the guide it was more easy, but if you really want to walk in footsteps of the Millennium characters you have to do everything by your own.

INTERVIEWER: Did you change your opinion about the books or films? How do you see them now after this tour?

RESPONDENT: Do not know yet, but I am sure I will be a little excited to recognize some sites when I see the movie as I already said before. But after I have read the books I can answer this question better I guess.

INTERVIEWER: And your friend: does this tour convinced his or her to read the books? And what was her or his experience?

RESPONDNET: My friend thought doing the tour sounded like fun, but he is still not interested on reading the books, but he did buy all 3 movies for his own private collection.

INTERVIEWER: So you tried to convince him?

RESPONDENT: Not really but I am sure I is after I saw the movies [lacht].

INTERVIEWER: Do you have any question or supplement for your answers?

RESPONDENT: No I think I told you everything, but feel free to email me If you have any more question.

INTERVIEWER: Thank you very much!

Interview met een respondent uit de Oekraïne

Name: Olena Krychkovska

Age: 25

Residence: Ukraine, Kiev

Nationality: Ukrainian

Occupation: Journalist

Interview: On location and via Skype

RESPONDENT: OLENA (LENA) KRYCHKOVSKA (25, JOURNALIST, OEKRAINE, KIEV)

INTERVIEW OP LOCATIE & SKYPE 11 JUNI, 2 JULI 2011

INTERVIEWER: Rosalie

RESPONDENT 1: Olena

Before the tour: the motivation

INTERVIEWER: Can you tell me more about yourself?

RESPONDENT: Yes of course. I am Olena, and I am from the Ukraine. I am here with my friend because we never been in Stockholm and we had this weekend off so we decided to go. My friends told me it is a wonderful city. I finished my university a few years ago and now I am a journalist. My friend is here too, but she just join me in this tour. She never read the books or see the films of Millennium.

INTERVIEWER: Well, maybe this tour will convince her. You never know... so now start with the first questions about the Millennium Trilogy.

INTERVIEWER: When did you First came into contact with the Millennium Trilogy?

RESPONDENT: A year ago a friend bought me part one from the Millennium Trilogy. I did not read them immediately, because I was so busy. But after a few months I started to read the first part. From the Millennium Trilogy tour I heard two weeks ago in the internet

INTERVIEWER: What do you like about the books/films?/ the genre ?

RESPONDENT: It is interesting and easy to read, well in the beginning it was a little bit hard but after I understood it more. Stieg Larssons Millennium Trilogy is very good and detailed. The story is fascinating, a little bit scary and extremely topical.

INTERVIEWER: What do you mean with extremely topical?

RESPONDENT: The theme is very actual. If you look at the Swedish society nowadays you see a lot of similarities with the books.

INTERVIEWER: What is in your opinion the difference between the books and the films?

RESPONDENT: I did not watch the films, but I am planning to watch them. But I think the books are more detailed and more exiting.

INTERVIEWER: In which way you can identify yourself with one of the main characters? With who and why?

RESPONDENT: I am not really identify myself with one of the characters. I think a lot of people will say Lisbeth, she is a interesting woman. But I also like Erika's character. She is strong and very clever woman. And she made very good career. I am also a little bit like her. I want to make career. Also because I am a journalist I like this books. Eeumm because I like to figure out things that are unclear. Actually the same as what the people of the Millennium magazine do her.

INTERVIEWER: Did you ever do before a tour like this? Do you visit other places that which you have seen in a movie/TV series or read about in a book?

RESPONDENT: Not yet but it is interesting and I would like to have another tours like this. Before I did a lot of city tours, but never media tours like this one.

INTERVIEWER: Thank you very much for your co-operation. Can I ask you some more questions during the tour?

RESPONDENT: Yes of course you can.

During the tour

INTERVIEWER: What are your motivations to participate/to do this tour? What are your main motivations to go to Stockholm?

RESPONDENT: I have never been here and I decided it would be interesting to visualise book that I have been reading at that moment. I just read the first book and I am already planning to read the second and third book. I think it was better that read the books before because I think I will not recognize a lot of places.

INTERVIEWER: With who you travel? With how many people?

RESPONDENT: I do this tour with one friend

INTERVIEWER: Ooh hello how are you?

RESPONDENT (friend): I am fine thanks and how are you?

RESPONDENT: I think she will not be able to answer your questions, because she did not read the books or see the films [lacht].

INTERVIEWER: No problem I hope you will enjoy the tour!

INTERVIEWER: Is it oke if we go on with the questions?

RESPONDENT: Yes lets go on.

INTERVIEWER: To what extend do you have affinity with the trilogy (with the genre: crime)

RESPONDENT: I do not know how to explain. I like scary books and I am planning to read a lot of more crime books. I do not know yet which books. Maybe some more thrillers from Swedish authors.

INTERVIEWER: Oke and what was your goal to travel to Stockholm?

RESPONDENT: I wanted to have a good time during weekend and it was good already. I mean this Saturday. I think this tour will make everything complete?

INTERVIEWER: Why?

RESPONDENT: Because it is also a good chance to learn something about this neighbourhood. I heard that people normally forget this part of Stockholm.

INTERVIEWER: Why you decided for this specific tour? Was there any attraction to do this tour? (what is the attraction)

RESPONDENT: I decided it would be interesting and unusual. It was something I never did before in my life. Normally I am a person who want to compare everything with my visualising and imagination so this was a good opportunity.

INTERVIEWER: So how did you prepare yourself for this tour?

RESPONDENT: In no way, we just bought tickets in the City Museum. We where almost too late, because they said it is so popular.

INTERVIEWER: What are your expectations of this tour? What did you expected?

RESPONDENT: To see something interesting and to see the locations of the book. I was hoping to see Lisbeths apartment. I hope we will pass there. Also I was expecting to see the house of Mikael.

INTERVIEWER: Was there a moment that you could imagine the main character on location? When was this and which character. Describe what happened?

RESPONDENT: It was the moment when our guide show us the place where Lisbeth's heart was broken (near coffeeshouse). I imagined this scene and I could feel the pain, because I read it in the books and I was almost cry. I do not have to cry now but I can imagine this. It gives me a strong imagine of the scene in the book. The guide told me also that she have a kind of board in her hand. Now I remember it.

INTERVIEWER: Thank you very much for your answers. Can I ask you some questions by skype later this week? The questions will be about your experience and the meaning that this places have for you?

RESPONDENT: Yes I will write my email address here than you can contact me.

INTERVIEWER: Thank you very much I will email you about the questions and we can make a Skype appointment.

RESPONDENT: That is oke than I look forward to see your email. It is a very interesting research I think.

After the tour : home

INTERVIEWER: Thanks again for your co-operation, how are you?

RESPONDENT: Thanks I am fine.

INTERVIEWER: Did you enjoy your weekend in Stockholm?

RESPONDENT: Yes it was so nice. We saw a lot of things. And we had a nice hotel and nice food. We also went to the Vasa Museum with the big old wooden ship. Did you see it also?

INTERVIEWER: Yes I see that ship also. It is very interesting. So let's start with some questions. How was the tour according to you? (which places did you see and are still in your mind)?

RESPONDENT: I remember the tour as a very nice tour. It was a wonderful day and the sun was shining. It was a great experience. I remember myself some places like the address of Blomkvist's home and office, the Millennium office. Also I remember Salander's home, and the restaurant near Blomkvist's home (where he was attacked with Erika).

INTERVIEWER: But that was not the real restaurant is it?

RESPONDENT: Yes it was a little bit strange, because I thought it was the restaurant, but it had a different name so I was a little confused.

INTERVIEWER: Oke can you explain me about that?

RESPONDENT: In the book the name is, well I cannot remember but it was different. I do not know.

INTERVIEWER: What is your final image/picture of this tour. To what extend the image of this places correspond with the places as described in the book or showed in the films?

RESPONDENT: Lookout near Blomkvist's home and the restaurant. I saw everything I expected

INTERVIEWER: Which memories of the book do you link with the places that you visited? What kind of memories did you have?

RESPONDENT: I remember everything because I have just finished to read. I linked that places that I have seen. For example the apartment of Mikael but also that restaurant where I just talked about.

INTERVIEWER: And more places?

RESPONDENT: Yes also the 7Eleven, but also some places that are in the second and third book but I did not recognize that places. But do you remember when you took a picture from me and my friend?

INTERVIEWER: Yes near the street art object.

RESPONDENT: Yes but a little bit before the wasp. That court place on the other island. I really did not remember that place also not when our guide talked about it.

INTERVIEWER: Which part of the tour you liked the most? To what extend this was corresponding with the books or the films?

RESPONDENT: I liked the First 30 minutes of the tour, because that part of Stockholm is very beautiful. And it is the district, which is most mentioned in books.

INTERVIEWER: With who did you share your experiences?

RESPONDENT: With my friend who also read these books.

INTERVIEWER: Was that the same friend that I have met during the tour?

RESPONDENT: No, she still do not want to read the books. But my other friends like it also so much I would recommend this tour for her.

INTERVIEWER: Did you take photos or did you make a movie?

RESPONDENT: Yes I took many photo's. Also with my friend. I took also from that street art object and even from the guide than I it will be more easy to remember this day.

INTERVIEWER: So what you going to do with your photos?

RESPONDENT: I just leave these photos in my personal archive. Maybe I will show them my friends, but they will not understand much of it, because they did not read the books or see the films. I showed them to my family and I will just leave these photos in my personal archive. Than I can always look at them whenever I want

INTERVIEWER: What kind of souvenirs did you bring? For who and what you going to do with them? And why you bring it home?

RESPONDENT: I did not buy souvenirs. I could not find special souvenirs which were related to the Millennium Trilogy. I think they do not sell them.

INTERVIEWER: Yes the guide told me the family do not want to give permission to make special souvenirs. And now a very important question: What is the final meaning for you that you visited this locations?

RESPONDENT: It was very interesting. And nothing more actually, It was not bring me to a different dimension if you mean that. I am not that big fan of books or movie. But It stimulated me very much to read part two and three and also the movies. I think I will see a lot similarities. It is nice because now I saw the places for real and when I will read the books it is more easy to understand everything and I know exactly where they are.

INTERVIEWER: So you will read more books now?

RESPONDENT: Yes definitely euuhm yes [lacht]

INTERVIEWER: Did you change your opinion about the books or films? How do you see them now after this tour?

RESPONDENT: It is easier to visualise places from the book. And it was good representation of Stockholm. I really appreciate Stockholm at the moment.

INTERVIEWER: But do you think that was also the case when you should not have done this tour?

RESPONDENT: Well Stockholm is a nice city, but the whole tour gave me a more positive view of it. Especially now from that neighborhood. I will come back if I am going again to Stockholm.

INTERVIEWER: And your friend: does this tour convinced her to read the books? And what was her experience?

RESPONDENT: I think no. But maybe she will watch the movie the movie [lacht]. It is always a easy way.

INTERVIEWER: Thank you very much for your answers. I will send you the transcript. Do you have addition for this conversation?

RESPONDENT: No I do not have.

INTERVIEWER: Oke thanks again.

Interviews met respondenten uit Engeland

Name: Michelle Hampson

Age: 49

Nationality: Engelsch

Residence: Cambridge

Occupation: Teacher

RESPONDENT: MICHELLE HAMPSON (49, LERAAR,CAMBRIDGE, ENGELAND)

INTERVIEW OP LOCATIE EN VIA SKYPE, 11 JUNI 2011 & 14 JULI 2011

INTERVIEWER= Rosalie

RESPONDENT= Michelle

Before the tour

INTERVIEWER: Can I ask you some questions now about the Trilogy?

RESPONDENT: Yes you can. Maybe you want to speak to my boyfriend after me?

INTERVIEWER: If he has a different opinion than it will be nice to do an interview with him as well. So my first question is: When did you first come into contact with the Millennium Trilogy?

RESPONDENT: My boyfriend gave me the first part of the trilogy for my birthday. Euhm two years ago. It was Christmas time and then the atmosphere in the book is connecting with everything.

INTERVIEWER: What do you like about the books/films?/ the genre?

RESPONDENT: I like the character of Lisbeth. She is well described. I never saw that before. I have a lot of sympathy for her.

INTERVIEWER: What is in your opinion the difference between the books and the films?

RESPONDENT: The details of course. The movie is shorter. I like both of them, but the books are far better.

INTERVIEWER: In which way you can identify yourself with one of the main characters? With who and why?

RESPONDENT: I think with Lisbeth. But Identify is a big word. I like the character and since I have read the books I want to know more about her. She is a very strong woman. She had a very bad childhood, but she still alive and still going on. It's a special woman. But Identify? No I think because I am softer. And I am also not a lesbian [lacht].

INTERVIEWER: Did you ever do before a tour like this? Do you visit other places that which you have seen in a movie/tv series or read about in a book?

RESPONDENT: No I never did a tour like this, but I would like to do the Harry potter tour near my place. But I never find time to do it.

During the tour

INTERVIEWER: I would like to ask you some questions about your motivations and experiences. What are your motivations to participate/to do this tour? What are your main motivations to go to Stockholm?

RESPONDENT: We just wanted to go Stockholm to see something from Scandinavian. It is nice that there is a tour but this is not the main motivation. We just wanted to have a nice time and we saw there was a tour like this so.

INTERVIEWER: With who you travel? With how many people?

RESPONDENT: With my boyfriend so just two of us.

INTERVIEWER: To what extend do you have affinity with the trilogy (with the genre: crime)

REPPONDENT: I'm a big fan of Scandinavian crime fiction – Henning Mankell, Gunnar Staalesen and Maj Sjöwall are favorites. Stieg Larsson was the natural successor to Sjöwall en Wahlöö Martin Beck novels of the 1960s and 70s. He was a big fan of crime fiction himself, so there are a lot of parallels between the Sjöwall-Wahloo books and Millennium.

INTERVIEWER: Why you decided for this specific tour? Was there any attraction to do this tour? (what is the attraction)?

RESPONDENT: We both like the books and we never do something like this. We wanted to do something different.

INTERVIEWER: How did you prepare yourself for this tour? And what are your expectations?

RESPONDENT: We watched on the Internet and saw there was a tour like this. We just read some newspaper articles about the tour on the internet. And after three days in Stockholm we decided to go to the City Museum and buy the tickets.

INTERVIEWER: Was there a moment that you could imagine the main character on location? When was this and which character? Describe what happened?

RESPONDENT: That is a funny question, but actually the answer is no. But I recognise a lot of sites. We just passed the Mellqvistbar and now we going to see the 7Eleven. I have a map so I can see where we have to go without the guide is telling me.

INTERVIEWER: Why did you buy also the map?

RESPONDENT: I think it is something nice to bring home and compare with the photo's that Kevin is making now. And it is like a good memory.

INTERVIEWER: Thank you very much we will speak to each other on skype.

RESPONDENT: Yes see you then.

After the tour : home

INTERVIEWER: Hello again! Thanks for your co-operation. My first question is How was the tour according to you? (which places did you see and are still in your mind)?

RESPONDENT: It was a very sunny day and we really enjoyed the tour. I still remember some places yes.

INTERVIEWER: Which places?

RESPONDENT: Especially the apartment of Mikael and the house of Salander. I remembered them from the books.

INTERVIEWER: What is your final image/picture of this tour. To what extend the image of this places correspond with the places as described in the book or showed in the films?

RESPONDENT: It was just a day full of fun and the people who joined the tour where very nice. I think I learnt a lot from our guide Mia. She was an expert I think. The places that I expected to see where the apartments from the main characters and we saw them. So I am very satisfied.

INTERVIEWER: Which memories of the book do you link with the places that you visited? What kind of memories did you have?

RESPONDENT: Not really a memory of something. But as I said the apartments.

INTERVIEWER: Which part of the tour you liked the most? To what extend this was corresponding with the books or the films?

RESPONDENT: I liked the *streetart*. It was something what was not in the books. You know the wasp. It was really funny that everybody wanted to tough it.

INTERVIEWER: With who did you share your experiences?

RESPONDENT: With my boyfriend and with my family

INTERVIEWER: Did you take photos or did you make a movie? → yes: what you going to do with them?

RESPONDENT: Yes Kevin took a lot of pictures we will put some of them on our facebook and some of them we just leave in a personal archive. We showed them to our family

INTERVIEWER: What kind of souvenirs did you bring? For who and what you going to do with them? And why you bring it home?

RESPONDENT: From Stockholm a lot of Swedish chocolate. But from the tour only the map. Just to look and compare our photo's with the map.

INTERVIEWER: What is the final meaning for you that you visited this locations?

RESPONENT: I think I have now a good overview from the places. And I learnt that Stockholm is a wonderful place

INTERVIEWER: Did you change your opinion about the books or films? How do you see them now after this tour?

RESPONDENT: I already start to read the first part again and I always look some photo's to see if it is really like this or like that. I also want to do that with the movie.

INTERVIEWER: Thank you very much for your answers.

RESPONDENT: No problem.

Name: Ceri Donagy

Age: 35

Residence: Wales

Nationality: Englisch

Occupation: Nurse

RESPONDENT: CERI DONAGY (35, VERPLEEGKUNDIGE, WALES, ENGELAND)

INTERVIEW OP LOCATIE EN VIA EMAIL. 11 JUNI 2011 & 18 JULI 2011

INTERVIEWER= Rosalie

RESPONDENT= Ceri

Before the tour

INTERVIEWER: My first question is When did you First came into contact with the Millennium Trilogy?

RESPONDENT: After a lot of advertisements I bought the books and read them all. My husband only saw the movies. He is a little bit lazy [lacht]. I think I bought the books two years ago.

INTERVIEWER: What do you like about the books/films?/ the genre?

RESPONDENT: I like crime fiction but I am also a fan of romantic books. But this books are really excited. When you read the first part you cannot stop. My husband has the same thing but then with the films. He still do not want to read the books. But I hope he is convinced after this tour.

INTERVIEWER: What is in your opinion the difference between the books and the films?

RESPONDENT: I do not know actually I only can say that the books are more complex. The films are just 2 hour each I guess, so how they want to make such a detailed story in a short film.

INTERVIEWER: In which way you can identify yourself with one of the main characters? With who and why?

RESPONDENT: I am not identifying myself with a person. No I am just myself and that is enough. Of course I like some characters but I do not identify a person with myself. Lisbeth for instance is a very interesting character but also a little bit dirty with her cigarettes and pizza's

INTERVIEWER: Did you ever do before a tour like this? Do you visit other places that which you have seen in a movie/tv series or read about in a book?

RESPONDENT: No I never did a tour like this so this is the first time and I hope I will like it.

INTERVIEWER: Oke thanks and I will come back to you later for some more questions is that oke?

RESPONDENT: Yeh sure

During the tour

INTERVIEWER: What are your motivations to participate/to do this tour? What are your main motivations to go to Stockholm?

RESPONDENT: It is our holiday and we saw there was an opportunity to do this tour but this is not the main reason that we are here in Stockholm

INTERVIEWER: With who you travel? With how many people?

RESPONDENT: I am here with my husband. We are just with two of us.

INTERVIEWER: To what extent do you have affinity with the trilogy (with the genre: crime)

RESPONDENT: Normally I like more the romantic books but this is also very nice. It is not like the normal detectives.

INTERVIEWER: Why you decided for this specific tour? Was there any attraction to do this tour? (what is the attraction).

RESPONDENT: We are here on holiday. We arrived two days ago. Before I didn't know there was a tour like this. But we were in the City Museum and we saw that they offer this tour. We also didn't be in this area yet so this is a good opportunity.

INTERVIEWER: How did you prepare yourself for this tour?

RESPONDENT: We just bought tickets that's all

INTERVIEWER: What are your expectations?

RESPONDENT: To see some locations that I will recognize from the books. I hope to see the apartment of Salander and the koffie bar.

INTERVIEWER: Was there a moment that you could imagine the main character on location? When was this and which character. Describe what happened:

RESPONDENT: There was one moment when the guide was telling about the spy scene. I remember that very well, because it was excited to read. She told it and it was look like they were really there because everything was correct.

INTERVIEWER: Can I email you later for some more questions?

After the tour: Home

INTERVIEWER: So now I would like to ask you some more questions. How was the tour according to you? (which places did you see and are still in your mind)?

RESPONDENT: It was a very nice experience and I saw a lot of similarities with the books.

INTERVIEWER: Which memories of the book do you link with the places that you visited? What kind of memories did you have?

RESPONDENT: I have a lot of memories. And I compare them with my imaginations. am a person who like to compare the reality and fiction in her mind [...] This tour is very interesting, but I think I still will remember the things in the book. The things that described in the book are far more realistic for me than these places. These places could be anywhere. When you remember the scenes of the Millennium Trilogie you can create your own locations and reality

INTERVIEWER: Which part of the tour you liked the most? To what extend this was corresponding with the books or the films?

RESPONDENT: I think the first part of the tour when I saw the apartment of Mikael. The guide was telling about that as we were part of the film or the book.

INTERVIEWER: With whom did you share your experiences?

RESPONDENT: With my friends who also like to read the books and see the films.

INTERVIEWER: Did you take photos or did you make a movie? What are you going to do with them?

RESPONDENT: I took a photo from every location on the tour. I have a new camera so it was also a new experience to make nice pictures. I print them and I put them in a map with Stockholm memories. Also our fly tickets and boat tickets are in there.

INTERVIEWER: What is the final meaning for you that you visited this locations?

RESPONDENT: I have seen everything that I wanted to see. It is like a puzzle I made in my head. I wanted to know everything from the Millennium Trilogy and now I know everything. It is like I solved the puzzle. But I want to remember the imagination I had when I read the books, because I like more the emotional side of the book and I didnt see that on the location. The imagination in my mind is according to me the reality. And also I like more the development of for example the character Lisbeth. I could imagine her on location when we visited the appartment she bought.

INTERVIEWER: Did you change your opinion about the books or films? How do you see them now after this tour?

RESPONDENT: I already started to read the books again as I told you already. The books is for me the reality. The visit was a nice experience. But the real experience is in the books.

Interview met een respondent uit Canada

Name: Myriam Bureau

Age: 22

Residence: Québec

Nationality: Canadian

Occupation: student

Date: 11 juni 2011 en 2 juli 2011

RESPONDENT: MYRIAM BUREAU (22 JAAR, STUDENT, CANADA, INTERVIEW OP LOCATIE EN VIA SKYPE

INTERVIEWER: Rosalie

RESPONDENT: Myriam

INTERVIEWER: When was your first contact with the Millennium trilogy?

RESPONDENT: ehhm. I think it was a few years ago. But I am not sure. I am sorry for my English because normally I speak French.

INTERVIEWER: No problem. And what do you like about the books ?

RESPONDENT: The crime and the story is very good. I like the scary parts. Especially when they almost solve everything in the end. I did not see the films but I am planning to see them after this visit. At the moment I have not much time because I am a student. But what I like of the Millennium Trilogy is the development of the main characters. I never read a book that is so detailed about a character. And I like all kind of crime books. Also when I am home I read a lot of crime fiction.

INTERVIEWER: In which way you can identify yourself with one of the main characters? With who and why?

RESPONDENT: No I do not identify myself with one of the characters. I only like the person Lisbeth. She is a strong woman with a very bad and difficult past. But I am more different I am not that strong I think.

INTERVIEWER: So you like the characters in the book, but you not really identify yourself with them. Is it more the affinity?

RESPONDENT: Yes I think so.

INTERVIEWER: Did you ever do before a tour like this? Do you visit other places that which you have seen in a movie/tv series or read about in a book?

RESPONDENT: No this is my first time in Europe and I also never do anything in America. I have heard there was a Twilight tour. I think it is new. But I don't want to go there. I do not like Twilight it is so fantasy full.

INTERVIEWER: Oke thank you already for your first answer. I will come back to you later.

RESPONDENT: Oke

During the tour

INTERVIEWER: I will ask you now something more about your motivations and experience. What are your motivations to participate/to do this tour? What are your main motivations to go to Stockholm?

RESPONDENT: I am here with my parents we are all fan of the books. We heard from our friends there was a tour. We already planned to go Stockholm so this is something extra. It is not our main goal or something to go Stockholm. But we thought if we are there for one week why we do not do this tour?

INTERVIEWER: So with who you travel? With how many people?

RESPONDENT: I am here with my parents so we are with three people now. My little brother is in the hotel he did not wanted to do this tour because he do not like the books so much as we do. I think it is stupid because even if you did not read the books or see the films you can learn a lot from this tour. But it is his chose.

INTERVIEWER: To what extend do you have affinity with the trilogy (with the genre: crime)

RESPONDENT: I like all kind of crime books and movies I do not have a favourite but I like the miserable things and the tension.

INTERVIEWER: With which target/ goal you travelled to Stockholm, How do you see this issue?

RESPONDENT: Just holiday that was the main target.

INTERVIEWER: Why you decided for this specific tour? Was there any attraction to do this tour? (what is the attraction).

RESPONDENT: So we heard about it and we thought it would be a fun thing to do. And also to visualise the locations where we read about. We saw on the internet already a little bit about the locations. So I think it will be a lot of fun and interesting thing to do.

INTERVIEWER: How did you prepare yourself for this tour?

RESPONDENT: I did not prepare. My parents bought the tickets and I just watched one time on the internet. It is always nice to look what you can expect.

INTERVIEWER: And what are your expectations?

RESPONDENT: That I will see the apartment of Lisbeth Salander and the house of Mikael. That where two things that I would like to see.

INTERVIEWER: Was there a moment that you could imagine the main character on location? When was this and which character. Describe what happened:

RESPONDENT No not a character or something. I have only read the books so I dont recognize some parts so well, but after the information of the guide it seems to be that I remember the part of the book that he was in the court.

INTERVIEWER: Oke thank you for your answers we will talk about more things via skype.

RESPONDENT: Oke I will first instalate skype.

After the tour : home

INTERVIEWER: I hope you had a nice holiday

RESPONDENT: Yes it was great.

INTERVIEWER: How was the tour according to you? (which places did you see and are still in your mind)?

RESPONDENT: It was a sunny day and I have still some places in my mind. The apartment of Lisbeth it was almost like they cut it from the book and place it there. The yellow collar and the green roof. I read about that all in the books and it was so similar.

INTERVIEWER: Which memories of the book do you link with the places that you visited? What kind of memories did you have?

RESPONDENT: I think as I already told you the apartment of Lisbeth and also the Mellqvist bar. I wish I could go inside but the guide was a little bit in hurry so I only saw the outside. But I think you are not allowed to go in with such a large group? I remember also the scene of the hearth broken part of Lisbeth. I was really sorry for her. And I knew it was on that location.

INTERVIEWER: Which part of the tour you liked the most? To what extent this was corresponding with the books or the films?

RESPONDENT: I think the apartment of Lisbeth and the little wasp. It was very sweet. [lacht].

INTERVIEWER: With who did you share your experiences?

RESPONDENT: With my friends on the university. Some of them already read the books and other I still try to convince.

INTERVIEWER: Did you take photos or did you make a movie? yes: what you going to do with them?

RESPONDENT: My dad made a lot of photo's. Some of them with me on the picture I have put them on Facebook. But not all of them. I think they are on my father's computer. I

INTERVIEWER: What kind of souvenirs did you bring? For who and what you going to do with them? And why you bring it home?

RESPONDENT: Nothing, We could not find anything.

INTERVIEWER: What is the final meaning for you that you visited this locations?

RESPONDENT: It is more easier to visualise the places from the book. You see that it was a good representations of Stockholm.

INTERVIEWER: Did you change your opinion about the books or films? How do you see them now after this tour?

RESPONDENT: I only start to like the books more and more because I know now how everything look like and I can visualise everything.

INTERVIEWER: Thank you very much for your co-operation.

RESPONDENT: No problem. I hope the answers are oke now?

INTERVIEWER: Yes thanks.

Interview met de gids van de Millennium Trilogie tour

Name: Mia

Age: 55

Residence: Stockholm

Nationality: Swedish

Occupation: Guide of different tours

Date: 8 juni 2011

RESPONDENT: MIA (55 JAAR, GIDS VAN DE MILLENNIUM TRILOGIE TOUR, STOCKHOLM, INTERVIEW OP LOCATIE)

INTERVIEWER: Rosalie

RESPONDENT: Mia

INTERVIEWER: So now I would like to ask you some questions. For how long you are guide of this tour?

RESPONDENT: Mia and I am working for the Stockholm city museum as a local city guide. Now for two years already. I am also a local guide from other tours. For example I am a guide from the Vasa Museum on the other island.

INTERVIEWER: Why you decided to be a guide and do you have affinity with the genre crime fiction?

RESPONDENT: I am now already guide for two years. I am doing the tours on Wednesday but also on Saturday. Some weeks I am off. I like the genre crime fiction very much. After the release of the Millennium books I started to read the books in every language. I heard they were looking for guides so I decided to start this job. My husband is also I guide so that we have in common [lacht]. And I have read also the Wallander books, and the new books from the Norway duo. I cannot remember their names. But to return on your question. I started to read the books and see the films And a few years ago when they started these millennium guided tours they realize that this would... that it's going to get bigger and bigger and that they may be needed to have the guided tours in different languages. So they contacted some of other guides, eeh.. because the city museum do guided tours in maybe Swedish or maybe in English. So now we have more languages. And that's how I started working and it's been really a fantastic experience. And you can see from year to year it changes a little bit. Ehh who comes and who doesn't

INTERVIEWER: Yes we all like the Millennium Trilogy. Can you tell me something more about the way this tour is promoted?

RESPONDENT: The city museum is doing not so much for the promotion. We just wrote some articles in the news papers. Ans there are a lot of journalist who spread it. It is quite easy for us. But also we are not aloud to make so much reclam, because the family do not want to makei t commercial.

INTERVIEWER: Why people choose in your opinion for this tour?

RESPONDENT: I think because first of all they are fan of the books or the films and they want to see the locations with their own eyes. They want to see everything from the Trilogy. Some people come to Stockholm to only do this tour. They book a whole weekend with me and we going to have this tour and after we will have dinner and discuss more. I think this tour is very special because shis tour has three different focuses. The first focus is to see all the places that we can read about it in the books. And also some places you can see in the films. The second focus is to try to bring these places [stilte] make them come alive. And then the third focus is walking into the footsteps of the author Stieg Larsson himself.

INTERVIEWER: For what kind of people is this tour? (what is the target group)

RESPONDENT: It is for everybody who like to see the sites come alive and for people who want to see the places in real life. And of course for people who want to learn more about the Trilogy and more about the backgrounds.

INTERVIEWER: What is the final target/goal of this tour?

RESPONDENT: When I got this assignment I had not read the books yet. And I said myself three books are nothing oke? You might wonder why the Stockholm city museum is doing this fictional tours, that's because we suppose to be the people that know the right facts. But we saw that it would a be a good idea to fill everyone in on for more details about the different surroundings that there described in the book. There is not really described that much ahh very specific like Bellmansgatan, one, but of course that's quite complicated to find. You are standing down there [wijst naar beneden] and here, but the real address of Bellmansgatan number one is that up that bridge. But when we read the millennium books we don't we realize that it is made up. There suppose to be an entrance somewhere here.

INERVIEWER: From which countries the participants that join this tour?

RESPONDENT: In the beginning it was manly French and Spanish. But now we see also a quite a lot of Dutch and also many from other European countries. But also South Africa, India. : So it is always a really multinational group. And we all have something in common don't we?

INTERVIEWER: What kind of people do this tour? (do you see more men?/woman?/which age?)

RESPONDENT: Well I do not have statistic but there are more woman who are doing this tour. I think because they all can identify themselves with the character of Lisbeth Salander. She is special and strong and intelligent. I see always more woman but sometimes also man. But overall woman in the

age of 45-55. But if you want statistic you have to ask the City Museum because I cannot give you now. I do not know why women book this tour so much, maybe they like the Scandinavian thriller so much. A lot of my friends which are woman are reading the crime fiction books.

INTERVIEWER: What are typical things that people do when they do this tour?

RESPONDENT: They mostly take pictures and some of them make movies. And they ask me a lot of questions.

INTERVIEWER: Do you see people who are acting like they are part of the film?

RESPONDENT: No I never saw like that. They not like people who are I.C or how you call that: In character [lacht]. Some people ask If you can buy the same pizza's in the 7Eleven shop. And some people are a little bit disappointed if a location is not the same as how they thought.

INTERVIEWER: Do you see the emotions of the people who do this tours? What kind of emotions?

RESPONDENT: They laughing a lot. Especially when I show them the *streetart* object. They cannot believe that the City Museum do not know who is the artist who put it there. I only see positive emotions.

INTERVIEWER: What is the highlight of this tour?

RESPONDENT: In my opinion the highlights are the locations which are the most similar to the books and to the films. You can think of the apartment of Lisbeth and Mikael's house. But also the Mellqvist coffee bar. But I like everything of course [lacht].

INTERVIEWER: To what extend this tour comes alive for the tourists?

RESPONDENT: We are between fact and fiction. We have to remember that even though these books seems sometimes very realistic. The Stockholm city museum would like to give you a little bit more of the details around the different arrears because there is not much of that. It seems like that the characters have very little time to complicate and to describe what they see around them. They go you know from one place to another very fast. So with my information and what they see they can imagine what is happen so the locations comes alive I think. But of course not for everybody and I think you had to read all the books.

INTERVIEWER: What attracts you? Why do you like the Trilogy?

RESPONDENT: The books are so detailed. And aah I actually had nightmares. because it was so strong. And then I have read them ahh on and off and in different languages and so they just get better and better so. I like them much more then the film. But even the film is fantastic. It is such a god story and exiting. It is for all kind of people over the world. Everybody will be interesting I am sure for that.

INTERVIEWER: What makes this tour popular? (it's still successful? Or more successful in the beginning)

RESPONDENT: Well first of all there are so much fans of the Trilogy in this world. And people are pushed by the media to want to know more and more and then they see there are tours and they book

it. But this tour is also special because we do not show only the sites we are also show some extra information. I think people want more and more in this years.

INTERVIEWER: How do you see the future of this tour? In which way this is a hype or not?

RESPONDENT: For sure it is not a hype because I see still people coming and coming. I have every Saturday more than 30 people and sometimes more. And I think we going to see more Americans coming now with Hollywood on to the Millennium as well. I think this tour is part of something more big. And effects the hole Millennium phenomenon. For example After the release of the film everybody started to dress like Lisbeth. Especially here in Sweden. Also there were a lot of girls who went to a tattoo shop and made the same dragon tattoo as Lisbeth. So the effect is something more. The books and the films influences all of us.

INTERVIEWER: To what extend people really come to Stockholm only to do this tour?

RESPONDENT: I think some people come just for fun and some people really come for this tour. Especially some American people. They book also the Hilton hotel and make a whole holiday full of Millennium things. They go to the island and to the other places. They make millions of photographs. But of course there are also people who come just for relax and to see what they have read.

INTERVIEWER: Oke than I would like to thank you for this interview.

RESPONDENT: If you have more questions you can ask them Saturday or you can email me.

Uitgewerkte korte vragen tijdens de tour en via de email

Tijdens het veldonderzoek en het bestuderen van de Millennium Trilogie is een eenmalig email

contact geweest met Lena (48 jaar) Zij is medeoprichter van de tour. Ik heb haar gemaïld met de vraag of zij meer informatie had over de tour. Zij gaf het volgende aan over het succes van de tour:

I think one reason of the success of this tour is, because we are organizing also tours in the winter. Maybe people can compare the books with the reality. There is also more imagination I think. There is nearly half of the year snow in Stockholm. But on the other hand there are also a lot of tourist who are coming in other seasons. They are just a huge fan of the Millennium Trilogy.

Volgens Elandsson hebben de ontwikkelaars van de tour geprobeerd om een goede mix te maken van aan de ene kant het fictionele van de boeken van Stieg Larsson en aan de andere kant de geschiedenis van Stockholm en daarnaast wat achtergrond informatie van de schrijver Stieg Larsson.

Daarnaast hebben er enkele uitspraken plaatsgevonden tijdens de tour die in de analyse zijn verwerkt. De onderstaande uitspraken zijn gemaakt door de gids van de Millennium Trilogie tour.

what's great is that well it is not in the book this. This is the greatest espionage scenario. And now that you going to read the third book very soon you can remember this that you have been to this special place. I don't know if you remember but ehh there is a man called Joran morkenston who has been identified. He is following Michael Blonkvist around with a Volvo. So the secret agent Monica Figuerola a very top fit police woman. She got this assignment to follow the Volvo. Or actually she goes to Valingbee which is a suburbia area here. And west into by the lake and she follows the Volvo and she is not very surprised when she ends up here. The Volvo has parked here [Wijst naar parkeerplek] Right by this arms and she get a parking place here [wijst naar de andere kant]. It says in the book that she is very lucky to get a parking place, but if we look at the sign here it says [wijst naar parkeerbord met verkeersverbod] no parking. So this is ehh the author Stieg Larssons imagination. Guide: [Lacht] I don't know. Yeh maybe frustration to finding a parking place I don't know. Here we have Monica Figuerola, the Volvo and they are all looking down towards Bellmansgaton number one. And at nine ten he is come out. This is actually the first time that Monica Figuerola sees him. And like hold him and in the Millenium trilogy finds him very attractive and ehh she pretends being a tourist speaking up the map and so on. But he knows that there is something going on here but that's car there is something there he sees the Volvo there. And then he comes back so Moniqua gets really nervous and then he leaves the scene.

Joran ... together with another man in a working outfit they go down into the apartment. Now Michael Blonkvist has let the Melton security and stole some secret cameras to mislead. Specially very top section for special analysis. So ehh at on this spionise scenario also have Susan..... from Melton security standing on the bridge here watching all this. So everyone spying on everyone. It seems Hollywood have scene this scene. We don't know about that yet. The only thing we know or we think we know is that Hollywood has not been on the millennium walk. We don't know why. We have invited them and everything. Or maybe incognito... who knows [lacht] and lets continue now.

Door een vrouw uit Malta is de volgende uitspraak gedaan:

I think there are only a few books that are so popular around the world as the Millennium Trilogy. I think people would like to do a tour like this to see the sites from the book. And also they want to learn more about the places where all this intrigue things took place in the book and the film . According to me the whole story is intrigue. I only have this feeling for the Millennium Trilogy. I would not do any other tour.

- Clare Thake Vassallo (40, universitair docent literatuurwetenschappen, Malta).

Als laatste is er op locatie nog contact geweest met een aantal respondenten. Deze waren echter niet interessant genoeg om een heel interview mee af te leggen, maar wel een aantal vragen te beantwoorden. Een aantal vragen zijn gesteld aan Neal Winfield. Hij vertelde over zijn interesse in de boeken en waarom een mediatour een goede kans is om meer te zien van de boeken en de films. Het gaat hem vooral om het vergelijken met het beeld dat hij had van de films en de boeken met wat hij ziet. En hoe meer dit zou overeenkomen hoe beter de missie geslaagd zou zijn. Hij deed de volgende uitspraak:

I was excited to read in the books that the places were based on real locations and set about discovering them. I have always had an interest in film locations and film induced tourism

Verslagen van de participerende observatie

De tour

De duur van de tour, is het een lange/ korte tour?

De Millennium trilogie tour begon op woensdagavond om 18.00. De locatie waar de tour begon is Bellmansgaton nummer 1. De tour duurde in totaal bijna 2 uur. Men kan spreken van een middellange tour.

De andere tour was op zaterdagmiddag (12.00) deze tour had dezelfde duur.

De constructie van de tour (opbouw van de tour, bijvoorbeeld: welke locaties worden bezocht? En wat is de volgorde? Wordt er meer aandacht besteed aan de ene locatie dan aan de andere?)

De tour begon op de plaats waar de hoofdpersoon Michael Blomkvist woont. (Bellmansgaton number one) Dit huis heeft in het echt zijn voordeur boven bij de brug terwijl het in het boek een ingang beneden heeft (waar op dat moment de groep staat). In de film is dit echter weer anders, er is namelijk gefilmd op Bellmansgaton nummer 5. De gids en de groep vraagt zich af hoe dit straks bij de Hollywood versie eruit gaat zien. De gids begeleidt de groep naar een tweede lift die toegang geeft tot het pand. Dit herkennen de toeristen niet, omdat het niet in de boeken of film voorkomt. Het kan als extra informatie gezien worden. De tweede locatie van de tour geeft een uitzicht over Stockholm. In de verte kunnen de toeristen het gerechtsgebouw zien. Voor de toeristen was dit lastig te herkennen, omdat het in de verte was. De echte diehard fans herkenden het wel.

De toeristen kregen van de gids Mia extra informatie over de rivier en de omgeving die zij zagen. Hierna liet ze een stukje *streetart* art, volgens haar was het gemaakt door een onbekende kunstenaar en ten ere van Lisbeth daar neergelegd. De tour wordt vervolgt langs een restaurant dat helemaal niet het restaurant blijkt te zijn uit de boeken en de film. Het heeft een andere naam. Ook gaat de tour nog langs: Liesbeths oude huis waar zij is opgegroeid. De beroemde Mellqvist koffiebar, de Synagoge waar Bublanski vaak komt. Daarnaast komen de toeristen langs 7Eleven de beroemde winkel waar Lisbeth haar fastfood en koffie koopt. Ook gaat de wandeling langs het biercafé. Hier konden de toeristen geen kijkje in nemen wat zij erg jammer vonden. Misschien wel het hoogtepunt van de tour is het appartement van Lisbeth Salander dat zij op het einde van het eerste deel koopt (Fiskargatan 9). Een minder opvallende locatie uit de tour is het standbeeld met de zusters. Dit wordt een keer genoemd in het boek. De tour eindigt in het museum waar een speciale expositie wordt gehouden naar aanleiding van de films. Voor de respondenten viel het een beetje tegen, omdat het vrij klein was.

De houding van de gids/ de rol van de gids

De gids was volgens de respondenten erg vriendelijk. Er was genoeg ruimte voor de beantwoording van de vragen van de toeristen. De gids vertelde veel extra informatie over Stieg Larsson zelf, de locaties en het boek. Soms maakten ze ook een link met veel dingen van de Zweedse maatschappij. Ook vertelde ze dingen die de toeristen niet over de locatie wiste. Zoals de naam op Liesbeths Appartement.

Gebruik van attributen door de gids

Ze maakte alleen gebruik van een kaart waar de locaties op stonden. Deze liet ze af en toe zien in combinatie met de locaties. Daarnaast maakte ze gebruik van een foto waarop te zien was hoe Larsson zich bezig hield met het activisme.

Het landschap tijdens de tour

Bij de tours was het mooi weer waardoor daar geen hinder van was. Het landschap was voor de respondenten vaak herkenbaar. Toch moest de gids wel sommige locaties aanwijzen, omdat ze niet helemaal goed herkenbaar waren. Dit kwam omdat er gewone huizen of winkels omheen stonden.

Toegangshinder of bijgebeurtenissen tijdens de tour

Tijdens de tours was er bijna geen sprake van toegangshinder. Bij de tour op woensdag kwam een vrouw bij de tweede lift bij het appartement van Mikael. Zij zei: Alles is nep en het is allemaal verzonnen, waarop de gids inspeelden met een grapje dat we wel degelijk er middenin zitten. Dus dat de toeristen zelf mogen bepalen wat ze geloven. Dit is niet echt toegangshinder, maar een andere wending van de tour.

De groep

Uit hoeveel mensen bestaat de groep

Sommige mensen hebben de Millennium kaart gekocht bij het Stockholm City Museum, omdat zij de tour helemaal willen volgen. In totaal zijn er zeven mensen aanwezig. Vier uit Nederland, twee uit Canada en een uit Amerika.

Tijdens de andere tour waren er meer dan dertig mensen aanwezig uit: Amerika, Australië, Engeland, Zweden. Duitsland, en zelfs uit Japan.

Wat is de sfeer tijdens de tour? Word er gelachen? Of worden mensen emotioneel?

De groep op woensdag is een hechtere groep. Er wordt samen met elkaar de locaties bekeken (*collective gazing*) Er wordt gezamenlijke discussies gehouden. Bij de groep van zaterdag is dit veel minder het geval. De toeristen zonderen zich veel meer af (*romantic gazing*) ze maken zelf foto's en er wordt weinig met de groep gedeeld. Ze zijn meer individueel bezig. De toeristen lachen wel veel, maar

worden niet emotioneel. Ze zijn op zoek naar *markers* maar komen erachter dat deze er bijna niet zijn. De symbolen die door de respondenten worden gevonden zijn onder andere de bij van de kunstenaar (*street art*) en de naam die naar Pipi Langkous verwijst op het appartement van Lisbeth.

Hebben mensen contact met elkaar?

De mensen op woensdag hebben veel contact met elkaar en delen hun ervaringen. De mensen op zaterdag hebben mede doordat het een grotere groep is en omdat de groep uit mensen bestond uit meerdere landen.

Hebben ze een gezamenlijk beeld van de plaatsen/ van de tour

De toeristen waren allemaal enthousiast over de tour, sommige wilden zelfs terug keren om de volgende dag nog meer foto's te maken. Andere hadden de map meegenomen om deze thuis nog eens rustig te bekijken.

Individu

Welke souvenirs/ herinneringen heeft het individu meegenomen (brochure, gids etc)

Er was voor de toerist weinig mogelijkheid voor het kopen van souvenirs. De toeristen hebben alleen de map mee kunnen nemen. Wel hebben enkele respondenten in de Mellqvist bar koffie gedronken om te kijken of ze zich misschien heel even in de wereld van Salander en Blomkvist konden begeven.

Maakt het individu foto's? Zo ja waarvan?

De toeristen maken heel veel foto's van allerlei locaties. Populaire locaties zijn: Het appartement van Mikael, het appartement van Salander en de Mellqvist koffiobar.

Worden er scènes nagespeeld uit het boek/film. Welke zijn dit? (*ostention*)

Niemand speelt een scene na op locatie. Volgens eigen zeggen is de toerist hier te nuchter voor. Wel willen mensen dingen consumeren zoals de pizza's van Salander en de koffie in de bar of een biertje in het café.

In hoeverre is het individu onderdeel van de groep? Of zondert hij of zij zich af?

Enkele toeristen zonderen zich af om foto's te maken. De groep van zaterdag viel meer uiteen. Veel mensen hadden van de zaterdag groep hun camera mee om individueel foto's te maken. Sommige respondenten bleven achter om foto's te maken en voegden zich later bij de groep.

Worden er dingen aangeraakt op locaties? Bijvoorbeeld attributen, of dingen uit het boek/ film

Het wespje als symbool voor Lisbeth wordt zowel door mensen bij de tour op woensdag als de tour op zaterdag heel even aangeraakt. Ze wilden vooral weten wat voor materiaal het was en of het wel echt was vastgelijmd. Voor de rest wordt er alleen de foto aangeraakt (*marker*) die de gids op locatie laat zien.

In hoeverre worden de locaties vergeleken met wat er in het boek wordt beschreven? Of wat er in de film is weergegeven?

De respondenten discussiëren met elkaar en met de gids de verhaallijn van de Trilogie. Als ze op locatie zijn wordt het verhaal weer even opgerakeld en wordt vergeleken met de locaties. Er wordt constant gezocht naar overeenkomsten en verschillen. Dit gebeurt zowel bij de tour op woensdag als de tour op zaterdag.